

KAMBIYO SENETLERİNDE DEF'İLER

MUSTAFA YASİR AKTEKE

TARAFINDAN

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE

SUNULAN TEZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AĞUSTOS 2017

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora derecesi için gereken tüm şartları sağladığımı tasdik ederim.

Yrd. Doç. Dr. Ünsal DÖNMEZ
Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans/Doktora derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK
Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK

Yrd. Doç. Dr. Cafer EMİNOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Ozan CAN^{ve}

İNTİHAL

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Adı Soyadı:

İmza:

ÖZET

KAMBIYO SENETLERİNDE DEF'İLER

Akteke, Mustafa Yasir

Yüksek Lisans, Özel Hukuk Bölümü

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hayri Bozgeyik

Ağustos 2017, 135 sayfa

Çalışma, kambiyo senedi borçlusunun senet alacaklısına karşı ileri sürebileceği def'ileri incelemeyi amaçlamaktadır. Konu, öğreti ve uygulamada benimsenmiş olan tasnifler çerçevesinde ele alınmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nda def'i kavramı kambiyo senetleri açısından itirazı da kapsar nitelikte geniş anlamda kullanılmaktadır. Nitekim kambiyo senedi borçlusunun ileri sürebileceği def'iler, hem borçlunun borçlu olduğu edimi özel bir sebebe dayanarak ifa etmekten kaçınmasını sağlayan def'iyi hem de bir hakkın doğumuna engel olan veya bir hakkı sona erdiren itirazı içermektedir. Diğer bir deyişle, kambiyo senetlerinde def'i kavramı, maddi hukuka ilişkin bütün savunma vasıtalarını kapsamaktadır.

Bu çalışmada kambiyo senetlerinde def'iler, etki alanına göre yapılan sınıflandırmadan hareketle mutlak ve nispi def'iler şeklinde iki ana başlık altında incelenmektedir. Mutlak def'iler herkese karşı ileri sürülebilmektedir. Nispi def'iler ise, sadece ilgililer arasında ileri sürülebilmektedir. Mutlak def'iler, senet metninden anlaşılan def'iler ile senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'ilerden ibaretken; nispi def'iler, bunlar haricindeki bütün hususları içeren; bunlardan bir kısmı temel borç ilişkisinden diğer bir kısmı ise özel anlaşmalardan kaynaklanan def'ilerdir.

Anahtar Kelimeler: Poliçe, bono, çek, kambiyo senedi, def'i.

ABSTRACT

DEFENCES ON BILLS OF EXCHANGE

Akteke, Mustafa Yasir

LL.M., Department of Private Law

Supervisor: Prof. Dr. Hayri Bozgeyik

August 2017, 135 pages

In this study, it is aimed at examining and classifying pleas which the debtor of a bill of exchange can put forward to the creditor. In this context regimentations which the doctrine and The Court of Cassation adopt were processed to the study.

In Turkish Commercial Code, the plea term was used in the manner that takes the objection in and in a broad sense. Because pleas which can be put forward to by the debtor of a bill of exchange contain the plea which enables the debtor to bring avoidance discharging the debt on the basis of a special cause and the objection which obstacles originating of the right and terminates a right. In other words the plea term in the bill of exchange comprises all of defense tolls concerning the substantive law.

In this study, pleas in the bill of exchange examines under two main titles as peremptory pleas and relative pleas based on the classification made in accordance with influence areas. Peremptory pleas can be put forward to everybody. But relative pleas can be put forward to only those concerned. Peremptory pleas are the pleas which are distinguishable from the text of the bill and the pleas concerning invalidty of the undertaking in the bill. On the other hand relative pleas are the pleas containing all matters staying out of the peremptory pleas. Some part of relative pleas originate from the primary obligatio and the other part of relative pleas originate from private agreements.

Keywords: Bill of exchange, promissory note, cheque, defences on bills of exchange, defence.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMBİYO SENETLERİNDE DEF'İLERİN KURAMSAL TEMELİ

I- KIYMETLİ EVRAK	3
II- KIYMETLİ EVRAKTA HAKKIN DOĞUŞU	4
A) Kreasyon Teorisi	5
B) Akit Teorisi.....	5
C) Hukukî Görünüş Teorisi	6
III- KAMBİYO SENEDİ	7
IV- KAMBİYO SENETLERİNİN ÖZELLİKLERİ	9
A) Soyutluk.....	10
1- İspat Soyutluğu (Biçimsel Soyutluk)	11
2- Maddi Soyutluk	12
B) Devir Şekli	13

C) Şekil Şartları	13
D) Müteselsil Borçluluk	14
E) İmzaların İstiklali	18
V- MADDİ HUKUKTA SAVUNMA VASITALARI	19
A) İtiraz.....	21
B) Def'i.....	22
C) İtiraz İle Def'i Arasındaki Farklar	23
VI- KAMBİYO SENETLERİNDE DEF'İ	24
VII- DEF'İLERE İLİŞKİN SINIFLANDIRMALAR	26
A) SINIFLANDIRMANIN DAYANAKLARI.....	26
B) TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE	29
C) ÖĞRETİYE GÖRE	33

İKİNCİ BÖLÜM

MUTLAK DEF'İLER

I- SENET METNİNDEN ANLAŞILAN DEF'İLER.....	36
A) Şekil Şartlarının Eksikliği.....	38
1- Zorunlu Unsurlar	40
a) Poliçe Kelimesi	40
b) Belirli Bir Bedelin Kayıtsız Şartsız Havalesi	41
c) Ödeyecek Olan Kişinin (Muhatabın) Adı.....	44
d) Kime veya Kimin Emrine Ödenecekse Onun (Lehtarın) Adı	47
e) Düzenleme Tarihi	50
f) Senedi Düzenleyenin İmzası	54

2- Alternatif Zorunlu Unsurlar.....	56
a) Düzenleme Yeri	56
b) Ödeme Yeri	58
3- İhtiyari Unsurlardan Vade	60
B) Şekil Eksikliğinin Sonuçları	61
C) Senet Üzerine Konan Kayıtlardan Doğan Def'iler	63
D) Ciro Zincirinin Kopuk Olması (Hamilin Yetkili Olmadığı).....	64
E) Başvurma Hakkının Düşmüş Olduğu Def'i.....	66
F) Zamanaşımı Def'i.....	69
1- Genel Olarak.....	69
2- Zamanaşımı Süreleri.....	70
3- Zamanaşımının Kesilmesi ve Kesilmesinin Etkisi	71

II- SENETTEKİ TAAHHÜDÜN HÜKÜMSÜZLÜĞÜNE İLİŞKİN DEF'İLER 73

A) Genel Olarak.....	73
B) Ehliyetsizlik	75
C) Temsil Yetkisinin Olmaması Veya Aşılması	81
D) Sahte İmza	86
E) İmzanın Hile İle Veya Zorla Attırılması.....	87
F) Senet Metnindeki Değişiklikler (Tahrifat)	89
G) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 4/5'e Aykırılık .	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NİSPİ DEF'İLER

I- TEMEL BORÇ İLİŞKİSİNDEN KAYNAKLANAN ŞAHSİ DEF'İLER 95

A) Hata.....	95
B) Temel İlişkinin Hukuka, Ahlaka Aykırı Ve İmkânsız Olması	96
C) Senedin Rıza Dışında Elden Çıkması	97
D) Bedelsizlik (Karşılıksızlık).....	99
II- ÖZEL ANLAŞMALAR DAN KAYNAKLANAN ŞAHSİ DEF'İLER ..	101
A) Hatır Senedi Def'i.....	101
B) Açık Senedin Anlaşmaya Aykırı Doldurulduğu Def'i	103
C) Vade Uzatma Anlaşması.....	105
D) İfa.....	106
E) İbra	108
F) Takas	109
III- NİSPİ DEF'İLERİN İLERİ SÜRÜLME İMKÂNININ GENİŞLEDİĞİ HÂLLER	110
A) Alacağın Temliki	111
B) Miras	112
C) Vadeden Sonra Ciro.....	113
D) Tahsil Ciro su	113
E) Şirket Birleşmeleri	114
SONUÇ	115
KAYNAKÇA.....	119

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
aşa.	: Aşağı
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
b.	: Bent
B.	: Baskı
bs.	: Bası
BankK	: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cümle
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
ÇekK	: 5941 Sayılı Çek Kanunu
Çev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
eÇekK	: 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun

EHB	: Elektronik Hukuk Bankası
EİK	: Elektronik İmza Kanunu
eTTK	: Eski Türk Ticaret Kanunu
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBB	: İçtihat ve Bilgi Bankası
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK.	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İİK	: 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu
İsv. BK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
LHD	: Legal Hukuk Dergisi
m.	: Madde
Mihder	: Medeni Usul ve İcra İflas Dergisi
N	: Paragraf Numarası
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih

TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TD	: Ticaret Dairesi
TDK	: Türk Dil Kurumu
THD	: Terazi Hukuk Dergisi
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TL	: Türk Lirası
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yargıtay
YD	: Yargıtay Dergisi
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
yuk.	: Yukarı
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Hukuk, kişiler arasındaki ilişkileri düzenlemek ve kişilerin ihtiyaçlarını gidermek amacı doğrultusunda sürekli olarak değişen bir bilim dalıdır. Toplumsal hayatın ve ticaret hayatının değişmesi, hukukun da değişmesi sonucunu doğurmaktadır. Ticaret hayatı geçmişten günümüze değin hız ve güven istemiştir. Hukukun geleneksel kurumları ticaret hayatının ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak düşmeye başlamıştı ki, kıymetli evrak adı ile anılan senet tipleri hukuk sahasına girmiş ve zaman içerisinde gelişerek günümüze kadar gelmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 645'inci maddesi kıymetli evrakı, "*kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez*" şeklinde tanımlamıştır. Soyut nitelikteki bir hak, evrakın içine yerleştirilmek suretiyle cisimleştirilmiştir. Hakkın akıbeti evrakın kaderine bağlanmıştır. Zira hakkın talep edilebilmesi için senedin ibrazı; devredilebilmesi içinse zilyetliğin nakli gerekir.

Kıymetli evrakın en belirgin özelliklerini bünyesinde barındıran ve kambiyo senedi olarak anılan hukuk müesseseleri poliçe, bono ve çekten ibarettir. Bu senetler hızlı ve güvenli tedavül kabiliyetiyle donatılarak özelde ticaret hayatına, genelde ise tüm topluma hizmet etmektedir.

Hızlı ve güvenli tedavülü sağlamak, geleneksel kurumları terk etmeyi gerektirmiş, alacağın temlikini yerini ciro işlemine bırakmıştır. Kambiyo senedinin alacağın temlik müessesesi ile devredildiği düşünülecek olursa, borçlu Türk Borçlar Kanunu'nun 188'inci maddesine göre, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu bütün itiraz ve def'ileri, devralana karşı da ileri sürebilecektir. Bu sonuç, senedin hamili bakımından güvensiz bir durum oluşturmaktadır. Bu güvensiz durumun ortadan kaldırılması adına, sadece senedin ve sadece senetteki hakkın devrini sağlayacak; bununla beraber devreden şahsında doğan asıl alacağa bağlı rehin, faiz,

cezai şart gibi diğer hakların geçişini ise engelleyecek yeni bir hukuk kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim “ciro” olarak isimlendirilen müessese ile bu ihtiyaç giderilmiştir.

Kambiyo senetlerinde sınırlı def’i sistemi söz konusudur. Senet borçlusunu ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def’ilerle, alacaklı kim ise ona karşı şahsen sahip olduğu def’ileri ileri sürebilir. Kanun koyucu bu hususu hamiline yazılı senetlerde def’ileri düzenleyen Türk Ticaret Kanunu’nun 659’uncu maddesi ile emre yazılı senetlerde def’ileri düzenleyen 825’inci maddesinde hüküm altına almıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünde öncelikle sınırlı def’i sisteminin kuramsal temelleri açıklanmaktadır. Bu çerçevede kıymetli evrak teorileri, kambiyo senetlerinin soyutluğu, kanunen emre yazılı olmaları, müteselsil borçluluk esasının ve imzaların istiklalî ilkesinin cari olması özellikleri üzerinde durulmaktadır. Devamında, özel hukuk savunma vasıtalarının bir parçasını teşkil etmesi nedeniyle def’ilerin savunma vasıtaları içerisindeki yeri ele alınmaktadır. İtiraz ile def’i arasındaki farklara değinilmekte ve kambiyo senedi hukukunda def’ilerin ifade ettiği anlam açıklanmaktadır. Daha sonra kambiyo senedinde def’iler Türk Ticaret Kanunu’na ve öğretiye göre sınıflandırılmaktadır.

İkinci ve üçüncü bölümlerde benimsediğimiz görüş çerçevesinde kambiyo senetlerinde def’iler sınıflandırılmakta ve tek tek incelenmektedir.

Üçüncü bölümde mutlak def’iler ele alınmaktadır. Mutlak def’iler; senet metninden anlaşılan ve senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def’iler şeklinde ikiye ayrılarak incelenmektedir.

Dördüncü ve son bölümde ise nispi def’iler ele alınmaktadır. Nispi def’iler, temel borç ilişkisinden ve özel anlaşmalardan kaynaklanan şahsi def’iler şeklinde ikiye ayrılarak incelenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMBIYO SENETLERİNDE DEF'İLERİN KURAMSAL TEMELİ

I- KIYMETLİ EVRAK

Kıymetli Evrak Hukuku, Türk Ticaret Kanunu'nun Üçüncü Kitabında düzenlenmektedir. Altı kısımdan oluşan bu kitap, bütün kıymetli evrak tiplerine uygulanabilecek nitelikte¹ genel hükümler² ile yalnız bir kıymetli evrak tipi ile ilgili müesseselere uygulanabilecek olan özel hükümlerden oluşmaktadır.

Kıymetli evrak, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "Kıymetli Evrakın Tanımı" kenar başlığını taşıyan 645'inci maddesinde "*kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi, başkalarına da devredilemez*" şeklinde tanımlanmaktadır³.

Bu tanım 6762 sayılı Ticaret Kanunu⁴'nda yer alan tanımın dil sadeleşmesi dışında özdeşi niteliğindedir. 6762 sayılı Ticaret Kanunu'nun 557'inci maddesine göre, "*kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunlarda mündemiç olan hak senetten ayrı*

---

¹ Türk hukuk sisteminde kıymetli evrak niteliğindeki senetlerle ilgili düzenlemeler sadece TTK'nın kıymetli evraklara ayırdığı üçüncü kitabından ibaret değildir. Bunun yanında anonim şirketler hukuku ve deniz ticareti hukuku alanlarına ait hükümlerin yer aldığı ikinci ve dördüncü kitaplarda da bulunmaktadır.

Öte yandan TTK'dan başka, diğer bazı kanunlar da çeşitli sebep ve amaçlarla kıymetli evrak ile ilgili hükümler getirmiştir. Türk Medeni Kanunu, Türk Borçlar Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, İcra ve İflas Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Çek Kanunu bunların başlıcalarıdır.

² Gereğe göre, Poliçe ve Bonolara İlişkin Cenevre Birleşik Anlaşması (CBA) ve bu CBA'yı kabul eden ülkelerin hemen hemen tamamında bulunmayan, İsviçre Borçlar Kanunu'ndan alınmış bulunan "Genel Hükümler" in Türk hukukuna katkılı olmak yanında ilkesel kararların verilmesinde ve özgün öğretimin gelişmesinde etkili rol oynadıkları düşünülerek aynen korunmaları uygun görülmüştür.

³ Gereğe göre, 6762 sayılı Kanun'un 557'nci maddesinin, dil yenileştirmesi dışında özdeşi olan bu hükmün doğrudan kaynağı İsv. BK m. 965'dir. Türk kanun dili anlayışına uygun olduğu için eski metin (metnin) "ki'li" cümle yapısında da bir değişiklik yapılmasına gerek görülmemiş, mevcut söz dizimi düzeninin Brunner'in ünlü tanımına daha uygun düştüğü düşünülmüştür. 6102 sayılı Kanun hazırlanırken "bunların mündemiç" ibaresi yerine "bunların içerdikleri", "dermeyan edilemediği gibi" yerine ise "ileri sürülemediği gibi" ibaresi tercih edilmiştir. Bkz. Türk Ticaret Kanunu'nun 645'inci madde gerekçesi.

⁴ 6762 sayılı Kanun, RG. T. 09.07.1956, S. 9353.

olarak dermeyan edilemediği gibi başkalarına da devredilemez". Dil arılaştırması kapsamında "bunların mündemiç" ibaresinin yerini yeni kanunda "bunların içerdikleri" ve "dermeyan edilemediği" ibaresinin yerini ise "ileri sürülemediği" ibaresi almıştır.

Söz konusu tanım çerçevesinde kıymetli evrakın üç unsuru bulunmaktadır: Bu unsurlar, "senet"⁵, "hak" ve "senet-hak bağıllığı"dır.

Öğretide bir senede "kıymetli" vasfını veren unsurun ne olduğu hususunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, "kıymetli evrak" ibaresindeki "kıymetli" kavramı "hak"ka işaret etmekte, temelde böyle bir nitelik taşımayan evrakı onun içerdiği hak "kıymetli" hâle getirmekte⁶, bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise, senet, hak ile arasındaki sıkı bağıllık nedeniyle "kıymetli evrak" hâline gelmektedir⁷.

II- KIYMETLİ EVRAKTA HAKKIN DOĞUŞU

Kıymetli evrakta ifadesini bulan hakkın niteliği, ne zaman doğduğu, nasıl doğduğu ve ciro zincirinde yer alan kişiler arasındaki ilişkilerin ne şekilde olduğu öğretide tartışılmış ve çeşitli teoriler ortaya çıkmıştır.

Ortaya çıkan teoriler özellikle def'i sisteminin anlaşılması, kıymetli evraka ilişkin kanun hükümlerinin yorumlanması ve kanun boşluklarının doldurulması bakımından önem arz etmektedir⁸.

---

⁵ Kıymetli evrakın senet unsurundaki değişiklikler sonucu "evraksız kıymetli evrak" kavramı oluşmuştur. Söz konusu kavramın yerine "varakasız kıymetli evrak", kâğıtsız kıymetli evrak" ve "senetsiz kıymetli evrak" gibi kavramlar kullanılmaktadır. Evraksız kıymetli evrak kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Evraksız Kıymetli Evraka veya Kıymet Haklarına Doğru, Batider, C.XIV, S.3, 1988, s. 1 vd.; **Turanboy**, Varakasız Kıymetli Evrak, Ankara 1998, s. 47 vd.; **Turanboy**, Kâğıtsız (Varakasız) Kıymetli Evrak, Sermaye Piyasası Hukuku 15. Yıl Sempozyumu, Ankara 17 – 18 Ocak 1997, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara 1998, s. 241 – 267.

⁶ **Poroy/Tekinalp**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Bası, İstanbul 2013, s. 25 N. 16; **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Konya 2014, s. 18.

⁷ **Ülgen/Helvacı**(Kendigelen/Kaya), Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, İstanbul 2015, s. 18 N. 43; **Karayalçın**, Ticaret Hukuku, 4. Baskı, Ankara 1970, s. 14; **Öztaş**, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997, s. 35.

⁸ **Poroy/Tekinalp**, s. 55 N. 44; **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 34; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 102.

A) Kreasyon Teorisi

Kreasyon teorisine göre kıymetli evrakın içerdiği borç (hak), şekil şartları tam olan bir senedin düzenleyeni tarafından imzalanmasıyla meydana gelmektedir. Hakkın doğumu, irade beyanının karşı tarafa ulaşmasına bağlı olmadığı gibi karşı tarafın kabulüne de bağlı değildir⁹.

Hakkın doğumunu bu şekilde ifade eden teori, hakkın talep edilebilir nitelik kazanması için, hakkı taşıyan senedin üçüncü bir kişinin eline geçmesi şartını aramıştır¹⁰.

Türk Ticaret Kanunu'nun 659'uncu maddesi hamiline yazılı bir senet borçlusunun ileri sürebileceği def'ileri düzenlemektedir. Anılan Kanun'un üçüncü fıkrası, "*senedin, borçlunun rızası hilafına tedavüle çıkarıldığı yolunda bir def'i ileri sürülemez*" şeklindedir. Söz konusu hüküm kreasyon teorisinin izlerini taşımaktadır¹¹.

Türk Ticaret Kanunu'nun poliçede şahsi def'ileri düzenleyen 687'nci maddesinin (Eski TTK m. 599) de temelinde kreasyon teorisi yer almaktadır¹².

B) Akit Teorisi

Akit teorisine göre, senede bağlı hakkın doğumu tek taraflı bir işlem ile değil; senet düzenlendikten sonra alacaklıya verilmesi ile gerçekleşmektedir¹³. Senedin bu şekilde verilmesi bir sözleşme mahiyetindedir¹⁴. Türk Ticaret Kanunu'nun 647'nci maddesinde yer alan "*mülkiyet veya sınırlı bir aynı hak kurulması amacıyla kıymetli evrakın devri için her hâlde senet üzerindeki zilyetliğin devri şarttır*" hükmü, akit

---

⁹ **Hirş**, Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948, s. 484; **Arslanlı**, Ticari Senetler Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1954, s. 33 vd.; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 103; **Poroy/Tekinalp**, s. 61 N. 58; **Kınacıoğlu**, Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999, s. 27; **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 37; **Bozgeyik**, "Kıymetli Evrakta Hakkın Doğuşu ve Borçlunun Def'ileri", Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003 s. 483-484; **Yılmaz**, Kambiyo Senetlerinde Def'iler, İstanbul 2007, s. 46-47.

¹⁰ **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 104; **Poroy/Tekinalp**, s. 61 N. 58; **Bozgeyik**, Def'iler, s. 484.

¹¹ **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 104; **Poroy/Tekinalp**, s. 61 dn. 20; **Bozgeyik**, Def'iler, s. 484.

¹² Bkz. **Bozgeyik**, Def'iler, s. 485.

¹³ **Bozgeyik**, Def'iler, s. 485.

¹⁴ Öğretide "kambiyo sözleşmesi" olarak da anılan bu sözleşmeyi *Ülgen/Helvacı*, "teslim sözleşmesi" şeklinde ifade etmektedirler [Bkz. *Ülgen/Helvacı*(Kendigelen/Kaya), s 88].

teorisini desteklemektedir¹⁵. “Kambiyo sözleşmesi” şeklinde isimlendirilen sözleşmenin tarafları, düzenleyen ve lehtardır¹⁶.

Kambiyo sözleşmesinin sakat olması, ticaret hayatında ihtiyaç duyulan hız ve tedavül yeteneğini olumsuz etkiler. Zira senedi iktisap etmek isteyen kişi, temel ilişkinin akıbetini araştırmak durumunda kalır¹⁷. Ayrıca, rıza dışında elden çıkmış bir senedi iyiniyetle iktisap eden hamili korumak mümkün değildir¹⁸. Zira hukuk sahasında arzu edilen sonucu doğuracak geçerli bir sözleşme yoktur. Bu sebeplerle senedin tedavül kabiliyeti ortadan kalkar¹⁹.

C) Hukukî Görünüş Teorisi

Akit teorisine göre, düzenleyen ile lehtar arasında geçerli bir kambiyo sözleşmesinin bulunmaması, hakkın doğumunu engellemektedir. Bu durum iyiniyetli kişileri korumaktan uzaktır. Hukukî işlemin ayakta tutulması ise bir ihtiyaçtır. Hukukî görünüş teorisi, hakkın doğumunda mevcut olan sakatlıkları göz ardı etmeyi sağlayan bir çözüm sunmaktadır²⁰.

Nitekim hukukî görünüş teorisine göre, temel ilişkinin geçersiz olması, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Diğer bir deyişle, düzenleyen, geçerli bir kambiyo sözleşmesi bulunmamasına rağmen iyiniyetli üçüncü kişilere karşı senetten doğan borcu ödemekle yükümlüdür. Zira düzenleyen, bir kıymetli evrak görünüşü²¹ ortaya koymak suretiyle iyiniyetli üçüncü kişilerde itimat uyandırmıştır²².

---

¹⁵ **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 108-109.

¹⁶ **Yılmaz**, s. 49. Bu konuya ilişkin tartışmalar için bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 62-63 N. 59; **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 39.

¹⁷ **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 106; **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 40;

¹⁸ *Bozgeyik*, şekil bakımından tamam olan bir senedi iyiniyetle iktisap etmiş olan kimsenin bu senede güvenmesini, özellikle kambiyo senetlerinin iktisadi fonksiyonlarının gereği gibi ifa edilebilmesi için vazgeçilemeyecek bir nitelik olduğunu ifade etmektedir (Bkz. **Bozgeyik**, Def’iler, s. 487).

¹⁹ **Kınacıoğlu**, s. 40; **Poroy/Tekinalp**, s. 62 N. 59; **Yılmaz**, s. 49.

²⁰ **Kınacıoğlu**, s. 32; **Yılmaz**, s. 50.

²¹ *Kınacıoğlu*, “zahiri bir olgu” ifadesini tercih etmektedir (Bkz. **Kınacıoğlu**, s. 32).

²² **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 110; **Yılmaz**, s. 50.

Öte yandan bu görünüşün, senedi düzenleyene isnat edilebilmesi gerekmektedir²³. Aksi takdirde düzenleyen bu hususu, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin bir defa olarak iyiniyetli üçüncü kişiler de dâhil her hamile karşı ileri sürülebilecektir.

Öğretide Yılmaz, kambiyo senetlerinde mücerretlik (soyutluk) ilkesinin ve def'ilerin sınırlandırılması fikrinin temelini, hukukî görünüş teorisi (görünüşe itimat prensibi) oluşturduğunu belirtmektedir²⁴.

III- KAMBIYO SENEDİ

Kambiyo senetleri, kıymetli evrakın bir türünü teşkil etmektedir. Kambiyo senetleri, Türk Ticaret Kanunu'nun Üçüncü Kitabı olan Kıymetli Evrak'ın "Kambiyo Senetleri" başlıklı Dördüncü Kısım'ında, 670 ilâ 823'üncü maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu kısımda yer alan hükümler sırasıyla poliçe, bono (emre yazılı senet) ve çek ile ilgilidir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda "Kambiyo Senetleri" başlığı altında toplanmış olan bu senetler, 1926 tarih ve 856 sayılı Ticaret Kanunu'nda "Senedat-ı Ticariye" şeklinde adlandırılmıştı²⁵.

Öğretide bir görüşe göre, kambiyo senetleri kavramı kapsamında sadece poliçe ve bono bulunmakta; çek ise yer almamaktadır. Zira Türk Ticaret Kanunu'nda çeke dair hükümler arasında vade bulunmamakta²⁶; bunun yerine kısa ibraz süreleri yer almaktadır²⁷. Vadenin bulunmaması nedeniyle çek, kambiyo senetlerinin temel

---

²³ **Kınacıoğlu**, s. 32; **Yılmaz**, s. 50.

²⁴ Bkz. **Yılmaz**, s. 51.

²⁵ "Kambiyo senedi" ifadesi yerine, 1926 tarihli Ticaret Kanunu'ndan kalma bir alışkanlık olarak "ticari senetler" kavramı da tercih edilmektedir. "Ticari senetler" kavramını kullanan yazarlara örnek olarak *Karayalçın, Şimşek ve Kocaimamoğlu* verilebilir.

²⁶ Çekte vadenin olmadığı yönünde bkz. 12. HD. T. 20.5.1991, E. 1991/13639, K. 1991/6393 (Kazancı).

²⁷ Bir çek, düzenlenme yerinde ödenecekse on gün; düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay; ayrı kıtalarda ise üç ay içinde muhatap bankaya ibraz edilmelidir (TTK m. 796). Ayrıca bkz. **Narbay**, "Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan "Yer" Kavramına "De Lege Lata" ve "De Lege Ferenda" Çözüm Önerileri" Bilgi Toplumunda Hukuk – Ünal Tekinalp'e Armağan, İstanbul 2003, s. 793 vd.

niteliklerinden biri olarak görülen²⁸ kredi fonksiyonunu icra edememektedir^{29,30}. Ayrıca, Türkçeye “kambiyo senetleri” şeklinde tercüme edilen Almanca “wechsel” kelimesinin Milli hukukumuzda kaynak teşkil eden İsviçre ve Alman kambiyo senetleri hukuku kapsamındaki kullanımında çek yer almamaktadır³¹.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, Türk pozitif hukukunda, mehz İsviçre Borçlar Kanunu’ndan farklı tanzim tarzı ile çek de kambiyo senedi kavramına dâhil edilmiştir. Zira Türk Ticaret Kanunu’nun kıymetli evraka ayırdığı üçüncü kitabının “Kambiyo Senetleri” başlıklı dördüncü kısmında poliçe ve bono ile ilgili hükümlerin yanı sıra çek ile ilgili hükümler de yer almaktadır. Ayrıca çekin mahiyeti icabı hususiyet arz eden durumlara yönelik özel hükümler yer almakla birlikte, poliçeye benzerliği nedeniyle ve kanun yapma tekniği açısından tekrara düşmemek adına isabetli bir şekilde poliçeye ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır (Bkz. TTK m. 818). Söz konusu atıf maddesi de çekin, kambiyo senetleri kavramı içinde değerlendirilmesi bakımından önemli bir referans kaynağı niteliğindedir.

Üstelik çek de kambiyo senetlerinin ödenmemesi ve buna bağlı olarak senedin icra takibine konu edinmesi durumunda “kambiyo senetlerine özgü haciz yolu” ve “kambiyo senetlerine özgü iflas yolu” denilen özel icra takip usulleri kapsamındadır (İİK³² m.167 vd.).

Ayrıca, ülkemizde ileri tarihli çek düzenlemek yoluna gidilmesiyle uygulamada çekte kredi işlevi kazandırılmaktadır³³. Nitekim kanun koyucu dahi bu uygulamayı kabul etmekte, Türk Ticaret Kanunu’nda benimsenmiş olan çekte teknik

---

²⁸ **Poroy/Tekinalp**, s. 135 N. 168.

²⁹ **İnan**, “İstirdat Davasında İspat Yüğü - Çekin İktisadi Niteliği”, Batider, C. V, S. 1, s. 95 vd.; **Çelebican/Erem/Kalpsüz**, İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, 2. Baskı, Ankara 1974, s. 18 vd.; **Poroy/Tekinalp**, s. 292 N 425. **Karayalçın**, s. 263 vd.

³⁰ “Çek bir borç senedi olmayıp, para gibi tedavül gören ödeme aracıdır” YHGK. T. 7.4.2004, E. 2004/19-118, K. 2004/205; YHGK. T. 3.10.2007, E. 2007/13642, K. 2007/704; YHGK. T. 7.5.2003, E. 2003/13-332, K. 2003/1340 (Kazancı).

³¹ **Karayalçın**, s. 40; **Poroy/Tekinalp**, s. 135 N. 168; **Can**, Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2015, s. 53, 54; **Kayar**, Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2013, s. 37; **Can**, “Çek Hamilinin Muhatap Bankaya Karşı Hukuki Durumu”, GÜHFD, Y. 1998, C. II, S. 1-2, s. 65 vd.

³² 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, RG. T. 19.06.1932, S. 2128.

³³ 11. HD. T. 19.9.2016, E. 2016/8656, K. 2016/7341 (Kazancı).

anlamda vadenin bulunmadığına ilişkin sistemi, çeke ilişkin diğer kanunlar ile kaldırılmıştır. Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun³⁴, a 5538 sayılı Kanunla eklenen Geçici m. 2 ile 31.12.2009 tarihine kadar; daha sonra Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'un yerini alan Çek Kanunu³⁵ Geçici m. 1/5 ile 31.12.2011 tarihine kadar; nihayet 6763 sayılı Kanunla eklenen Geçici m. 3/5 ile 31.12.2017 tarihine kadar ileri tarihli çeklerin muhataba ibrazı yasaklanmıştır. Sonuç olarak, Türk Ticaret Kanunu'nun dışında gelişen bu hükümler ışığı altında rahatlıkla söylenebilir ki, en azından 31.12.2017 tarihine kadar çekler kredi işlevi kazanmış ve gerçek anlamda bir kambiyo senedi vasfına erişmiştir³⁶.

IV- KAMBIYO SENETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Kambiyo senetlerinin özellikleri arasında yer alan mücerretlik, kanunen emre yazılı olmak, sıkı şekil şartlarına bağlı olmak, müteselsil borçluluk esasının söz konusu olması ve imzaların istiklalî ilkesinin cari olması çalışma konumuz ile yakından ilgili olmaları nedeniyle aşağıda beş alt başlık altında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Kambiyo senetlerinin özellikleri bu zikredilenlerle sınırlı değildir. Bunların yanı sıra kambiyo senetleri ihdasi (kurucu, yapıcı) kıymetli evraklardandır; kambiyo senetlerinin milletlerarası ticarete önemli bir yeri vardır³⁷; kambiyo senetlerine tahsis edilmiş olan özel bir takip usulü vardır ve nihayet çalışmamızın temelini teşkil eden, kambiyo senetlerinin sınırlı def'i sistemine sahip olması hususunu da burada bir cümle ile ifade etmekte yarar vardır.

---

³⁴ Mülga 3167 sayılı Kanun, RG. T. 03.04.1985, S. 18714.

³⁵ 5941 sayılı Kanun, RG. T. 20.12.2009, S. 27438.

³⁶ Çekin kambiyo senedinin bir türü niteliğinde olduğu yönünde bkz. **Kalpsüz/Erem/ Çelebican**, s. 44; **İmregün**, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1998, s. 34; **Kımacıoğlu**, s. 79; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), **Akgün**, İcra-İflas ve Ticaret Kanunlarına Göre Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1966, s. 46; s. 361; **Şimşek**, Ticari Senetler, Ankara 1969, s. 173; **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 85; **Pulaşlı**, Kıymetli Evrak Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2015, s. 111; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 144; **Yılmaz**, s. 59. Ayrıca bkz. 11. HD. T. 23.1.2015, E. 2014/19218, K. 2015/957 (Karar için bkz. emsal.yargitay.gov.tr)

³⁷ **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 373.

A) Soyutluk

Kıymetli evrak vasfını haiz senetlerden bir kısmı sebebe bağılı (illî) iken bir kısmı soyuttur (mücerret). Soyutluk, kıymetli evrakın içine yerleşmiş olan hakkın hukukî nedeninin senette yer almamasıdır³⁸. Kıymetli evrakın içerdiği hak ile kıymetli evrakın doğumuna neden olan temel ilişki arasında bağ kurmak mümkün değildir³⁹. Bunun sonucu olarak, senette yer alan hakkın varlığı, kapsamı ve içeriği bakımından sadece senet metni belirleyicidir⁴⁰. Diğer bir deyişle senedin içerdiği hak, senedin doğumuna neden olan temel ilişkiye göre belirlenmemektedir. Söz konusu hakkın varlığı, kapsamı ve içeriği temel ilişkiden soyutlanmıştır⁴¹. Böylece kıymetli evrakta ifadesini bulan alacak, senedin doğumuna neden olan temel ilişkinin sakatlıklarından etkilenmemektedir.

Kambiyo senetlerinin unsurlarına ilişkin hükümlerde soyutluk ilkesinin yansımaları görülmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 671, 776 ve 780'inci maddelerine göre sırasıyla poliçe, bono ve çek "kayıtsız ve şartsız" belirli bir bedelin ödenmesi borcunu içermelidir⁴². Kambiyo senedinde soyutluk, senette yer alan taahhüdün hukukî nedeninin açıklanmamış olmasının bir sonucudur⁴³.

Öğretide soyutluk, kambiyo ilişkisinden doğan alacağın tahsili için borçluya başvurulduğunda, temel ilişkiden kaynaklanan sorunların kambiyo ilişkisinden doğan alacağın ödenmesine engel bir çekince olarak ileri sürülememesi şeklinde tanımlanmaktadır⁴⁴.

---

³⁸ **Poroy/Tekinalp**, s. 35 N. 26.

³⁹ Kambiyo senedinde temel ilişkinin varlığına işaret eden "bedeli nakden alınmıştır" veya "bedeli malen alınmıştır" gibi kayıtların konulmasının soyutluk ilkesine zarar vermemektedir. Bu bağlamda değerlendirilemez. Bkz. **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 92.

⁴⁰ **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 25.

⁴¹ **Sayhan**, Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi, Ankara 2006, s. 89; **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 92; **Poroy/Tekinalp**, s. 35 N. 26; **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 24 vd.

⁴² **Sayhan**, s. 100.

⁴³ **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 92.

⁴⁴ **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 25.

Mefhum-u muhalifinden hareketle, borçlu, kambiyo ilişkisinden kaynaklanan alacak talep edildiğinde, temel ilişkiden kaynaklanan sorunları ileri sürmek suretiyle senet borcunu ödemekten kaçınma imkânına sahip ise, senet soyut değildir.

Soyutluk ilkesi nedeniyle kıymetli evraka yerleşmiş olan hakkın varlığı, kapsamı ve içeriği sadece senetle tayin edilmektedir⁴⁵.

Soyutluk, ispat soyutluğu ve maddi soyutluk şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

1- İspat Soyutluğu (Biçimsel Soyutluk)

İspat soyutluğunu bir örnekle açıklamak gerekirse, Konya’da üniversite kazanan ve Konya’ya yerleşen (B), evine beyaz eşya almış ve nakit parası olmadığı için borcuna karşılık olarak beyaz eşya satıcısı olan alacaklı (A)’ya 3.000 TL değerinde bono düzenlemiş ve teslim etmiştir. Borçlu (B), senedin vadesi geldiğinde borcunu ödemediği takdirde alacaklı (A), beyaz eşyaların parasını tahsil etmek için dava açtığı veya icra takibi başlattığında alacağın varlığı karine olarak kabul edilir. (B), borcunun olmadığını iddia ederse, bu iddiasını ispatlamakla yükümlüdür⁴⁶. Zira kambiyo senedi soyuttur. Senetteki taahhüdün sebebi gösterilmemiştir. Bu nedenle kambiyo taahhüdünün nedeni ispatlanmak zorunda değildir. Oysa Medeni Kanun’un 6’ncı maddesi, alacağın kapsamı ve içeriğini ispatlamayı (A)’ya yüklemektedir. Anılan maddeye göre, “*kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür*”. Kanunda yer alan aksine hüküm örneği kambiyo senetlerinde karşımıza çıkar. Türk Ticaret Kanunu’nun 671’inci maddesinin birinci fıkrasının b bendine göre, poliçenin belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havaleyi içermesi gerekir. Nitekim alacaklı, senedin içerdiği hakkın dayandığı olguları ispatlamak zorunda değildir.

---

⁴⁵ **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 92; **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 26.

⁴⁶ **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 93.

2- Maddi Soyutluk

Maddi soyutluk, kişisel def'ilerin iyiniyetli üçüncü kişilere ileri sürülememesidir⁴⁷. Maddi soyutluğun söz konusu olabilmesi için emre yazılı senedin ciro + zilyetliğin geçirilmesi; hamiline yazılı senedin ise sadece zilyetliğin geçirilmesi⁴⁸ yoluyla iyiniyetli üçüncü kişiye devredilmesi gerekir. Yukarıdaki örneğe dönülecek olursa, alacaklı (A) bonoyu iyiniyetli üçüncü kişiye ciro + zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devretmesi durumunda, maddi soyutluk geçerli olur. Ve (A) ile (B) arasındaki kişisel def'iler, senedi devralan iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez⁴⁹. Zira senet yukarıda belirtildiği şekilde iyiniyetli üçüncü kişiye devredildiğinde devralan, sadece senetten doğan hakları devralmaktadır. Bu ise, kişisel def'ilerin iyiniyetli üçüncü kişiye sürülmesini engeller.

Öte yandan maddi soyutluk, yani kişisel def'ilerin üçüncü kişilere ileri sürülememesi, nama yazılı senetler bakımından mümkün değildir. Bunun nedeni, nama yazılı senetlerin devir şeklinde saklıdır. Nama yazılı senetler, alacağın devri + teslim yolu ile devredilmektedir. Alacağın devrinde borçluya ait savunmaları düzenleyen Türk Borçlar Kanunu'nun 188'inci maddesine göre, senedi devreden kişiye karşı ileri sürülebilen kişisel def'iler, senedi devralan kişiye karşı da ileri sürülebilmektedir.

Emre ve hamiline yazılı senetlerde hem ispat soyutluğu hem de maddi soyutluk söz konusudur; nama yazılı senetlerde ise sadece ispat soyutluğu söz konusudur⁵⁰.

---

⁴⁷ **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 94; **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 28.

⁴⁸ *Karahan*, hamiline yazılı senetlerde sadece zilyetliğin geçirilmesi nedeniyle, yani, senedin üzerinde devri gösteren herhangi bir ibarenin bulunmadığı için senedin iyiniyetli bir üçüncü kişinin eline geçtiğini ispatlamanın zor bir külfet olduğunu ifade etmektedir [Bkz. **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 28].

⁴⁹ *Karahan*, maddi soyutluğun devir şekilleri ile ilgili bir kavram olduğunu ifade etmektedir [Bkz. **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 28-29].

⁵⁰ **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 96.

B) Devir Şekli

Kıymetli evrak devir şekilleri bakımından nama, emre ve hamile/hamiline yazılı olmak üzere üçe ayrılır⁵¹. Kıymetli evrak türlerinden biri olan kambiyo senetleri, devir şekilleri bakımından kanunen emre yazılı senetler grubunda yer alır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 824'üncü maddesi emre yazılı senetleri, "*emre yazılı olan veya kanunen böyle sayılan kıymetli evrak, emre yazılı senetlerdendir*" şeklinde tanımlamaktadır.

Bu tanıma göre emre yazılı senetler, iradi emre yazılı senetler ve kanunen emre yazılı senetler olmak üzere ikiye ayrılır. İradi emre yazılı senetlerde, senedin emre yazılı sayılabilmesi için senet üzerinde "emre" kaydının veya buna eş anlamlı bir başka kaydın⁵² yer alması gerekmektedir. Buna karşılık kanunen emre yazılı senetlerde senet üzerinde "emre" veya buna eş anlamlı bir başka kaydın bulunmasına gerek yoktur. Çünkü bu gruptaki senetler doğuştan emre yazılıdır⁵³.

Kambiyo senetleri kanunen emre yazılı senetler arasında yer alır (TTK m. 681, 785). Bu senetler aksi öngörülmediği takdirde emre yazılı senetler rejimi içindedirler. Devir şekilleri bakımından yapılan sınıflandırmanın önemi kendini, kambiyo senedinin tedavülünde, hakkın ileri sürülmesi ve dolayısı ile borcun ödenmesi usulünde, senetlerin zıya ve iptali usullerinin farklılaşmasında ve def'i sistemlerinin oluşmasında gösterir.

C) Şekil Şartları

Kambiyo senetlerinin en önemli fonksiyonlarından biri, yüksek tedavül kabiliyetidir. Yüksek tedavül kabiliyeti, hamilin menfaatlerinin korunması ile

---

⁵¹ Söz konusu senet türlerinin devir usulleri sırasıyla "devir beyanı ve zilyetliğin geçirilmesi", "ciro ve zilyetliğin geçirilmesi" ve nihayet "zilyetliğin geçirilmesi" şeklindedir (TTK m. 647; 648/2).

⁵² *Öztaş*, bu kaydın, lehtarın isminin yanında zikredilmesi hâlinde bir anlam ifade edeceğini; her ne kadar 824'üncü maddede verilen tanımda bu husustan bahsedilmemiş olsa da, işin mahiyetinin bunu gerektirdiğini; zira "emrine" kaydının tek başına bir anlam taşımasının mümkün olmadığını belirtmektedir [Bkz. *Öztaş*, Kıymetli Evrak (1997), s. 205].

⁵³ *Poroy/Tekinalp*, s. 86 N 94; *Helvacı*(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 63 vd.; *Ünal*(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 89; *Kınacıoğlu*, s. 40; *Tekil*, s. 54; *Karayalçın*, s. 26; *İmregün*, s. 14; *Arslanlı*, s. 13 vd.; *Öztaş*, Kıymetli Evrak (1997), s. 206.

sağlanmaktadır. Bu ise, sıkı şekil şartlarının bir sonucudur. Diğer bir deyişle, kambiyo senetlerine ilişkin hukuk kurallarının merkezinde, hamilin menfaatlerini korumak suretiyle senedin el değiştirmesi vardır. Kanun koyucu bunu sağlamanın yolunu, sıkı şekil şartları⁵⁴ tespit etmekte bulmuştur. Kambiyo senetlerinde tedavül güvenliğini sağlamanın yolu, ağırlaştırılmış ve özel şekil şartlarından geçer. Sıkı şekil şartlarına bağlılık, kambiyo senetlerinin kanunda belirtilen kayıtları ihtiva etmesi zaruretini ifade eder⁵⁵.

Kambiyo senetlerinde geçerli bulunan sıkı şekil şartlarına bağlılık, borçlar hukuku ve ticaret hukukunun temel ilkelerinden olan şekil serbestisi ilkesinden ayrılmaktadır. Kanun koyucunun kambiyo senetleri bakımından aradığı şekil, geçerlilik şartı niteliğindedir. Zira poliçe, bono ve çek için sırasıyla Türk Ticaret Kanunu m. 671; 776/1; 780/1’de belirtilen şartların yerine gelmesi veya en azından belli bazı şartlar bakımından kanunda öngörülen karinelerin işliyor olması (TTK m. 672; 776/1; 780/1), bu senetlerin geçerliliği için zaruridir. Ayrıca kambiyo senetlerinin sadece düzenlenmeleri değil; bunun yanı sıra devirleri, teminat verilmeleri ve kaybolmaları durumunda iptalleri de belirli şekil şartlarına tâbidir.

Güven ihtiyacının bir sonucu ve ilgililerin korunmasının bir gereği olan sıkı şekil şartına bağlı olmak ilkesi, iradenin taşıyıcısı niteliğinde olan “senet metnine sıkı sıkıya bağlılık ilkesini” ortaya çıkarmıştır. Söz konusu gelişmeyle birlikte, senet dışındaki olaylardan soyutlanmış olan senet metni ne şekilde ise ona göre işlem yapılacaktır. Bu ilke def’ilerde ve takiplerde büyük etkiye sahiptir⁵⁶.

D) Müteselsil Borçluluk

Her borç ilişkisinde alacaklı ve borçlu olmak üzere iki taraf vardır. Borç ilişkisinin alacaklı veya borçlu tarafında birden fazla kişinin bulunması mümkündür.

---

⁵⁴ Bazı yazarlar “sıkı şekil şartları” ifadesi yerine, “ağırlaştırılmış şekil şartları”, “özellikli şekil şartları”, “sıkı sıkıya şekle bağlılık esası” ifadelerini tercih etmektedir. “Ağırlaştırılmış şekil şartları” ifadesi için bkz. **İmregün**, s. 8; “Özellikli şekil şartları” ifadesi için bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 40, **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 96 ve **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 31; “Sıkı sıkıya şekle bağlılık” ifadesi için bkz. **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 370, **Kınacıoğlu**, s. 88.

⁵⁵ **Kınacıoğlu**, s. 88.

⁵⁶ **Poroy/Tekinalp**, s. 40 N. 28; **Kınacıoğlu**, s. 88 vd.

Bir veya daha fazla alacaklının niteliği itibariyle bölünebilen bir alacağına birden fazla kişinin borçlu olması kısmen veya tamamen olabilir. Kısmî borçluluk, borçlulardan her birinin diğerlerinden bağımsız olarak alacaklıya karşı borcun sadece bir kısmını üstlendiği, alacaklının ise borçlulardan her birine karşı her birinin üstlendikleri borç miktarları nispetinde talep yetkisine sahip olduğu bir borç ilişkisidir⁵⁷.

Müteselsil borçluluk, birden fazla borçlulardan her birinin alacaklıya karşı borcun tamamından şahsen ve asıl borçlu sıfatıyla sorumlu olduğu, alacaklının ise borcun tamamının ifasını birden fazla borçlunun her birinden isteyebildiği, borçlulardan biri veya birkaçının ifası ile diğerlerinin de ifa edilen miktar nispetince alacaklıya karşı borçtan kurtulduğu borç ilişkisidir⁵⁸.

Müteselsil borçluluk, esas itibariyle Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir (TBK m. 162 ilâ 168). Bu düzenlemeye göre müteselsil borçluluk kural olarak hukukî işlemde doğar. Türk Borçlar Kanunu'nun 162'nci maddesi, "*birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar*" şeklindedir. Alacaklı ile borçlular arasında gerçekleştirilen bir hukukî işlemde borçluların müteselsil sorumlu olmalarının şartı, bu yöndeki irade beyanlarına bağlıdır. Böyle bir beyan yok ise, borçlulardan her biri borcun tamamından değil; sadece kendi paylarına düşen kısmından sorumludur.

Müteselsil borçluluk kanun koyucu tarafından da tayin edilmiş olabilir. Türk Borçlar Kanunu'nun 162'nci maddesinin ikinci fıkrası buna işaret etmektedir. Hükme

---

⁵⁷ **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. III, Ankara 1991, s. 384; **Akıntürk**, Müteselsil Borçluluk, Ankara 1971, s. 14; **Tunçomağ**, Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. I, İstanbul 1976, s. 1024; **Feyzioğlu**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. II, 2. Baskı, İstanbul 1976, s. 300; **İnan**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 1984, s. 401; **Oğuzman/Öz**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. II, 10. Bası, İstanbul 2013, s. 450; **Ayan**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Konya 2013, s. 30; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 15. Bası, Ankara 2012, s. 720.

⁵⁸ **Eren**, C. III, s. 386, **Akıntürk**, Müteselsil Borçluluk, s. 35; **Tunçomağ**, s. 1034; **Feyzioğlu**, C. II, s. 302; **İnan**, Borçlar Hukuku, s. 402; **Oğuzman/Öz**, s. 452; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 285; **Ayan**, s. 32; **Kılıçoğlu**, s. 721; **Canyürek**, Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler, İstanbul 2003, s. 11 vd.

göre, taraflar arasında müteselsil borçluluğa ilişkin herhangi bir anlaşma yer almıyorsa, müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğar⁵⁹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 724'üncü maddesine göre, “*bir poliçeyi düzenleyen, kabul eden, ciro eden veya o poliçeye aval veren kişiler hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludurlar*”. Anılan hükme göre, kambiyo senedi borçluları hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludur⁶⁰.

Müteselsil borçluluk ilkesi nedeniyle senet alacaklısı kendini güvende hisseder ve senedin tedavül kuvveti artar.

Senette imzası bulunmakla birlikte müteselsil borçlu kimseler arasında yer almayan kişiler de vardır. Bu kişiler; senedi gecikmiş ciro ile devreden, senedi ciro yasağı ile devreden, senede sorumsuzluk kaydı koyan, senedi kabule arz mecburiyeti koyarak ciro etmiş olan cirantanın şartına uymayan hamile karşı söz konusu ciranta ve nihayet senedi tahsil cirosu ile devredenlerdir. Poliçeyi rehin cirosu ile devreden ciranta yönünden durum tartışılabilir⁶¹. Rehin cirosunun teminat fonksiyonunun varlığı kabul edilecek olursa bu ciranta da müteselsil borçlular arasında yer alır⁶².

Tüm bu açıklamalarla beraber ayrıca ve açıkça belirtmekte fayda arz eden bir husus vardır. Kanun koyucu her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 724'üncü maddesinde müteselsil borçluluk kuralını amir hüküm olarak kanuni zemine

---

⁵⁹ Medeni Kanun'daki müteselsil borçluluk hâlleri için bkz. TMK m. 379, m. 641, m. 681, md; Türk Borçlar Kanunu'ndakiler için bkz. TBK m. 61-62, m. 202, m. 382, m. 511, m. 567, m. 638/3.

⁶⁰ *Bozgeyik ve Öztan*, maddede açıkça ifade edilmemiş olmakla birlikte, araya girmek suretiyle kabul eden kimsenin de müteselsil borçlu kimselerden olduğunu ifade etmektedir. Bkz. **Bozgeyik**, Poliçede Müracaat Hakkı, Ankara 2003, s. 42; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 758.

⁶¹ Söz konusu tartışma kambiyo senetlerinden sadece poliçe ve bono bakımından caridir. Zira çekte rehin cirosu yasaktır.

⁶² Öğretide rehin cirosunun teminat fonksiyonuna sahip olmadığını savunan yazarlar için bkz. **Arslanlı**, s. 124; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 630 ve 631; **Domanıç**, Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu, Ord. Prof. Ernst E. Hirsch'e Armağan, Ankara 1964, s. 535; **Eriş**, Kıymetli Evrak, Ankara 2014, s. 325; **Bahtiyar**, Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Bası, İstanbul 2016, s. 79.

Rehin cirosunun teminat fonksiyonunun varlığını savunan yazarlar için bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 205; **Karayalçın**, “Rehin Cirosunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu-I, Ankara 1984, s. 227 vd; **Kınacıoğlu**, s. 153; **Gürbüz**, Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere İlişkin Sorunlar, İstanbul 1984, s. 311; **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 40; **Can**, s. 92; **Kubilay**, “Kambiyo Senetlerinin Rehni”, DEÜHFD, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, C. III, S. 1-4, 1988, s. 508.

yerleştirmişse de, burada zikredilen mütese sil borç lulu ğun anlamı Borç lar Hukuku kapsamı içinde yer alan mütese sil borç luluktan bazı yön ler itib ariyle ayrı lmaktadır farklıdır⁶³.

İ lk olarak, kambiyo senedinde senet alacak lısının mütese sil borç lulara başvurabilmesi, belli bazı maddi ve çek lı şart ların yerine getirilmiş olmasına ba ğlıdır. Buna karşın, Borç lar Hukuku kapsamında mütese sil borç lulara başvuru labilmesi için, bu şekilde maddi veya çek lı bir şart ın yerine getirilmiş olması gerekmemektedir.

İ kinci olarak, kambiyo senedinde başvurma hakkı bazı şart ların varlı ğı hâ linde vadeden önce de kullanılabilmektedir⁶⁴. Bu nedenle başvurma hakkı kapsamındaki borç lar, mütese sil borç lulardan senedin vadesi gelmeden de talep edilebilir. Buna karşın Borç lar Hukuku kapsamında vadesi gelmemiş bir alacak nedeniyle mütese sil borç lulara başvuru lamaz.

Nihayet, zamanaşımı bakımından da farklılık bulunmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 751'inci maddesine göre, kambiyo senetlerinde zamanaşımını kesen işlem kimin hakkında meydana gelmişse ancak ona karşı hüküm ifade ederken; Türk Borç lar Kanunu'nun 155'inci maddesine göre, mütese sil borç lulardan birine karşı kesilen zamanaşımı, di ğerlerine karşı da kesilmektedir⁶⁵.

Öte yandan, kambiyo senetlerinde mütese sil sorumlulu ğun Borç lar Hukuku kapsamındaki mütese sil sorumlulu ğa yaklaştı ğı fakat tam olarak örtüşmedi ği nokta, başvurma hakkının düzenleyen veya muhatabın iflasına dayanmasıdır. İflas sebebiyle vadeden önce rücu durumunda hamilin sadece iflas durumunu ispatlaması yeterlidir.

---

⁶³ **Domanıç**, Türk Ticaret Kanunu şerhi, C. IV, İstanbul 1990, s. 284.

⁶⁴ Vadeden önce başvurma hakkının kullanılabilce ği durumlar: Poliçenin kabule arz süresi içinde (kural olarak, vadeye kadar) yetkili hamil veya senedi elinde bulunduran di ğer bir kimse tarafından senedin kabul edilmesi talebi ile muhataba ibraz edilmesi karşısında bu talebin muhatap tarafından tamamen ya da kısmen kabul edilmemesi (TTK m. 713/2-a); poliçeyi kabul etmiş olsun veya olmasın muhatabın; iflası, ödemelerini tatil etmesi ve aleyhindeki herhangi bir icra takibinin semeresiz kalması durumlarından herhangi birinin varlı ğı (TTK m. 713/2-b) ve nihayet, kabule arzı yasaklanan bir poliçenin düzenleyenin iflas etmiş olmasıdır (TTK m. 713/2-c).

⁶⁵ **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 226.

Başvurma hakkını kullanmak ve dolayısıyla müteselsil borçlulara başvurmak için maddi ve şekli şartların yerine getirilmesi gerekmemektedir⁶⁶.

Kambiyo senedi borçlusunun iflas etmesi durumunda, hamilin vadeden önce başvurma hakkı doğar. Böylelikle vade beklenmeden başvuru borçlularına müracaat edilebilir. Borçlar Hukuku anlamında bir borç ilişkisinde borçlunun iflasında borçludan alacağın talep edilebilmesi için vadeyi beklemeye gerek kalmazken; kefinden alacağın talep edilebilmesi için, vadeyi beklemek gerekir. Zira Türk Borçlar Kanunu'nun 590'ıncı maddesi, "*borçlunun iflası sebebiyle asıl borç daha önce muaccel olsa bile, belirlenen vadeden önce kefile karşı takibat yapılamaz*" şeklindedir. Buna karşın poliçede muhatap veya kabule arzı yasaklanan bir senedin düzenleyenin iflası durumlarında hamil, vadeyi beklemek zorunda kalmadan müteselsil borçlulardan dilediğine başvurabilir⁶⁷ (TTK m. 713/2).

E) İmzaların İstiklali

Kambiyo senetleri yüksek tedavül kabiliyeti ile donatılmıştır. Senedin tedavül kabiliyeti, ciro yoluyla kolayca el değiştirmesi ve müteselsil sorumluluk sayesinde yükselir.

Senedin tedavül kabiliyetini artırmaya hizmet eden diğer bir müessese ise imzaların istiklalî ilkesidir. Bu ilkeye göre, senetteki imzanın herhangi bir sebeple geçersiz olması, diğer imzaların geçerliliğini etkilemez⁶⁸. İlke Türk Ticaret Kanunu'nun 677'nci maddesinde, "*bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kişilerin imzasını, sahte imzaları, hayali kişilerin imzalarını veya imzalayan ya da adlarına imzalanmış olan kişileri herhangi bir sebeple bağlamayan imzaları içerirse, diğer imzaların geçerliliği bundan etkilenmez*" şeklinde ifade edilmiştir.

Poroy/Tekinalp⁶⁹ imzaların istiklalî ilkesini, "imzaların bağımsızlığı ilkesi, poliçeye atılan her geçerli imzanın sahibini bağladığını, geçersiz imzaların sahiplerini

---

⁶⁶ **Domanıç**, C. IV, s. 285.

⁶⁷ **Domanıç**, C. IV, s. 285.

⁶⁸ **Öztaş**, "Ticari Senetlerde İmzaların İstiklalî İlkesi", BATİDER, Y. 1970, C. X, S. 2, s. 391; **Karayalçın**, s. 55; **Poroy/Tekinalp**, s. 166 N. 225; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 153.

⁶⁹ **Poroy/Tekinalp**, s. 166 N. 225.

sorumlu kılmamalarına rağmen, poliçenin geçerliliğini ortadan kaldırmadığını ifade eder” şeklinde tanımlamaktadır.

Saraç⁷⁰ise, “kambyo senedine atılan her imzanın kendisinden önceki ve sonraki imzalardan bağımsız sayılmasıdır” şeklinde tanımlamaktadır.

Bu ilkenin varlığı, şekil bakımından tam olan kambyo senedinin mevcudiyetine bağlıdır⁷¹. Şekil şartlarından herhangi birini taşımayan senet kambyo senedi vasfını taşıyamayacağı gibi imzaların istiklalî ilkesini de bünyesinde barındıramaz⁷².

Kambyo senedinde yer alan imzalardan birinin veya birkaçının ehliyetsizlik, sahte imza gibi herhangi bir nedenle geçersiz olması, senedi geçersiz kılmamakta ve senette yer alan diğer imzaların geçerliliğini etkilememektedir⁷³.

İmzaların istiklalî ilkesinin def’i sistemi içindeki yerine ve önemine değinmek gerekmektedir. Söz konusu ilke ile mutlak def’ilerden olan *senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def’iler* vücut bulur. Bu ilke neticesinde senetteki taahhüt⁷⁴ ehliyetsizlik, sahte imza gibi bir nedenden dolayı sahibini bağlamamakta fakat senet geçerliliğini sürdürmeye devam etmektedir. Senetteki taahhüdü geçersiz olan kimse, iyiniyetli kişiler dâhil olmak üzere herkese karşı bu hususu def’i olarak ileri sürülebilir.

V- MADDİ HUKUKTA SAVUNMA VASITALARI

Kendisine karşı bir davanın açıldığını öğrenen davalı, çeşitli şekillerde hareket etme imkânına sahiptir. İlk olarak, davalı, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir davada, davacının talep sonucunu kabul edebilir (HMK m. 308). İkinci olarak, davacının talep sonucunu kabul etmeyebilir⁷⁵. Bu ise kendi içinde ikiye ayrılır.

---

⁷⁰ Saraç(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 152.

⁷¹ Öztan, İmzaların İstiklali İlkesi, s. 393.

⁷² Öztan, senedi sonradan iktisap eden kişilerin, önceden atılmış imzaların görünmeyen sakatlıklarına karşı korunması hedeflendiğini belirtmektedir (Bkz. Öztan, İmzaların İstiklali İlkesi, s. 394-395).

⁷³ Öztan, İmzaların İstiklali İlkesi, s. 394.

⁷⁴ Bu, düzenleyenin bir taahhüdü olabileceği gibi senet üzerindeki diğer bir kişinin taahhüdü de olabilir.

⁷⁵ Ermenek, Medeni Usul Hukukunda Davayı Kabul, Ankara 2009, s. 3 vd.; Tanrıver, “Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller”, ABD., Y. 53, S. 1, s. 28 vd.; Ansay, Hukuk Yargılama Usulleri,

Davacının talep sonucunu kabul etmeyen davalının ilk hareket imkânı, davacının dava dilekçesindeki vakıalarına karşı koymaktır. Kendi içinde yine ikiye ayrılan bu hususun ilki, davacının ileri sürdüğü vakıaların inkâr edilmesi; ikincisi ise, bu vakıaların davayı haklı gösterecek nitelikte olmadığı ileri sürülmesidir⁷⁶.

Davacının dayandırdığı vakıaların reddedilmesi olarak tanımlanabilecek olan inkâr⁷⁷, süresi içinde cevap dilekçesi verilmesi suretiyle yapılabileceği gibi cevap dilekçesi verilmemesi şeklinde⁷⁸ de (HMK m. 128) yapılabilir. Diğer bir deyişle, davalı, süresi içinde cevap dilekçesi vermediği takdirde, davacının ileri sürdüğü vakıaların tamamını inkâr etmiş sayılır.

Davacının talep sonucunu kabul etmeyen davalının diğer bir hareket imkânı, dava konusu vakıaların davayı haklı gösterecek nitelikte olmadığını ileri sürmektir. Davalı, dava dilekçesinde gösterilen vakıalar hakkında bunların hangi nedenlerle davacının talep sonucunu haklı gösterecek nitelikte olmadığını belirtmektedir.

Davacının talep sonucunu kabul etmeyen davalının diğer bir hareket imkânı, davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü taleplere karşı “savunma vasıtaları” ileri sürmektir. Davalı, davacının ileri sürdüğü vakıaları tartışma konusu yapmamakta; savunma vasıtaları olarak ifade edilen⁷⁹ “karşı vakıalar” ileri sürmek suretiyle davacının iddia etmiş olduğu hakkın ya hiç doğmadığını veya dava konusu

---

Ankara 1960, s. 181; **Postacıoğlu**, Medeni Usul Hukuku Dersleri, 5. Bası, İstanbul 1970, s. 416 vd.; **Bilge/Önen**, Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, 3. Bası, Ankara 1978, s. 354; **Önen**, Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1979, s. 277; **Berkin**, Medeni Usul Hukuku Rehberi, İstanbul 1982, s. 715; **Kuru**, Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı, İstanbul 1995, s. 606; **Tanrıver**, İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara 1996, s. 103; **Üstündağ**, Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, 7. Bası, İstanbul 2000, s. 573; **Alangoya**, Medeni Usul Hukuku Dersleri I, İstanbul 2000, s. 379; **Karlı**, Medeni Usul Hukukunda Usuli İşlemler, İstanbul 2001, s. 165.

⁷⁶ Bu ayırım için bkz. **Kuru**, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt 2, 6. Bası, İstanbul 2001, s. 1761; **Postacıoğlu**, Usul, s. 249; **Bilge/Önen**, s. 452-453; **Kuru**, El Kitabı, s. 367.

⁷⁷ **Kuru**, C. 2, s. 1759.

⁷⁸ **Üstündağ**, Süresinde Cevap Lahiyası Vermemenin Müeyyidesi Vardır, Makaleler, İçtihat Tahlilleri, Çeviriler, Ankara 2010, s. 101-114; **Postacıoğlu**, Usul, s. 364; **Üstündağ**, Yargılama, s. 343; **Bilge/Önen**, s. 350; **Berkin**, s. 592; **Kuru**, C. 2, s. 1759; **Postacıoğlu**, Usul, s. 249; **Kuru**, El Kitabı, s. 388.

⁷⁹ **Kuru**, C. 2, s. 1761; **Kuru**, El Kitabı, s. 367; **Postacıoğlu**, Usul, s. 249; **Bilge/Önen**, s. 453.

yapılamayacağını ileri sürmektedir. Karşı vakıalar, usul hukukuna ilişkin olabileceği gibi maddi hukuka ilişkin de olabilir⁸⁰.

Usul hukukuna ilişkin savunma vasıtaları ilk itirazlar ve diğer usulî itirazlardan ibarettir.

Maddi hukuka ilişkin savunma vasıtaları ise itiraz ve def'ilerden oluşmaktadır. Çalışma konumuz özelinde derinliği sağlayabilmek adına ilk olarak itiraz ve akabinde def'iler ayrı ayrı incelenecektir.

A) İtiraz

İtiraz, karşı tarafın kabulüne gerek olmadan tek taraflı bir irade beyanı ile kullanılan, ya hakkın doğumuna engel olan veya doğmuş bir hakkı ortadan kaldırmak suretiyle kendisine karşı ileri sürülen talebi sonuçsuz bırakan bir olaydır⁸¹.

İtiraz, ileri sürülen talebin ya hiç doğmadığını ya da sona erdiğini gösteren bir olayı konu alır. Ayırt etme gücünden yoksun bir kimsenin yaptığı sözleşme, talebin hiç doğmadığına; geçerli bir şekilde doğmuş sözleşmenin ibra nedeniyle sona ermesi ise talebin sona erdiğine örnek gösterilebilir.

İtirazlar, dava malzemelerinden anlaşılması koşulu ile hâkim tarafından kendiliğinden göz önünde bulundurulur⁸².

Dava malzemelerinden anlaşılabilen itirazlar, savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağına takılmadan her zaman ileri sürülebilir⁸³.

---

⁸⁰ Gürdoğan, Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükümsüzlük İtiraz, Ankara 1960, s. 55 vd.

⁸¹ Kuru, C. 2, s. 1969; Gürdoğan, s. 55; Ansay, Usul, s. 247; Bilge/Önen, s. 453-554; Berkin, s. 594; Önen, Hukukun Temel Kavramları, 5. Basım, İstanbul 1999, s. 299; İmre, Medeni Hukuka Giriş, İstanbul 1971, s. 293; von Tuhr, Borçlar Hukuku, çeviren Edege, C. 1-2, Ankara 1983, s. 26; Tekinay, Medeni Hukuka Giriş Dersleri, 5. Bası, İstanbul 1987, s. 187; Postacıoğlu, s. 250; Oğuzman/Barlas, Medeni Hukuk, 20. Bası, İstanbul 2014, s. 315; Dural/Sarı, Türk Özel Hukuku, C. I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri, İstanbul 2012, s. 249; Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 12. Baskı, İstanbul 2010, s. 71.

⁸² Kuru, C. 2, s. 1770; Kuru, El Kitabı, s. 371; Üstündağ, Yargılama, s. 371; İnan, Borçlar Hukuku, s. 42; von Tuhr, s. 25; Tekinay, Giriş, s. 188; Tunçomağ, s. 37; Berkin, s. 594.

⁸³ Kuru, C. 2, s. 1812.

Dava malzemelerinden anlaşılamayan ve bir hakkın doğumuna engel olan itirazlar davalı tarafından ilk veya ikinci cevap dilekçesinde ileri sürülmemiş olsa da, sonradan bu itiraz sebeplerinin ileri sürülmesi savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı kapsamına girmez. Dava malzemelerinden anlaşılamayan ve bir hakkı sona erdiren itirazlar ise, ilk veya ikinci cevap dilekçesiyle birlikte ileri sürülmelidir. Aksine davranış, savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi niteliğindedir⁸⁴.

Yargıtay, dava dosyasından anlaşılabilen ve anlaşılamayan itiraz ayrımı yapmamakta, itirazların tamamı bakımından savunmanın değiştirilmesi veya genişletilmesi yasağının uygulanmayacağına hükmetmiştir⁸⁵. Yargıtay uygulaması, hakkı sona erdiren itirazların da tıpkı hakkın doğumuna engel olan itirazlar gibi davanın her aşamasında ileri sürülebileceği yönündedir. Böylece hakkı sona erdiren itirazlar ile hakkın doğumuna engel olan itirazlar, dava dosyasında yer almıyor olmasına ve savunmanın değiştirilmesi veya genişletilmesi yasağı sınırı olan en geç ikinci cevap dilekçesinde de yer almıyor olmasına rağmen davanın her aşamasında ileri sürülebilecektir.

B) Def'i

Def'i, borçlunun borçlu olduğu edimi kabul etmekle birlikte kendisine ifadan kaçınma imkânı veren özel bir hakkın bulunduğu ileri sürmesidir⁸⁶. Medeni usul hukuku yönünden def'i, ancak belli bir zaman dilimi içinde ve davalı tarafından ileri sürülmesi şartı ile incelenebilen, davalının borçlu olduğu edimi özel bir nedenle sürekli veya geçici olarak yerine getirmekten kaçınmasına imkân veren bir haktır⁸⁷.

---

⁸⁴ **Kuru**, C. 2, s. 1811 vd.; **Kuru**, El Kitabı, s. 382.

⁸⁵ HGK T. 17.05.1974, 4-703/548 (**Yılmaz**, "Davada Takas ve Mahsup Talebi", Legal Mihder, S. 2, İstanbul 2010, s. 274, dn. 75).

⁸⁶ **Oğuzman/Barlas**, s. 316; **Eren**, s. 67; **Dural/Sarı**, s. 249; **Tunçomağ**, s. 36; **von Tuhr**, s. 27; **Önen**, Temel Kavramlar, s. 297.

⁸⁷ **Erzurumluoğlu**, "Medeni Hukukta İtiraz ve Def'i", Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, Y. 1977, C. 9, s. 139; **Oğuzman/Barlas**, s. 316; **Eren**, s. 67; **Dural/Sarı**, s. 249; **Tunçomağ**, s. 36; **von Tuhr**, s. 27; **Önen**, Temel Kavramlar, s. 297; **Buz**, Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005, s. 90; **Postacıoğlu**, Usul, s. 366 vd.; **Üstündağ**, s. 343.

Def'inin farklı türleri vardır. Bunlar; sürekli – geçici def'iler, bağımsız – bağımsız olmayan def'iler, tam – tam olmayan def'ilerdir. Bu def'i türlerine birer örnek verilecek olursa, zamanaşımı sürekli, ödemezlik def'i ise geçici def'i; kefilin önce borçluya başvurmasını istemesi bağımsız, satım sözleşmesinde ayıba karşı tekeffülden doğan def'i bağımsız olmayan def'i; satım sözleşmesinden dönmeye ilişkin def'i tam, satım bedelinin indirilmesi ise tam olmayan def'idir⁸⁸.

Dava yolu ile kullanılacak olan def'inin belli bir zaman dilimi içinde ileri sürülmelidir. Teksif ilkesi⁸⁹ gereği davalı, def'ilerini en geç ikinci cevap dilekçesinde ileri sürmelidir. Bu sürenin geçmesinden sonra ancak karşı tarafın açık muvafakati veya ıslah yoluyla ileri sürülebilir. Ayrıca, davacı mazeretsiz bir şekilde ön inceleme duruşmasına gelmezse, davalı onun muvafakati aranmaksızın def'ileri ileri sürebilir (HMK m. 141).

Def'inin davada dikkate alınabilmesi, ileri sürülmesine bağlıdır. Diğer bir deyişle hâkim, def'ileri kendiliğinden dikkate alamaz⁹⁰. Hâkim, dava malzemelerinden def'inin varlığını tespit etse dahi bu husus davalı tarafından ileri sürülmediği müddetçe kendiliğinden göz önünde bulunduramaz⁹¹. Hâkimin taraflara def'i haklarının varlığı yönünde bir hatırlatmada bulunması dahi mümkün değildir. Bu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 25'inci maddesinde düzenlenen "taraflarca getirilme ilkesi"nin bir gereğidir⁹².

C) İtiraz İle Def'i Arasındaki Farklar

Davadaki savunmanın niteliğinin itiraz veya def'i olmasının tespiti son derece önem arz etmektedir. Zira savunma vasıtalarının kimler tarafından ne şekilde kullanılacağı, hâkimin kendiliğinden dikkate alıp alamayacağı, bunlardan vazgeçilip

---

⁸⁸ Von Tuhr, s. 30; Tunçomağ, s. 39; Erzurumluoğlu, s. 141.

⁸⁹ Teksif ilkesi, savunmaların belli bir zaman kesitine kadar ileri sürülmesine ve yargılamada çabukluğun sağlanmasına hizmet etmektedir. Bkz. Postacioğlu, Usul, s. 372; Üstündağ, Yargılama, s. 252; Berkin, s. 430; Alangoya, Usul, s. 167; Bilge/Önen, s. 157.

⁹⁰ Üstündağ, Yargılama, s. 347; Alangoya, Usul, s. 165.

⁹¹ Tunçomağ, s. 35; von Tuhr, s. 27; Kuru, C. 2, s. 1763; Üstündağ, Yargılama, s. 348; Postacioğlu, Usul, s. 252; Bilge/Önen, s. 455.

⁹² Üstündağ, Yargılama, s. 249 vd.; Alangoya, Usul, s. 166.

vazgeçilemeyeceği, ileri sürülmesinin sonuçlarının neler olduğu gibi hususlar bakımından farklılıklar göstermektedir.

Def'i, davalının borçlu olduğu bir edimi özel bir nedenin arkasına sığınarak yerine getirmekten kaçınmasına imkân veren bir *hak iken*; itiraz, bir *olaydır*. Def'inin bir hak olması nedeniyle, borçlu bu hakkından vazgeçebilirken; itirazın niteliği itibariyle bir olay olması, bu olaydan vazgeçilmesini mümkün kılmaz. Bir hak olması nedeniyle def'iyi sadece hak sahibi ileri sürebilirken; itirazı menfaati olan herkes ileri sürebilir⁹³.

Def'i, ancak hak sahibi tarafından ileri sürülmesi durumunda göz önünde bulundurulur. Dava dosyasından anlaşılrsa bile hâkim def'iyi kendiliğinden göz önünde bulunduramaz; oysaki itiraz kendiliğinden göz önünde bulundurulmak zorundadır⁹⁴.

VI- KAMBIYO SENETLERİNDE DEF'İ

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu kambiyo senetleri hukukunda def'ileri 659, 687 ve 825'inci maddelerinde düzenlemiştir. Ancak Kanunumuz def'i kavramını teknik anlamda kullanmamış; itirazı da kapsar biçimde kullanmıştır. Dar anlamı ile def'i, borçlunun borcunu kabul etmekle birlikte kendisine ifadan kaçınma imkânı veren özel bir hakkın ileri sürmesidir. Def'i, alacaklının ileri sürdüğü hakkı ortadan kaldırmaz; sadece o hakkın kullanılmasına sürekli veya geçici olarak engel olur. İtiraz ise, ya hakkın doğumuna engel olur ya da doğmuş hakkı ortadan kaldırır.

Türk Ticaret Kanunu m. 659, 68 ve 825'te zikredilen def'i kavramı sadece maddi hukuk bakımından savunma vasıtası olan dar anlamda def'iyi içermemekte; aynı zamanda itirazı da kapsamaktadır.

Kambiyo senetleri hukukunda def'i kavramı teknik anlamda itirazı da kapsar biçimde kullanıldığı için, her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nda "def'i" kavramı ile

---

⁹³ **Canbolat**, "Def'i Ve İtiraz Arasındaki Farklar Ve İleri Sürülmesinin Hukuki Sonuçları", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2008, C. 3, S. 1, s. 260-261.

⁹⁴ **Canbolat**, s. 263 vd.

ifade edilmiş fakat teknik anlamda itiraz niteliğinde olan bir husus dava dosyasında yer almış olursa, hâkim bunu kendiliğinden göz önünde bulundurmalıdır.

Öğretide Oktay, poliçe hukuku bakımından def'iyi, poliçe borçlusunun, kanunda öngörölmüş çerçeve hükmüne dayanarak ödemeyi (veya poliçeyi iade etmeyi) reddetmesi olarak tanımlamaktadır⁹⁵.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinin 5'inci fıkrası, tüketici işlemi nedeniyle düzenlenecek olan kıymetli evraka yönelik yeni bir hüküm getirmiştir. Söz konusu hükme göre, *“tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle kıymetli evrak niteliğinde sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebilir. Bu hükme aykırı olarak düzenlenecek olan senetler ise tüketici yönünden geçersizdir”*.

Anılan hüküm kapsamında iki husus önem arz eder. İlk olarak, tüketicinin düzenlediği kambiyo senedi *“nama yazılı”* değilse; ikinci olarak ise taksitli bir satışta senet *“her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde”* düzenlenmemişse bu senedin akıbeti ne olacaktır? Tüketici yönünden geçersizlik kimlere karşı ve ne şekilde ileri sürülebilecektir? Diğer bir deyişle söz konusu husus kambiyo senetlerinde def'iler bağlamında ne anlama gelmektedir? Bu hususlar itiraz mıdır, yoksa def'i midir?

Bu bölümde sadece anılan hususun teknik anlamda itiraz mı yoksa def'i mi olduğu sorusu cevaplanacak; konuya ilişkin açıklamaların ayrıntıları ise def'ilerin incelendiği üçüncü bölümde ele alınacaktır.

Öncelikle belirtmelidir ki, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un aradığı şartları taşımayan ve fakat Türk Ticaret Kanunu'nda öngörölen şekil şartlarını eksiksiz bir şekilde sağlayan bir kambiyo senedi geçerlidir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinin 5'inci fıkrasının kambiyo senetlerinde def'iler kapsamında ifade ettiği anlam şu şekildedir; tüketicinin düzenlemiş olduğu bir kambiyo senedi nama yazılı değilse veya taksitli bir satışta senet, her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde düzenlenmemiş ise, bu

---

⁹⁵ Bkz. **Oktay**, Poliçede Def'iler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1984, s. 12.

hususlar sadece tüketici yönünden özellik gösteren teknik anlamda bir itiraz niteliğindedir.

Eğer senet ciro görmemiş ise, diğer bir deyişle, senedin hamili satıcı ise senet borçlusu tüketici, TKHK m. 4/5'e aykırılığı başka bir şarta ihtiyaç duymadan ileri sürebilir. Zira anılan maddeye göre kambiyo senedi tüketici yönünden geçersizdir.

Senet ciro görmüş ise, senedi iyiniyetle devralan üçüncü kişilere karşı sadece TKHK m. 4/5'e aykırılık gerekçesiyle senedin geçersiz olduğu ileri sürülemez. Zira senede göre sorumluluk ve görünüşe itimat ilkeleri gereğince üçüncü kişilerde bir görünüş meydana gelmiştir. Senet ile yaratılan görünüşün korunması gerekir. Bunun yolu da, sadece TKHK m. 4/5'e aykırılığın senedi geçersiz yapmamasından geçer. Fakat anılan düzenleme zayıf durumda olan tüketiciyi korumaya hizmet etmekte, tüketicinin mağdur olmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Nitekim Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un gerekçesinde bu husus açık bir şekilde ifade edilmiştir⁹⁶. Bu nedenle kambiyo senedinin oluşturulmasına temel teşkil eden ilişkiden kaynaklanan şahsi def'i niteliğinde bir husus var ise, bu durum senedi iyiniyetle devralan üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir.

VII- DEF'İLERE İLİŞKİN SINIFLANDIRMALAR

A) SINIFLANDIRMANIN DAYANAKLARI

Türk Ticaret Kanunu'nun Kıymetli Evrak Kitabı'ndaki def'ilere ilişkin hükümler tek maddede veya tek başlık altında düzenlenmemiş; birbirinden kopuk maddeler ile dağınık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu durum def'ilerin incelenmesini zorlaştırmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 659 ve 825'inci maddeleri sırasıyla hamiline yazılı senetlerde def'iler ile emre yazılı senetlerde def'ileri düzenlemektedir. Ayrıca poliçede

---

⁹⁶ Bkz. TKHK m. 4 gerekçesi.

şahsi def'ileri⁹⁷ düzenleyen 687'nci maddenin⁹⁸ ikinci fıkrası alacağın temliki yolu ile yapılan devirlere ilişkin hükümleri saklı tutmaktadır. Böylece nama yazılı senetlerde def'iler ve def'ilerin ileri sürülmesi şartları Türk Borçlar Kanunu'na bırakılmıştır (TBK m. 188).

Türk Ticaret Kanunu'ndaki def'ilere ilişkin düzenlemeler 659'uncu, 687'nci ve 825'inci maddeler ile sınırlı değildir. Açık poliçeyi düzenleyen m. 680, tahsil cirosunu düzenleyen m. 688, rehin cirosunu düzenleyen m. 689, vadeden sonraki ciroyu düzenleyen m. 690 ve senet metninde değişikliği düzenleyen m. 748 de def'iler ile ilgilidir.

Kanuni deyimi ile açık poliçe, uygulamada ise beyaz poliçe veya beyaza imza şeklinde ifade edilen senetleri düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 680'inci maddesine parantez açmak gerekmektedir. Söz konusu hükmün konumuzu ilgilendiren kısmı, şahsi def'ilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesine ilişkin genel ilkedен ayrılmasıdır⁹⁹. Şahsi def'ilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesine ilişkin genel ilke, hamilin poliçeyi iktisap ederken “bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olmasıdır” (TTK m. 687). Doldurma anlaşmasına aykırı bir şekilde doldurulan açık poliçe borçlusunun bu aykırılığa karşı çıkmasının hukukî niteliği, şahsi def'idir. Açık poliçenin doldurma anlaşmasına aykırı doldurulduğuna ilişkin şahsi def'inin hamile karşı ileri sürülmesinin şartı ise, “hamilin poliçeyi kötüniyetle iktisap etmiş olması veya iktisabı sırasında kendisine ağır bir kusur isnadının mümkün olmasıdır”. Bu farklılığın ortaya çıkardığı sonuç; hamilin kötüniyetle iktisabının¹⁰⁰ veya iktisabı

---

⁹⁷ *Helvacı*, poliçede şahsi def'ileri düzenleyen TTK m. 687'nin, sırasıyla hamiline ve emre yazılı senetlerde şahsi def'ileri düzenleyen TTK m. 659 ve 825'ten farklılık arz etmediğini belirtmektedir (bkz. *Helvacı*, “Kambiyo Senetlerinde Def'iler”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. I, 2007, s. 655). Aynı yönde bkz. *Oktay*, YL, s. 13; *Cerrahoğlu*, Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Bonoda Mutlak Def'iler, İstanbul 1974, s. 18.

⁹⁸ Poliçede şahsi def'ileri düzenleyen TTK m. 687 hükmü, TTK m. 778 ve 818'de yer alan atıflar nedeniyle bono ve çeklerde de uygulanma kabiliyeti bulmaktadır.

⁹⁹ *Ülgen*(*Helvacı/Kendigelen/Kaya*), s. 147; *Oktay*, YL, s. 13; *Poroy/Tekinalp*, s. 166, N. 224; *Helvacı*, Def'iler, s. 682; *Saraç*(*Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal*), s. 220; *Kınacıoğlu*, s. 136; *İmregün*, s. 58; *Tekil*, s. 106; *Tuna*, Ticaret Hukuku, C. III, Kıymetli Evrak, İstanbul 2004, s. 120; *Karayalçın*, s. 122; *Domaniç*, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1975, s. 153.

¹⁰⁰ Hamilin poliçeyi anlaşmaya aykırı doldurulduğunu biliyor veya poliçeyi karşılıksız ya da az bir karşılık ile almasının, kötüniyetle iktisap teşkil edebileceği yönünde bkz. *Eriş*, s. 182. *Karayalçın*,

sırasında ağır kusurunun ispatı, bile bile borçlunun zararına hareket etme kastının ispatından daha kolaydır¹⁰¹.

Poroy/Tekinalp, ağır kusuru, “dikkat edilseydi yetkisizlik anlaşılırdı”, “şüpheyeye düşülmesi için sebep vardı” gibi özene bağlı durumlar karşısında hamilin kendisinden beklenen özeni göstermemesi, şüpheyeye düşmesi gerekirken aldırması şeklinde tarif etmektedir¹⁰².

Eriş, “hamil poliçenin anlaşmaya aykırı doldurulduğunu biliyor ve bu nedenle düzenleyen veya muhatap tarafından kendisine ihtarname gönderilmesine karşın poliçeyi karşılıksız iktisap etmişse ağır kusurlu sayılabilir” şeklinde tanımlamaktadır¹⁰³.

Tekil, “normal bir dikkatin esirgenmemesi ile gerçeğin anlaşılmış olabileceği durumlar” şeklinde tanımlamakta ve buna örnek olarak, meblağın alışılmış ölçünün üstünde bulunmasını veya senedi doldurarak devreden kişinin iyi bir şöhrete sahip olmadığını bilmesi hâllerini vermektedir¹⁰⁴.

Üzerinde durulması gereken bir başka nokta, öğretide bazı yazarların açık poliçenin doldurma anlaşmasına aykırı doldurulması ihtimalinde senet borçlusunun anılan hususa ilişkin def’iyi “iyiniyetle” iktisap eden üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecek olmasına indirgemeleridir¹⁰⁵. Muhakkak ki açık poliçeyi iyiniyetle iktisap eden hamil korunmaktadır. Kanaatimizce korumanın kapsamını, diğer bir deyişle, Türk Ticaret Kanunu’nun 687’nci maddesinde yer alan senedin doldurma anlaşmasına aykırı doldurulduğuna ilişkin def’inin ileri sürülemeyeceği kişilerin tayinini sadece iyiniyetle iktisap eden hamil ile sınırlandırmak hatalıdır. Zira anılan hükümde kötüniyetle iktisap etmiş olan veya iktisabı sırasında ağır kusuru bulunan hamilin söz konusu def’i karşısında korunmayacağı belirtilmektedir. Fakat kanun

---

kötüniyetin varlığına örnek olarak, poliçe tutarının cirantanın durumuna göre çok yüksek olmasını vermektedir (**Karayalçm**, s. 123).

¹⁰¹ **Helvacı**, Def’iler, s. 683.

¹⁰² Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 32, N. 25.

¹⁰³ Bkz. **Eriş**, s. 182.

¹⁰⁴ **Tekil**, s. 106 ve 107.

¹⁰⁵ **Poroy/Tekinalp**, s. 166, N. 224; **İmregün**, s. 58; **Kınacıoğlu**, s. 136; **Helvacı**, Def’iler, s. 689.

koyucunun bilinçli tercihinin sonucu olarak, “hafif kusurlu” olup iyiniyetli sayılmayan kişilerin korunmayacağını söylemek isabetli olmamaktadır.

Öğretide “hamilin hak sahipliği” kenar başlığını taşıyan Türk Ticaret Kanunu’nun 686’ncı maddesinin, def’ilere ilişkin bir hüküm olup olmadığı tartışmalıdır.

Bir görüşe göre, m. 686’nın def’ileri düzenleyen hükümler arasında zikredilmemesi gerekir. Zira söz konusu hüküm, düzgün bir ciro zinciri ile poliçeyi iktisap edene karşı hangi hâlde istihkak davası açılabileceğini düzenlemektedir. Başka bir deyişle, hamilin hak sahipliğinin ispatının ne şekilde olacağı düzenlenmektedir¹⁰⁶.

Diğer bir görüşe göre ise, def’ileri düzenleyen hükümler arasındadır. Zira anılan madde hamilin hak sahipliğinin ispatının ne şekilde olacağını düzenlemektedir. Bu ise, 686’ncı maddeyi def’iler bakımından kıyas yoluyla yararlanma imkânı vermektedir.

B) TÜRK TİCARET KANUNU’NA GÖRE

Türk Ticaret Kanunu’nun def’ilere ilişkin hükümleri bir sınıflandırma içermektedir. Türk Ticaret Kanunu’nun 659’uncu maddesinin birinci fıkrası, “*borçlu hamile yazılı bir senetten doğan alacağa karşı, ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senedin metninden anlaşılan def’ilerle, alacaklı her kim ise ona karşı şahsen sahip olduğu def’ileri ileri sürebilir” ve 825’inci maddesinin birinci fıkrası, “*borçlu, emre yazılı bir senetten doğan alacağa karşı ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def’ilerle alacaklı kim ise ona karşı şahsen haiz bulunduğu def’ileri ileri sürebilir” şeklindedir. Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, Türk Ticaret Kanunu’nda kambiyo senetlerinde def’iler, “senet metninden anlaşılan def’iler”, “senedin geçersizliğine ilişkin def’iler” ve “şahsi def’iler” olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştır¹⁰⁷.**

---

¹⁰⁶ Oktay, YL, s. 14 ve 15; Poroy/Tekinalp, s. 101 N. 120.

¹⁰⁷ Poroy/Tekinalp, s. 90 vd.; Domaniç, C. IV, s. 152; Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 218 vd.; Tuna, s. 37 vd.; Tekil, s. 60; Yılmaz, s. 91 vd.; Oktay, YL, s. 37; Helvacı, Def’iler, s. 656; Ünal(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 101; Bahtiyar, s. 29 vd.

Kambiyo senetlerinin en önemli özelliklerinden biri, tedavüldür. Tedavülün hızlı ve güvenli bir şekilde yerine getirilmesi en az tedavül özelliği kadar önemlidir. Hızlı ve güvenli tedavülü gerçekleştirmenin yolu, sınırlı def'i sisteminden geçer. Zira def'ilerin sınırlandırılmadığı, diğer bir deyişle, tüm def'ilerin herkese karşı ileri sürülebildiği bir sistem, tedavül amacının kaybolması riskini barındırmakla kalmaz, hız ve güven unsurlarını da zayıflatır. Nitekim kanun koyucu bu amacı, Türk Ticaret Kanunu'nun 659 ve 825'inci maddeleriyle gerçekleştirmiştir. Zikredilen bu hükümlerde anılan def'ilerin neler olduğu tek tek tespit edilmemiştir. Bunun tespiti öğretiyeye ve mahkeme içtihatlarına bırakılmıştır.

Kanun'un hüküm altına aldığı ilk def'i grubunu Türk Ticaret Kanunu'nun 659 ve 825'inci maddelerinde “*senet metninden anlaşılan def'iler*” şeklinde ifade edilen def'iler oluşturur. Senet üzerinde yer alan ve senede bakmakla anlaşılabilen hususlar, senet metninden anlaşılan def'ileri oluşturur.

“Senet metni” ifadesi ile kastedilen, dar anlamda senet metni olmayıp; geniş anlamdaki senettir. Diğer bir deyişle “senet metni” ifadesi, senedin ön ve arka yüzü ile alonju da kapsar¹⁰⁸.

Öğretide söz konusu grubun içinde hangi def'ilerin yer aldığına ilişkin görüş birliği mevcut değildir. Bunun nedeni, “senet” ifadesine yüklenen anlamda yatmaktadır.

Bazı yazarlar “senet” ifadesinden, geçerli bir kambiyo senedinin varlığını aramaktadır. Nitekim şekil şartlarının eksikliği senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler arasında zikredilmektedir. Bu def'ilere örnek olarak zamanaşımı, ciro zincirinin kopuk olması veya belirli vadeli bir poliçeye ya da bonoya veyahut da herhangi bir çeke faiz şartının yazılması, kambiyo senedinin vadeden önce veya zamanaşımından sonra yahut da çekin ibraz müddetinin geçmesinden sonra ödenmek

---

¹⁰⁸ **Domaniç**, C. IV, s. 152; **Yılmaz**, s. 110; **Poroy/Tekinalp**, s. 97 N. 111; **Tuna**, s. 38; **Helvacı**, Def'iler, s. 657; **Ünal**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 102; **Helvacı**(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 65.

üzere ibrazı, protesto çekilmeden cirantalara başvurulması veya protestonun zamanında yapılmamış olması verilmektedir¹⁰⁹.

Bizim de katıldığımız diğer bazı yazarlar ise, “senet” ifadesinden şeklen geçerli bir kambiyo senedinin varlığını aramamaktadır. Söz konusu def’i grubuna zorunlu şekil şartlarının eksikliği de dâhil olmak üzere hamilin meşru hamil olmadığı, senede konulan kayıtlardan doğan def’iler, sürelere uyulmamasından doğan def’iler ve senede bakıldığında anlaşılabilen bütün hususlar girmektedir¹¹⁰.

Türk Ticaret Kanunu’nun hüküm altına aldığı ikinci def’i grubunu, “*senedin geçersizliğine ilişkin def’iler*” şeklinde ifade edilen def’iler oluşturur. Bu çalışmada kanunun ifade tarzından farklı olarak, “*senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def’iler*” ifadesini tercih ediyoruz. “Senedin geçersizliğine ilişkin def’iler” şeklindeki ifade tarzı isabetli değildir. Bu ifade, senedin bütünüyle geçersiz olduğu yönünde bir anlam içermektedir. Fakat senet bütünüyle geçersiz değildir. Sadece kambiyo taahhüdü altına girmiş olan kişinin taahhüdü hükümsüzdür.

Öğretide bu def’ilerin neler olduğu konusunda da fikir birliği yoktur. Bazı yazarlar, şekil şartlarına ilişkin def’ileri ve senetle taahhüt altına giren şahsın bu taahhüdünün geçerliliğine etki eden durumları “*senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def’iler*” başlığı altında zikretmektedir¹¹¹.

Bizim de katıldığımız diğer yazarlara göre ise, bu def’i grubu, senetle taahhüt altına giren şahsın taahhüdünün geçerliliğine etki eden durumlardan oluşmaktadır. Şekil şartlarına ilişkin def’iler ise bu gruba girmez¹¹². Ehliyetsizlik, temsil yetkisinin olmaması, imzanın sahte olması gibi def’iler bu grup içinde yer alır.

---

¹⁰⁹ Domaniç, C. IV, s. 150; Karayalçın, s. 31; Helvacı, Def’iler, s. 657.

¹¹⁰ Poroy/Tekinalp, s. 95 vd.; Helvacı(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 65; Tuna, s. 38; Kınacıoğlu, s. 164; Ünal(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 102; Cerrahoğlu, s. 49; İmregün, s. 21, Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 219.

¹¹¹ Domaniç, C. IV, s. 150; Karayalçın, s. 31; Helvacı, Def’iler, s. 657.

¹¹² Poroy/Tekinalp, s. 94 N. 106; Kınacıoğlu, s. 164 vd.; İmregün, s. 22; Helvacı(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 66; Cerrahoğlu, s. 21; Ünal(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 103; Arslan, “Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def’i”, SÜHFD, C. 16, S. 1, Y. 2008, s. 12 vd.; Yılmaz, s. 117 vd.; Tuna, s. 38; Öztan, s. 220.

Türk Ticaret Kanunu'nun hüküm altına aldığı son def'i grubunu ise m. 687 ve m. 825'te, borçlu ile alacaklı arasındaki “*doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'iler*” şeklinde ifade edilen def'iler oluşturmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 659'uncu maddesi aynı hususu ifade etmek üzere, borçlunun alacaklıya karşı “*şahsen sahip olduğu def'iler*” kavramı tercih edilmiştir. Bu def'iler öğretide farklı şekillerde isimlendirilmekle beraber ağırlıklı olarak “*şahsi def'iler*” kavramı ile anılmaktadır.

Öğretide bu tür def'ilerin neler olduğu konusunda da görüş birliğine varılmış değildir¹¹³.

Bazı yazarlar, temel ilişkiden doğan geçersizlik, yanılma (hata), aşırı yararlanma (gabin), ayıp, sözleşmenin ifa edilmemesi gibi def'ileri; temel ilişki dışında ve fakat taraflar arasında var olan herhangi bir ilişkide doğan takas gibi def'ileri; taraflar arasında kambiyo ilişkisi ile ilgili özel anlaşmalardan doğan kambiyo senedinin vadesinin uzatılması gibi def'ileri, açık senede ilişkin def'ileri ve son olarak dürüstlük kuralına aykırılığı şahsi def'iler arasında değerlendirmektedir¹¹⁴.

Bunların yanına hile ve korkutmayı (ikrah) ekleyen yazarlar da vardır¹¹⁵. Hatır anlaşmasını şahsi def'ilere örnek olarak veren yazarlar¹¹⁶ bulunduğu gibi; hatır def'inin şahsi def'i olmayıp ayrı bir def'i grubunu oluşturduğunu ifade eden yazarlar¹¹⁷ da vardır.

---

¹¹³ Emre yazılı senetlerde şahsi def'iler ile ilgili Türk, İsviçre ve Alman öğretilerini inceleyen kapsamlı bir çalışma için bkz. **Yılmaz**, s. 121 vd.

¹¹⁴ **Poroy/Tekinalp**, s. 99 vd. N. 118; **Ünal**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 108. Son zikredilen yazarlar, “*kambiyo sözleşmesinin ahlaka veya adaba aykırı olması durumunu*” şahsi def'iler arasında kabul ederken (*Yılmaz* da benzer şekilde düşünmektedir. Bkz. **Yılmaz**, s. 125.), ilk zikredilen yazarlar geçersizlik veya diğer bir deyişle senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler arasında kabul etmektedir.

¹¹⁵ **Hirş**, Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul 1948, s. 503; **Domaniç**, C. IV, s. 116-117; **İmregün**, s. 24.

¹¹⁶ **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 238; **İmregün**, s. 23; **Yılmaz**, s. 128.

¹¹⁷ **Kınacıoğlu**, s. 171.

C) ÖĞRETİYE GÖRE

Türk Ticaret Kanunu, kambiyo senetlerinde def'ileri yukarıda belirtildiği şekilde sınıflandırmaya tâbi tutmuş olmasına karşın, öğretide kambiyo senetlerinde def'ilerin sınıflandırılması konusunda fikir birliğine varılmış değildir.

Bir kısım yazarlar, Türk Ticaret Kanunu'nun sınıflandırmasını aynen benimseyerek kambiyo senetlerinde def'ileri, *i)* senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler, *ii)* senet metninden anlaşılabilen def'iler ve nihayet *iii)* şahsi def'iler şeklinde üçe ayırarak incelemektedir¹¹⁸.

Diğer bir kısım yazarlar ise, Türk Ticaret Kanunu'nun sınıflandırmasını benimsemekle birlikte bunu daha ayrıntılı tasnife tâbi tutmaktadır. Örneğin senet metninden anlaşılabilen def'iler, *i)* senetten doğan itirazlar ve *ii)* senetten doğan def'iler olarak ikili ayırım ile incelenmektedir¹¹⁹.

Benzer şekilde, Türk Ticaret Kanunu'ndaki sınıflandırmayı benimsemekle birlikte söz konusu sınıflandırmaya “doğrudan def'iler¹²⁰” şeklinde bir def'i grubu daha ekleyen ve bu sınıflandırmayı ayrıntılı hâle getiren yazarlar da mevcuttur. Nitekim geçersizlik def'ileri kendi içinde *i)* TTK'da öngörülmüş bulunan iradeye ilişkin geçersizlik def'ileri, *ii)* kambiyo sözleşmesinin bulunmadığı def'i ve *iii)* isnat def'ileri olarak üçlü ayırım ile incelenmekte; senet metninden anlaşılabilen def'iler kendi

---

¹¹⁸ Bkz. **Karayalçın**, s. 31; **İnan**, Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları, Ankara 1969, s. 106 vd.; **Akgün**, s. 41; **Edgü**, Ticaret Hukuku III, Kıymetli Evrak, Ankara 1969, s. 23; **Tuna**, s. 37-38; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 218 vd.; **Bozgeyik**, Def'iler, s. 489 vd.

Domaniç, def'ileri sınıflandırırken önce maksat kriterine göre dörtlü bir tasnife tâbi tutmuş ve akabinde kaynak kriterine göre kanunun sistematığı doğrultusunda ve bu dipnotta zikredilen diğer yazarlar ile aynı sınıflandırmayı tercih etmiştir. Yazarın maksat kriterine göre yaptığı sınıflandırma *i)* Borcun ifasından kesin olarak kaçınmaya sebep teşkil eden def'iler *ii)* Borcun ifasından geçici olarak kaçınmak için ileri sürülen def'iler *iii)* Borcun ifasından kısmen kaçınmayı hedef tutan def'iler ve nihayet *iv)* Borcun tamamından kaçınmaya hizmet eden def'iler şeklindedir (**Domaniç**, C. IV, s. 150 vd.).

¹¹⁹ **İmregün**, Kıymetli Evrakta Def'iler, İktisat ve Maliye, C. VIII, s. 655 vd.

¹²⁰ Söz konusu def'i grubu, emre yazılı senetlere özgü devir şekli olan ciro ve zilyetliğin lehtara geçirilmesi veya hamiline yazılı senetlere özgü devir şekli olan zilyetliğin lehtara geçirilmesi yolları dışında bir yöntem ile kambiyo senedinin devredilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu devir yöntemlerine örnek olarak, birleşme, bölünme, miras, vadeden sonra ciro, tahsil cirosu, perdeyi kaldırma, hamilin iflası, karşılığın devri veya temlik ile geçişler verilmektedir (Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 98-99).

içinde *i*) şekil şartlarına aykırılık, *ii*) hamilin meşru hamil olmadığı, *iii*) senede konan kayıtlardan doğan def'iler, *iv*) kıymetli evraka ait sürelerle uyulmadığından doğan def'iler ve *v*) zamanaşımı def'ileri olmak üzere beşe ayrılarak incelenmekte ve dahası kişisel def'iler de kendi içinde *i*) temel ilişkiden doğan def'iler, *ii*) temel ilişki dışında taraflar arasında var olan herhangi bir ilişkiden doğan def'iler, *iii*) taraflar arasında kambiyo ilişkisi ile ilgili özel anlaşmalardan doğan def'iler ve nihayet *iv*) dürüstlük kuralına aykırılık def'ileri olarak dört alt başlığa ayrılarak incelenmektedir¹²¹.

Bazı yazarlar da, kanun koyucunun benimsediği sınıflandırmadan kopmakta, ondan farklı bir sınıflandırma yapmak suretiyle def'ileri incelemektedir.

Bir kısım yazarlar, def'ileri, def'ilerin etki alanlarını esas alarak *i*) mutlak def'iler ve *ii*) nispi def'iler ayrımı ile incelemektedir¹²².

Diğer bir kısım yazarlar ise, esas itibariyle etki alanlarına göre yapılan sınıflandırmayı benimsemekle birlikte bu sınıflandırmayı daha ayrıntılı tasnife tâbi tutmaktadır. Örneğin, mutlak def'iler kendi içinde *i*) senet metninden anlaşılan def'iler ve *ii*) geçersizlik def'ileri olarak ikili bir ayırım ile incelenmekte ve dahası geçersizlik def'ileri de kendi içinde iradeye ilişkin geçersizlik def'ileri ve isnat def'ileri olarak iki alt başlığa ayrılarak incelenmektedir¹²³.

Diğer bir kısım yazarlar, yine etki alanlarından yola çıkmak suretiyle def'ileri mutlak ve nispi def'i olarak sınıflandırdıktan sonra mutlak def'ileri *i*) senet metninden anlaşılan def'iler ve *ii*) senedin geçersizliğine ilişkin def'iler şeklinde ikili bir ayırım ile incelemekte ve dahası, nispi def'ileri de *i*) kişisel def'iler ve *ii*) kişisel olmayan nispi def'iler şeklinde ikili bir ayırım ile incelemektedir¹²⁴.

Diğer bir kısım yazarlar, yine etki alanlarından yola çıkmak suretiyle def'ileri mutlak ve nispi def'i olarak tasnife tâbi tuttukten sonra mutlak def'ileri *i*) senetle borç

---

¹²¹ **Poroy/Tekinalp**, s. 90 vd.

¹²² **Hırş**, s. 502 vd.; **Şimşek**, s. 249. **Gürbüz**, s. 339-340. *Arslanlı* da esas itibariyle aynı ayrımı benimsemekte ve fakat def'ileri şu üç şekilde sınıflandırmaktadır: *i*) Mutlak def'iler *ii*) Senetten zahir def'iler ve *iii*) Şahsi def'iler (**Arslanlı**, s. 123 vd.).

¹²³ **Ünal**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Saraç), s.100 vd.

¹²⁴ **Helvacı**(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 64 vd.

yüklenen herkesin tüm hamillere ileri sürebileceği def'iler *ii*) senetle borç yüklenmesi veya yüklendiği borç hükümsüz olan kişinin tüm hamillere ileri sürebileceği def'iler ve *iii*) senetle borç altına giren belli bir kategorinin diğer belli bir kategoriye karşı ileri sürebileceği def'iler şeklinde üçlü ayırım ile incelemekte ve dahası, nispi def'ileri de *i*) şahsi olmayan nispi def'iler ve *ii*) şahsi def'iler şeklinde ikili bir ayırım ile incelemekte ve şahsi def'ileri de, temel borç ilişkisinden kaynaklanan def'iler şahsi def'iler, özel anlaşmalardan kaynaklanan şahsi def'iler ve nihayet borçlunun şahsen haiz olduğu ve kambiyo senedi dışındaki bir sebepten dolayı ileri sürebileceği şahsi def'iler şeklinde üçe ayırarak incelemektedir¹²⁵.

Diğer bir kısım yazarlar¹²⁶, esasında def'ilerin etki alanına göre tasnife tâbi tutan yazarlara benzer şekilde ve fakat farklı isimler ile def'ileri “iyiniyetli olsa bile her hamile ileri sürülebilen def'iler” ve “iyiniyetlilere ileri sürülemeyen def'iler” şeklinde sınıflandırdıktan sonra iyiniyetli olsa bile her hamile ileri sürülebilen def'ileri *i*) doğrudana def'iler, *ii*) senetten anlaşılın def'iler ve *iii*) mutlak etkili geçerlilik def'ileri şeklinde üçlü ayırım ile incelemekte ve dahası, iyiniyetlilere ileri sürülemeyen def'ileri de *i*) zayıf etkili geçerlilik def'ileri ve nihayet *ii*) şahsi def'iler şeklinde üçe ayırarak incelemektedir.

Son olarak, diğer bir grup yazar da def'ileri, *i*) doğrudan doğruya def'iler, *ii*) senet muhtevası ve senetle ilgili def'iler, *iii*) isnat def'ileri, *iv*) muteberiyet def'i, *v*) şahsi def'i ve nihayet *vi*) hatır def'ileri olmak üzere altı grupta incelemektedir¹²⁷.

---

¹²⁵ Helvacı, Def'iler, s. 661 vd.

¹²⁶ Oktay, YL, s. 53 vd.

¹²⁷ Kınacıoğlu, s. 162 vd.

İKİNCİ BÖLÜM

MUTLAK DEF'İLER

Mutlak def'iler, senedin iyiniyetli müktesebi dâhil her hamile karşı ileri sürülebilendir def'ilerdir^{128, 129}. Bir def'inin mutlak def'i olarak nitelendirilebilmesi, senette imzası bulunan herkesin o def'iyi her hamile karşı ileri sürebilmesine bağlı değildir. Senetteki tek bir imza sahibinin def'iyi her hamile ileri sürebilmesi, def'iyeye mutlaklık karakterini kazandırmaktadır¹³⁰. Nitekim mutlak def'ilerin temel özelliği herkes tarafından kullanılamasa da, herkese karşı ileri sürülebilmesidir¹³¹. Mutlak def'iler, *i*) senet metninden anlaşılabilir def'iler ile *ii*) senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

I- SENET METNİNDEN ANLAŞILAN DEF'İLER

Senette yer alan ve senede bakıldığında anlaşılabilir hususlar senet metninden anlaşılabilir def'ileri oluşturur. "Senet metni" kavramı ile kastedilen, dar anlamda senet metni olmayıp geniş anlamda senettir. "Senet metni" kavramı, senedin ön ve arka yüzü ile alonju da kapsar¹³².

---

¹²⁸ **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 218; **Poroy/Tekinalp**, s. 90 N. 101a; **Kınacıoğlu**, s. 160; **Helvacı**, Def'iler, s. 664; **Oktay**, YL, s. 53; **Ünal**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 101; **Arslan**, Geçersizlik Def'ileri, s. 15; **Bahtiyar**, s. 29; **Helvacı**(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 66.

¹²⁹ "Hangisinin mutlak, hangisinin nisbi def'i sayılacağı, 'görünüşe itimat (güven)', 'iyi niyet' ilkesiyle, 'kambyo senetlerine dair işlemlerdeki emniyetin korunması' ilkelerinden hangisine öncelik tanınacağı sorunuyla ilgilidir. Bu iki çıkarın karşılıklı olarak çatıştığı bazı durumları yasa yapıcı özel olarak ele alıp hangi çıkarın korunacağını kendisi (örneğin; TTK. m. 571/II, m. 592, BK. m. 18/II, 505/II, TMK. m. 990' da olduğu gibi) düzenlemiştir" 12. HD. T. 07.02.2017, E. 2016/27908, K. 2017/ 1394; YHGK, T. 4.3.2015, E. 2013/19-1746, K. 2015/896 (Kazancı).

¹³⁰ "...mutlak def'iler senede hamil olan herkese karşı ileri sürülebilir..." 12. HD. T. 07.02.2017, E. 2016/27908, K. 2017/1394; YHGK, T. 4.3.2015, E. 2013/19-1746, K. 2015/896 (Kazancı).

¹³¹ **Helvacı**, Def'iler, s. 664; **Oktay**, YL, s. 53.

¹³² **Domaniç**, C. IV, s. 152; **Yılmaz**, s. 110; **Poroy/Tekinalp**, s. 97 N. 111; **Tuna**, s. 38; **Helvacı**, Def'iler, s. 657; **Ünal**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 102; **Helvacı**(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 65.

Öğretide senet metninden anlaşılan def'ilerin neler olduğu konusunda görüş birliğine varılmış değildir. Bunun nedeni “senet” ifadesine yüklenen anlamda yatmaktadır.

Bazı yazarlar “senet” ifadesinden, geçerli bir kambiyo senedinin varlığını aramaktadır. Nitekim bu yazarlar, şekil eksikliğini, senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler arasında zikrederler. Bu def'ilere örnek olarak zamanaşımı, ciro zincirinin kopuk olması veya belirli vadeli bir poliçeye ya da bonoya veyahut da herhangi bir çeke faiz şartının yazılması, kambiyo senedinin vadeden önce veya zamanaşımından sonra yahut da çekin ibraz müddetinin geçmesinden sonra ödenmek üzere ibrazı, protesto çekilmeden cirantalara müracaat edilmesi veya protestonun zamanında yapılmamış olması verilmektedir¹³³.

Bizim de katıldığımız diğer bazı yazarlar ise, “senet” ifadesinden şeklen geçerli bir kambiyo senedinin varlığını aramamaktadır. Bu def'ilere örnek olarak, zorunlu şekil şartlarının eksikliği de dâhil olmak üzere hamilin meşru hamil olmadığı, senede konulan kayıtlardan doğan def'iler, sürelerle uyulmamasından doğan def'iler ve senede bakıldığında senetten anlaşılan bütün hususlar verilmektedir¹³⁴.

Kanaatimizce, senet metninden anlaşılan def'ileri geçerli bir kambiyo senedinin varlığı şartına bağlamak, bu def'i grubunun sınırlarını daraltır¹³⁵.

Bu çalışmada söz konusu def'iler, kanunun ifade tarzına sadık kalınarak “senet metninden anlaşılan def'iler” şeklinde isimlendirilmiştir¹³⁶. Öğretide “senetten

---

¹³³ **Domaniç**, C. IV, s. 150; **Karayalçın**, s. 31; **Helvacı**, Def'iler, s. 657.

¹³⁴ Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 95 vd.; **Helvacı**(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 65; **Tuna**, s. 38; **Kınacıoğlu**, s. 164; **Ünal**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 102; **Cerrahoğlu**, s. 49; **İmregün**, s. 21, **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 219.

¹³⁵ Aynı yönde bkz. **Cerrahoğlu**, s. 49

¹³⁶ Benzer şekilde bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 97, N. 111; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 219; **Helvacı**(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 65; **İmregün**, s. 21; **Yılmaz**, s. 110; **Ünal**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 102.

anlaşılan def'iler" veya "senet muhtevası ve senetle ilgili def'iler" şeklinde isimlendiren yazarlar da yer almaktadır¹³⁷.

Senet metninden anlaşılan def'iler, şekil şartlarının eksikliği, senet üzerine konan kayıtlardan doğan, ciro zincirinin kopuk olması veya hamilin yetkili olmaması, başvurma hakkının düşmüş olduğu ve zamanaşımı def'ilerinden oluşur.

A) Şekil Şartlarının Eksikliği

Kambiyo senetleri sıkı şekil şartlarına bağlı senetlerdir. Bir kambiyo senedinin geçerliliği, kanunun belirlediği şartların yerine getirilmiş olmasına bağlıdır. Kambiyo senetlerine ilişkin şekil şartlarının bir kısmı zorunlu unsur niteliğinde iken; diğer bir kısmı alternatif zorunlu unsur niteliğindedir. Zorunlu unsurların varlığı olmazsa olmazdır. Aksi takdirde kambiyo senedi vasfı kazanılamaz¹³⁸.

Alternatif zorunlu unsurlar ise, kural olarak zorunludur. Fakat bu unsurların yokluğu, yedek hükümler vasıtası ile tamamlanabilir. Diğer bir deyişle, alternatif zorunlu unsurların "alternatifleri" vardır. Fakat "alternatiflerinin" de yokluğunda, kambiyo senedi vasfına erişilemez¹³⁹. Türk Ticaret Kanunu'nun 672'nci maddesi, ödeme yeri ile düzenlenme yerini bu şekilde hüküm altına almıştır. Ayrıca belirtilmedikçe muhatabın adı yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılır. Düzenlenme yeri gösterilmeyen poliçe ise düzenleyenin imzasının yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayılır.

---

¹³⁷ Bu def'ileri açıklamak üzere kullanılan; "Senetten Anlaşılan Def'iler" kavramı için bkz. **Helvacı**, Def'iler, s. 657 ve **Cerrahoğlu**, s. 49. "Senet Muhtevası ve Senetle İlgili Def'iler" kavramı için bkz. **Kınacıoğlu**, s. 163.

¹³⁸ "TTK'nın 688'inci maddesi 'bono veya emre muharrer senet' başlığı altında bononun zorunlu unsurlarını belirlemiştir. Bu maddenin ilk bendine göre, senet metni içinde 'bono' veya 'emre muharrer senet' kelimesi, senet Türkçe'den başka dilde yazılmışsa o dilde bono karşılığı olarak kullanılan kelime yer almalıdır. Takibe konu senet incelendiğinde 'bono' veya 'emre muharrer senet' kelimelerini içermediği görüldüğünden, bu senedin bono olarak nitelendirilmesi mümkün değildir" 12. HD. T. 27.12.2005, E. 2005/22094, K. 2005/26196 (**Coşkun**, Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2015, s. 330).

¹³⁹ Yargıtay'ın, alternatifli unsurlardan *düzenlenme yerine* yönelik olarak, senette düzenlenme yeri yazılmamış ve düzenleyenin adı ve soyadı yanında da yazılı bir yerin mevcut olmaması durumunda kambiyo senedi niteliği bulunmadığı yönündeki kararı için bkz. 12. HD. T. 14.5.2014, E. 2014/12145, K. 2014/14428 (emsal.yargitay.gov.tr).

Şekil şartları bakımından ifade edilmesi gereken diğer bir husus, ihtiyari ve yasak kayıtlardır. İhtiyari kayıtların varlığı veya yokluğu kambiyo senedinin geçerliliğine etki etmez¹⁴⁰. Yasak kayıtların varlığı ise kambiyo senedinin varlığına engeldir.

Kambiyo senedi vasfına erişmeyi engelleyen bir şekil şartı eksikliğinin veya yasak kaydın varlığı, her hamile karşı ileri sürülebilen mutlak bir def’idir. Zira bunlar, senet metninden anlaşılır. Bu hususlar teknik anlamda birer itiraz niteliğindedir. Çünkü kambiyo senedi geçersizdir.

Bulunması zorunlu ve alternatif zorunlu şekil şartları poliçe için TTK m. 671 ve m. 672’de; bono için TTK m. 776 ve m. 777’de ve çek için TTK m. 780 ve m. 781’de yer almaktadır.

Poliçe ve bonoya ilişkin hükümler sadece Türk Ticaret Kanunu’nda yer almaktadır. Çeke ilişkin hükümler ise sadece Türk Ticaret Kanunu’nda yer almamakta; bunun yanı sıra özel kanun niteliğindeki (lex specialis) 5941 sayılı Çek Kanunu’nda¹⁴¹ da bulunmaktadır. Kanun koyucu, Türk Ticaret Kanunu’ndaki unsurları taşıması kaydı ile, Çek Kanunu’nda yer alan şartlara aykırılığın çekin geçerliliğini etkilemeyeceğini açıkça hüküm altına almıştır¹⁴². Çek Kanunu’nun 2’nci maddesinin 9’uncu fıkrası, “*Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez*” şeklindedir.

Bu çalışmada şekil şartları poliçeye inhisar edilerek incelenmiştir. Bunun nedeni, bono ve çeke kıyasla poliçenin daha detaylı bir şekilde düzenlenmesidir. Bono ve çekin poliçeden farklı yönleri, ilgili yerlere işlenmiştir.

---

¹⁴⁰ İhtiyari nitelikteki *yetki kaydı*nı içeren bir bononun geçerliliğine herhangi bir etki etmediği yönünde bkz. 11. HD. T. 7.3.2011, E. 2009/9319, K.2011/2344 (Coşkun, s. 442).

¹⁴¹ 5941 sayılı Çek Kanunu, RG. T. 20.12.2009, S. 27438.

¹⁴² Kendigelen(Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 244.

1- Zorunlu Unsurlar

a) Poliçe Kelimesi

Senet metninde poliçe kelimesinin ve eğer senet Türkçe'den başka bir dille yazılmışsa, o dilde¹⁴³ poliçe karşılığı olarak kullanılan kelimenin bulunması gerekir¹⁴⁴. Poliçe metninde birden fazla farklı dil yer alıyor ise, “ödeyiniz” kelimesi hangi dilde yazılmışsa, poliçe kelimesinin¹⁴⁵ de o dil¹⁴⁶ ile yazılması gerekir¹⁴⁷.

Öğretideki ağırlıklı görüş, “poliçe” kelimesinin senet metninde yer alması gerektiği yönündedir.

Pulaşlı, poliçe kelimesinin muhakkak senet metninde yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. Buna gerekçe olarak, herhangi bir senedin üstüne poliçe kelimesinin yazılması suretiyle, o senede poliçe niteliği kazandırılması tehlikesinin önlenmesini göstermektedir¹⁴⁸.

---

¹⁴³ Türkiye’de ve İngilizce dilinde düzenlenen bir bonoya yönelik hukukî mütaâla için bkz. **Moroğlu**, Hukuki Mütaâllalar, İstanbul 2007, s. 86 vd.

¹⁴⁴ “Somut olayda takibe dayanak yapılan belgede bono veya emre muharrer senet ibareleri bulunmadığından belge kambiyo vasfında değildir” 12. HD. T. 1.3.2012, E. 2011/19160, K. 2012/5660; 12. HD. T. 1.3.2012, E. 2011/19160, K. 2012/5660; 12 HD. T. 27.12.2005, E. 2005/22094, K. 2005/16196 (emsal.yargitay.gov.tr).

¹⁴⁵ *Tuna*, yabancı dillerde poliçe kelimesinin karşılığı olarak kullanılan ifadenin yalnızca tek bir kelime ile ifade edilmemesi nedeniyle (Örneğin, İngilizce’de bill of exchange; Fransızca’da lettre de change) kanunun ifade tarzını eleştirmekte ve o dilde poliçe karşılığı olarak kullanılan “*kelime*” yerine “*deyim*” ifadesinin tercih edilmesi gerektiğini belirtmektedir (**Tuna**, s. 94).

¹⁴⁶ *Poroy/Tekinalp*, yabancı dilde yazılan poliçelerde TTK m. 671’in poliçe karşılığı olarak kullanılacak kelime bakımından kanuni terim şartını aramadığını ve fakat poliçe karşılığı olarak uygulamada ve kanunda farklı terimlerin kullanılması ihtimalinde, kanuni terimin tercih edilmesi gerektiğini belirtmekte ve buna gerekçe olarak, her dil için kanuni terimlerin yanında o anlama gelen başkaca kelimelerin de kullanılmasını kabul etmek bu şartı kontrol edilemez bir hâle getirmeye yol açacağını ve bu durumun ise kıymetli evrak hukukundaki şekle bağlılık ilkesi ile bağdaşmadığını belirtmektedir (**Poroy/Tekinalp**, s. 141, N. 177). Benzer şekilde bkz. **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 449.

¹⁴⁷ **Karayalçın**, s. 103; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 449; **Tuna**, s. 94; **Pulaşlı**, s. 127; **Poroy/Tekinalp**, s. 140, N. 177; **Kendigelen**, Çek Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2007, s. 74; **Reisoğlu**, Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, 3. Bası, Ankara 2003, s. 49.

¹⁴⁸ Bkz. **Pulaşlı**, s. 127.

Domaniç, Tuna ve Kınacıoğlu, poliçe kelimesinin senet metninde yer alması gerektiğini belirtmekle birlikte, özel olarak imzalanması suretiyle metnin yanına veya üst tarafına da yazılabileceğini ifade etmektedirler¹⁴⁹.

Diğer bir kısım yazar ise, 6762 sayılı Ticaret Kanunu'nun çekte şekil şartlarını düzenleyen 692'nci maddesinin bir numaralı bendinden hareketle çek kelimesinin senet metninde bulunması gerekmediğini savunmaktadır. Zira söz konusu kanun hükmünde, çek kelimesinin senet metninde bulunması gerektiğine ilişkin bir ifade yer almamaktadır. Çek kelimesinin metin dışında bir yere yazılması durumunda, çekin geçersiz sayılmayacağı ileri sürülmektedir¹⁵⁰.

Narbay ise, 6762 sayılı TTK m. 692'de çek kelimesinin senet metninde yer almasının ihmal edildiğini ve bu durumun 6102 sayılı TTK m. 780 ile giderildiğini ifade etmektedir¹⁵¹.

b) Belirli Bir Bedelin Kayıtsız Şartsız Havalesi

Belirli bir bedelin kayıtsız şartsız havalesi şartı, poliçe ve çekte belirli bir bedelin kayıtsız şartsız "havalesi", bonoda ise "ödeme vaadi" şeklinde anlaşılmalıdır. Kanun koyucu havalenin veya ödeme vadinin ne şekilde ifade edilmesi gerektiğine ilişkin bir şekil şartı tayin etmemiştir¹⁵². Uygulamada yaygın olarak poliçe ve çek bakımından havaleyi içeren bir ifade olarak "ödeyiniz", bonoda ise ödeme vadini içeren bir ifade olarak "ödeyeceğim" kelimeleri kullanılmaktadır. Poliçede havaleyi

---

¹⁴⁹ Bkz. **Domaniç**, C. IV, s. 102; **Tuna**, s. 94; **Kınacıoğlu**, s. 263.

¹⁵⁰ Bkz. **Kalpsüz/Çelebican/Eren**, s. 55 vd.; **Göle**, Çek Hukuku, Ankara 1989, s. 15; **Yasaman**, "Çek", 40. Yılında Türk Ticaret Hukuku, İstanbul 1997, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, s. 225; **Kaçak**, Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek, 3. Bası, Ankara 2010, s. 166 vd.

¹⁵¹ Bkz. **Narbay**, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2005, C. 7, s. 202.

¹⁵² **Arslanlı**, s. 45; **Kınacıoğlu**, s. 105; **Pulaşlı**, s. 128.

ifade eden bir kelime¹⁵³ yerine ödeme vaadini ifade eden bir kelimenin kullanılması¹⁵⁴ poliçenin geçersizliği sonucunu doğurur¹⁵⁵.

Havalenin kayıt ve şart içermesi, poliçenin geçersiz olması sonucunu doğurur¹⁵⁶. Havale kayıtsız ve şartsız olmalıdır. Örneğin, senette yazılı bedelin ödenmesi, kiracının taşınmazı boşaltması koşuluna bağlanan bir bono¹⁵⁷; kaparo olarak verilen bir bono¹⁵⁸; hangi durumlarda senet bedelinin tahsil edilebileceği kaydını içeren bir bono¹⁵⁹; senedin ödenmesi tapunun verilmesi şartına bağlı olan bir bono¹⁶⁰; ipotek karşılığı verilen bir bono¹⁶¹; “bu senet aramızdaki sözleşme şartlarına uyulduğu takdirde geçerlidir” şartını taşıyan bir bono¹⁶²; daire teslimi şartına bağlanan bir bono¹⁶³ belirli bir bedelin kayıtsız şartsız havalesi niteliğini haiz değildir.

Yargıtay, alacağın hukukî sebebi “mükâfat” olarak yazılan bonoyu geçerli kabul etmiştir¹⁶⁴. Bedelin teminat olduğuna ilişkin kaydın, kambiyo senedi vasfını etkilemediğine karar verilmiştir¹⁶⁵. Benzer şekilde, muacceliyet şartını içeren bir senedin, kambiyo senedi olma özelliğini etkilemediğine; bu kaydın yazılmamış sayılmasına karar verilmiştir¹⁶⁶. Belirtilmelidir ki, muacceliyet şartının geçerli olabilmesi, taraflar arasında ayrıca yapılmış bir sözleşmenin varlığına bağlıdır¹⁶⁷.

---

¹⁵³ Örneğin, “ödeyiniz”.

¹⁵⁴ Örneğin, “ödeyeceğim”.

¹⁵⁵ **Knacıoğlu**, s. 105; **Pulaşlı**, s. 128; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 172.

¹⁵⁶ Öğretide bazı yazarlar, poliçeye yazılan kaydın senetteki yükümlülük ile ilgili olmaması; buna karşın, taraflar arasındaki kişisel ilişki ile ilgili olması durumunda, poliçenin geçersiz sayılmayacağı görüşündedir. Bkz. **Arslanlı**, s. 47; **Tuna**, s. 97.

¹⁵⁷ 11. HD. T. 24.8.1987-12237/8654 (**Kaçak**, Bono, s. 73).

¹⁵⁸ 12. HD. T. 25.3.1988, E. 1988/6079, K. 1988/3656 (**Kaçak**, Bono, s. 92).

¹⁵⁹ 12. HD. T. 9.10.1987, E. 1987/1794, K. 1987/9992 (**Kaçak**, Bono, s. 92).

¹⁶⁰ 12. HD. T. 15.1.1985, E. 1985/14861, K. 1985/115 (**Kaçak**, Bono, s. 93).

¹⁶¹ 12. HD. T. 11.2.1982, E. 1982/993, K. 1982/948 (**Kaçak**, Bono, s. 93).

¹⁶² 12. HD. T. 18.10.1977, E. 1977/7818, K. 1977/8479 (**Kaçak**, Bono, s. 93).

¹⁶³ 11. HD. T. 20.9.1982, E. 1982/3623, K. 1982/3581 (**Kaçak**, Bono, s. 98).

¹⁶⁴ YTD. T. 4.10.1965, E. 1965/4704, K. 1965/2731 (**Kaçak**, Bono, s. 79).

¹⁶⁵ 12. HD. T. 28.4.1986, E. 1986/3354, K. 1986/3525 (**Kaçak**, Bono, s. 109).

¹⁶⁶ 12. HD. T. 19.3.2007, E. 2007/2800, K. 2007/5136 (**Kaçak**, Bono, s. 121). Benzer şekilde bkz. 12. HD. T. 5.10.1987, E. 1987/8736, K. 1987/9676; 12. HD. T. 16.12.1982, E. 1982/8058, K. 1982/9519.

¹⁶⁷ 12. HD. T. 2.4.1986, E. 1986/3503, K. 1986/3799.

Havalenin konusu belirli bir *bedel*dir. Bedelden kasıt, nakit paranın ödenmesidir¹⁶⁸. Herhangi bir eşyanın teslimi için poliçe düzenlemek mümkün değildir¹⁶⁹. Yargıtay, bedeli altın olan kambiyo senetlerini geçersiz saymıştır¹⁷⁰.

Havalenin konusunu oluşturan bedel *belirli* olmalıdır. Bedelin belirli olması, kesin bir rakam verilmesini, bedelin alternatifli olmamasını ve bir para birimini^{171, 172} içermesini gerektirir¹⁷³. Poliçe hiçbir para birimini içermiyorsa veya alternatifli¹⁷⁴ bir şekilde yazılmışsa, geçersizdir. Bedelin senet dışında başkaca belgeler vasıtası ile belirlenebilir olması, poliçenin geçerliliği için yeterli değildir¹⁷⁵.

Uygulamada bedel, metin içine yazı ile ve metnin üst kısmına rakamla yazılmaktadır. Farklı bedellerin varlığı durumunda, bedellerden biri yazı diğeri rakamla yazılmışsa, yazıyla olan bedele itibar olunur; her iki bedel de aynı şekilde yazılmışsa, diğeri bir deyişle, her iki bedel de yazıyla veya rakamla yazılmışsa küçük bedele itibar olunur (TTK m. 676)¹⁷⁶. Bu kural, tahrifat yapılmamış bir kambiyo

---

¹⁶⁸ Arslanlı, s. 45; Kınacıoğlu, s. 106; Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 451; Poroy/Tekinalp, s. 142; Tekil, s. 110; Saraç(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 172.

¹⁶⁹ Kınacıoğlu, s. 106; Karayalçın, s. 104; Tekil, s. 110; Tuna, s. 95; Poroy/Tekinalp, s. 142; Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 451; Saraç(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 172.

¹⁷⁰ Altın paranın herhangi bir mal hükmünde olduğu, muayyen bir bedel olarak kabulünün mümkün olmadığı yönünde bkz. YİBGK, T. 28.1.1941-42/28; 12. HD. T. 21.11.2006, E. 2006/18969, K. 2006/21741 (emsal.yargitay.gov.tr).

¹⁷¹ Senet bedeli sadece Türk Lirası biriminde yazılmak zorunda değildir; yabancı para birimi de kullanılabilir. Yeter ki, paranın birimi belirli olsun. Öte yandan düzenleme ve ödeme yerlerinde aynı adlı yabancı paralardan mesela Kanada’da düzenlenmiş ve ABD’de ödenecek “1500 \$” şeklinde bedel yazılmış bir poliçe, 1500 Amerikan Doları olarak ödenecektir (TTK m. 711/4). Bu husus, bedelin belirlilik şartına aykırılık teşkil etmemektedir. Nitekim “senet bedelinin yabancı bir para ile gösterilmesi, bono niteliğini etkilemez” 12. HD. T. 11.12.1987, E. 1987/1050, K. 1987/12928 (Kaçak, Bono, s. 116).

¹⁷² Yüksek Mahkeme, bedel hanesinde türü belirtilmeksizin “dolar” olarak düzenlenmiş bir senedi geçerli kabul etmiş; doların türünü, Amerikan Doları şeklinde kabul etmiştir. Bkz. 12. HD. T. 20.4.2004, E. 2004/5489, K. 2004/9783 (Coşkun, s. 70).

¹⁷³ Saraç(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 174; Poroy/Tekinalp, s. 143; Kendigelen, Çek, s. 76 vd.

¹⁷⁴ “1500 \$ veya 4000 TL” gibi alternatifli bir şekilde yazılan bedelin *belirlilik* şartı yerine getirilmemiş olması nedeniyle poliçe geçersizdir. “1500 \$ veya karşılığı TL” şeklindeki bedel kaydını içeren poliçe ise geçersiz değildir. Bkz. Saraç(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 174.

¹⁷⁵ Arslanlı, s. 45; Domaniç, C. IV, s. 470; Tuna, s. 95; Saraç(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 174.

¹⁷⁶ 11. HD. T. 10.6.1976-3027/3120(Kaçak, Bono, s. 109). Yargıtay bir kararında, senedin üst kısmındaki bedel hanesinde 40.000.000 TL yazılı olan ve yazı ile yazılan bölümde ise “ayda 4 milyon TL ödeyeceğim” yazılı senedi, belirli ve şartsız bir miktarın ödenmesini içermemesi gerekçesiyle geçersiz saymıştır (Bkz. 12. HD. T. 23.3.1998, E. 1998/2923, K. 1998/3434).

senedinin varlığı şartına bağlıdır. Diğer bir deyişle, tahrifat neticesinde bedeller arasında farklılık meydana gelmişse, Türk Ticaret Kanunu'nun 676'ncı maddesi değil; tahrifata ilişkin 748'inci maddesi uygulanır. Bu husus, bedelin belirlilik şartına aykırılık teşkil etmez.

Bedelin belirlilik şartına aykırılık teşkil etmeyen fakat bedeli belirli olmaktan uzaklaştıran bir husus vardır: Faiz şartı. Görüldüğünde ve görüldüğünden belirli süre sonra vadeli poliçe ve bonolara faiz şartı konabilir¹⁷⁷ (TTK m. 675). Bu tür vadeli poliçe ve bononun ödeme günü geldiğinde, hesaplanacak olan faiz miktarı ilave edilmek suretiyle bedel belirlenir. Nitekim faiz şartı, bedelin belirli olması kuralının bir istisnası niteliğindedir¹⁷⁸.

Öğretide poliçe bedelinin senet metninde yer alması gerekip gerekmediği tartışmalıdır. Bir görüşe göre, poliçe bedeli senet metninde yer almak zorunda değildir¹⁷⁹. Bizim de katıldığımız ve ağırlıkta olan diğer bir görüşe göre ise, senet metninde yer almak zorundadır. Zira metin dışına bedel yazmak kolaydır. Bedel metin dışında bir yere yazılmış ise ayrıca imzalanması gerekir. Aksi takdirde kambiyo senedi geçerli olmaz¹⁸⁰.

c) Ödeyecek Olan Kişinin (Muhatabın) Adı

Muhatap, poliçe ve çeke mahsustur. Zira poliçe ve çek havale niteliğindedir. Bonoda muhatap yoktur. Poliçenin muhatabı gerçek veya tüzel kişiler olabilir¹⁸¹.

---

¹⁷⁷ Çeke ise faiz şartı konamaz. Çeke konan faiz şartı çeki geçersiz hâle getirmez; bu şart yazılmamış sayılır (TTK m. 786).

¹⁷⁸ **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 175; **Poroy/Tekinalp**, s. 143.

¹⁷⁹ **Kınacıoğlu**, s. 105-106; **Tuna**, s. 95.

¹⁸⁰ **Arslanlı**, s. 46; **Karayalçın**, s. 185; **Poroy/Tekinalp**, s. 143; **Domaniç**, C. IV, s. 470-471; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 173-174; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997). *Öztan* da bedelin senet metninde yer alması gerektiğini ifade etmekte; fakat metin haricinde bir yere bedelin yazılmış ve ayrıca imzalanmış olmasına ise tereddüt ile yaklaşmaktadır [Bkz. **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 454].

¹⁸¹ **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 177; **Poroy/Tekinalp**, s. 144 N. 185; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 455-456; **Pulaşlı**, s. 130; **Arslanlı**, s. 47.

Gerçek veya tüzel kişiliği olmayan kimseler poliçede muhatap olarak gösterilemez¹⁸². Muhatabın adının yazılı olmadığı bir senet poliçe niteliğini kazanamaz¹⁸³.

6762 sayılı Ticaret Kanunu'nun 583'üncü maddesi, senedi ödeyecek kişinin "ad ve soyadının" poliçede yer alması gerektiğini ifade etmekte idi. Öğretide "ad ve soyad" kavramı eleştirilere konu olmuştu. Zira tüzel kişilerin ad ve soyadı olmamakta; ticaret unvanı olmaktadır. Anılan metne sıkı sıkıya bağlı kalındığında tüzel kişiler muhatap olamayacaktır¹⁸⁴. Nitekim eleştirileri dikkate alan kanun koyucu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 671/1-c'de isabetli bir şekilde "ödeyecek olan kişinin, 'muhatabın' adını" ifade tarzını tercih etmiştir.

Hayalî bir kimse, müstear ad veya düzenleyenin kendisi muhatap olabilir¹⁸⁵. Önemli olan, muhatabın belirlenebilir nitelikte olması ve kanunun aradığı şekil şartının sağlanmış olmasıdır¹⁸⁶.

Birden fazla kişi de muhatap olabilir. Görüldükten belirli süre sonra vadeli bir poliçenin birden fazla muhatabı olması durumunda hamil, bu poliçeyi muhataplardan her birine aynı günde ibraz etmelidir. Aksi takdirde poliçede birden fazla farklı vade ortaya çıkar. Bu durum ise poliçeyi geçersiz kılar¹⁸⁷.

---

¹⁸² Adi şirketin tüzel kişiliği bulunmadığı için her bir ortağının adı ve soyadı poliçeye muhatap olarak yazılmalıdır.

¹⁸³ Poliçede muhatabın adı ve soyadının yazılı olmaması hâlinde düzenlenen belgenin poliçe niteliğini taşımayacağı yönünde bkz. 12. HD. T. 20.11.1979, E. 1979/8342, K. 1979/8861 (Coşkun, s. 169-170).

¹⁸⁴ Karayalçın, s. 106; Kınacıoğlu, s. 107; Tuna, s. 97; İmregün, s. 42-43; Domaniç, C. IV, s. 104.

¹⁸⁵ Poroy/Tekinalp, s. 144, N. 186; Arslanlı, s. 46 vd.

¹⁸⁶ Poroy/Tekinalp, s. 144; Pulaşlı, s. 130; Saraç(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 178; Ülgen(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 104; Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 455; Kınacıoğlu, s. 107; Tuna, s. 97; İmregün, s. 42; Domaniç, C. IV, s. 104 vd.; Arslanlı, s. 47 vd.; Bahtiyar, s. 56; Erben, "Bono, Poliçe ve Benzeri Kıymetli Evrakta Lehtar veya Muhatap Sıfatı ile Yer Alan İsimlerin Hukuki Geçerliliği", Ankara Barosu Dergisi, 1976, S. 6, s. 1002 vd.

¹⁸⁷ Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 457

Muhatap senet metninde gösterilmek zorunda değildir¹⁸⁸. Muhatabın adresinin gösterilmesi zorunluluğu da yoktur. Düzenleme yeri ve ödeme yeri ise senedin alternatif zorunlu unsurlarıdır.

Türkiye’de ödenecek çekin muhatabı¹⁸⁹, sadece banka olabilir. Zira Türk Ticaret Kanunu’nun 782’nci maddesinin birinci fıkrası, “*Türkiye’de ödenecek çeklerde muhatap ancak bir banka olabilir*” şeklindedir¹⁹⁰. Banka kavramı Bankacılık Kanunu’nun¹⁹¹ 3’üncü maddesinde, mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları şeklinde üç türden oluşabileceği belirtildikten sonra tanımlanmıştır. Buna göre, mevduat veya katılma fonu kabul etme yetkisi bulunmayan kalkınma ve yatırım bankaları çekte muhatap olamaz¹⁹².

Öğretide bankaların ancak bir anonim şirket şeklinde kurulabileceklerinden ve çekte başkaca bir tüzel kişinin özellikle de gerçek kişinin muhatap olamayacağından hareketle eleştiri konusu olan¹⁹³ eTK m. 692/b.3’teki muhatabın “*adı ve soyadı*” kavramı, TTK m. 780/1-c bendinde “*ticaret unvanı*” şeklinde değiştirilmiştir. Bankadan başka diğer bir kişi üzerine düzenlenen çek yalnız havale hükmündedir (TTK m. 782/2).

Hayali bir banka üzerine düzenlenen çekin geçerli olup olmadığı tartışmalıdır. Hâkim görüş, hayal ürünü olan bir banka üzerine düzenlenen çekin geçersiz olduğu yönündedir¹⁹⁴.

---

¹⁸⁸ Arslanlı, s. 47; Karayalçın, s. 106; Kınacıoğlu, s. 107; Tuna, s. 97; İmregün, s. 43; Domaniç, C.IV, s. 105; Poroy/Tekinalp, s. 144; Pulaşlı, s. 130; Saraç(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 178; Bahtiyar, s. 56.

¹⁸⁹ Bazı ülkelerde pasif çek ehliyeti bankalar dışındaki kişilere de tanındığından muhatabın pasif çek ehliyetine sahip olup olmadığı ödeme yeri kanununa göre belirlenecektir (TTK m. 819). Kendigelen, Çek, s. 52 vd.; Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 1044 vd.

¹⁹⁰ 12. HD. T. 3.4.1995, E. 1995/4931, K. 1995/4843 (Coşkun, s. 513).

¹⁹¹ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, RG. T. 01.11.2005, S. 25983.

¹⁹² Kendigelen, Çek, s. 48 vd.; Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 1045.

¹⁹³ Kendigelen(Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 238; Narbay, Tasarı, s. 202; İmregün, s. 124; Arı(Karahan/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 349 vd.; Tuna, s. 282; Kınacıoğlu, s. 263; Domaniç, C. IV, s. 547; Akgün, s. 137; Çelebican/Kalpsüz/Erem, s. 56. Öte yandan Öztan, söz konusu kanun hükmünün isabetli olduğunu ifade etmektedir [Bkz. Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 1044 vd.].

¹⁹⁴ Domaniç, s. 546; Çelebican/Kalpsüz/Erem, s. 58; Göle, Çek, s. 20; Karayalçın, s. 268; Kınacıoğlu, s. 314; Pulaşlı, s. 274 vd. Karşı görüş için bkz., Kendigelen, Çek, s. 74.

d) Kime veya Kimin Emrine Ödenecekse Onun (Lehtarın) Adı

Lehtar, poliçe ve bononun zorunlu unsurlarındandır (TTK m. 671/1-f, 776/1-e). Poliçe ve bononun kime veya kimin emrine ödeneceği gösterilmelidir. Lehtarın eksikliği, kıymetli evrak niteliğinin kazanılmasına engel teşkil eder (TTK m. 672/1, m. 777/1). Kanunda öngörülen diğer zorunlu unsurların bulunması bu durumu değiştirmez¹⁹⁵.

Poliçe ve bono hamiline düzenlenemez¹⁹⁶. Zira bu senetlerde lehtar zorunlu unsurdur. Çekte ise lehtarın bulunma zorunluluğu olmadığı için çek nama, emre ve hamiline düzenlenebilir.

6762 sayılı Ticaret Kanunu'nun 583'üncü ve 688'inci maddeleri, senedin kime veya kimin emrine ödenecekse onun "adı ve soyadının" senette yer alması gerektiğini ifade etmişti. Öğretide "ad ve soyad" kavramı eleştirilere konu olmuştu¹⁹⁷. Zira tüzel kişilerin ad ve soyadı olmaz; ticaret unvanı olur. Anılan metne sıkı sıkıya bağlı kalındığında tüzel kişiler poliçe ve bonoda lehtar olamaz. Nitekim eleştirileri dikkate alan kanun koyucu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 671/1-f ve m. 776/1-e'de isabetli bir şekilde "*kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı*" ifadesini tercih etmiştir.

---

¹⁹⁵ "Takip dayanağı senette lehtar yazılı değildir. Diğer unsurları mevcut olan bu senet bono değildir" 12. HD. T. 28.11.1983, E. 1983/8305, K. 1983/9549 (**Kaçak**, Bono, s. 86).

¹⁹⁶ Lehtar hanesine "hamiline" sözcüğü yazılan bononun kambiyo senedi vasfını haiz olmadığı yönünde bkz. 12. HD. T. 17.1.2012, E. 2011/13451, K. 2012/624; 12. HD. T. 22.2.2011, E. 2010/20981, K. 2011/1520; 12. HD. T. 22.4.2008, E. 2008/5522, K. 2008/8408; 12. HD. T. 19.2.2007, E. 2006/24888, K. 2007/2590 (emsal.yargitay.gov.tr).

Diğer bir kararında Yargıtay, lehtar kısmına önce "hamiline" ibaresi yazılmış ancak devamında lehtarın ad ve soyadının yazılmış olması nedeniyle senedin kambiyo senedi vasfını haiz olduğuna hükmetmiştir (12. HD. T. 7.7.2006, E. 2006/12323, K. 2006/15071). Karar için bkz. emsal.yargitay.gov.tr

¹⁹⁷ **Göle**, "Kambiyo Senetlerinde Lehtarın Belirsizliği", Batider, 1999, C. 14, S. 3, s. 18-19; **Karayalçın**, s. 106; **Kınacıoğlu**, s. 107; **Tuna**, s. 97; **İmregün**, s. 42-43; **Domanıç**, C. IV, s. 104; **Tekil**, s. 116.

Senette lehtar olarak gösterilen ismin gerçek veya tüzel kişi olması gerekir¹⁹⁸. Yargıtay, lehtar kısmında adi şirketin yazılı olduğu bonoyu geçersiz kabul etmiştir¹⁹⁹.

Lehtar hayalî, ehliyetsiz veya kısıtlı bir kişi olabilir. Bu kişiler senedin geçerliliğini etkilemez. Senette lehtar bakımından şekil şartının gerçekleşmesi yeterlidir²⁰⁰.

Gerçek kişilerde lehtarın ad ve soyadı; tüzel kişilerde ise tüzel kişinin ismi yazılmalıdır²⁰¹. Lehtar tüzel kişi tacir ise ticaret unvanı yazılmalıdır²⁰². Ticaret unvanı yerine işletme adının yazılması, kambiyo senedinin geçersizliği sonucunu doğurur²⁰³.

Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre lehtar hanesine ticaret unvanının tam yazılmamış olması, “bu sıfatın saptanabilmesi şartı ile” senedin geçerliliğini etkilememektedir. Nitekim, “icra takibine dayanak yapılan bononun ‘lehtar’ hanesinde sadece (Bedir Tavukçuluk) ibaresi yazılıdır. Senet lehtarının (Bedir Tavukçuluk Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi) olduğu ve bu nedenle tüzel kişiliğinin bulunduğu, takibin adı geçen şirket tarafından yapılmış olmasından ve takip taleptanesi ekindeki vekâletname müsteniddatından anlaşılmaktadır. Gerek dairemizin ve gerekse Hukuk Genel Kurulunun yerleşmiş içtihatlarına göre *lehtar hanesinde kısaltılmış unvanı yazılı olan tüzel kişinin bu sıfatının saptanmış olması hâlinde*, bononun tüzel kişi adına düzenlendiği kabul edilmelidir. Bu durum senedin bono vasfını etkilemeyeceği gibi

---

¹⁹⁸ Adi ortaklık lehtar olamaz. Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 151, N.202; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 179; **Kınacıoğlu**, s. 109; **Pulaşlı**, s. 132; **İmregün**, s. 48; **Tuna**, s. 99; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 459.

¹⁹⁹ 12. HD. T. 22.10.1999-11712/12736 (**Kaçak**, Bono, s. 76).

²⁰⁰ **Poroy/Tekinalp**, s. 151, N. 202; **Kınacıoğlu**, s. 109; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 179; **İmregün**, s. 48; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 458.

²⁰¹ “Takibe konu senedin incelenmesinde lehtar olarak ‘Altop Kuruyemiş’ gösterilmiştir. Bu ibare tüzel kişiliği içermemektedir. TTK'nın 688/5'inci maddesine göre bir bonoda kime ödeme yapılacaksa onun ad ve soyadının, tüzel kişi ise ticaret unvanının gösterilmesi zorunludur. Takip konusu belgede bu unsur mevcut bulunmadığından bono vasfında sayılamaz” 12. HD. T. 5.3.2007, E. 2007/1397, K. 2007/3881 (**Kaçak**, Bono, s. 60). Benzer şekilde bkz. 12. HD. T. 16.11.2006, E. 2006/17865, K. 2006/21407 (emsal.yargitay.gov.tr).

²⁰² “Dava konusu senetlerde lehtar olarak gerçek veya tüzel kişinin gösterilmesi gerekirken sadece (Petek Ticaret) yazılı olan bu ibarenin ne gerçek ne de tüzel kişiyi ifade etmemesi nedeniyle senetler kambiyo senedi niteliğinde değildir” 11. HD. T. 26.3.1985, E. 1985/674, K. 1985/1196 (**Kaçak**, Bono, s. 73).

²⁰³ **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 179.

Türk Ticaret Kanunu'nun 688'inci maddesine (6102 sayılı TTK m. 776) aykırılık da teşkil etmez²⁰⁴.

Yargıtay Hukuk Genel Kuruluna konu olan bir uyuşmazlıkta, bononun lehtar unsuru eksiktir. Ciro şerhinde lehtarın tam hüviyeti belirlenebilmektedir. Bu şekilde eksiklik tamamlanmış olmaktadır. Bu şekildeki bononun geçerli olduğuna karar verilmiştir²⁰⁵.

Senette birden fazla lehtar göstermek mümkündür²⁰⁶. Fakat lehtarlar "Ahmet'e, olmazsa Beyza'ya ... ödeyiniz" şeklinde gösterilemez. Zira bu örnekte Beyza'nın hakkı şarta bağlanmıştır²⁰⁷.

Poliçenin düzenleyeni veya muhatabı aynı zamanda lehtar olabilir²⁰⁸. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 673'üncü maddesi, "*poliçe bizzat düzenleyenin emrine yazılı olabileceği gibi, bizzat düzenleyen üzerine veya bir üçüncü kişi hesabına da düzenlenebilir*" şeklindedir. Fakat bononun düzenleyeni bonoda lehtar olamaz²⁰⁹. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 778'inci maddesi, 673'üncü maddeye atıf yapmamıştır.

Türk Ticaret Kanunu m. 671/1-f ve m. 776/1-e'de lehtar, "*kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı*" şeklinde ifade edilmektedir. Öğreti bu ifadeyi, senette lehtarın kimliğini teşhise elverişli bir ismin bulunması gerektiği şeklinde

---

²⁰⁴ 12. HD. T. 11.09.2000, E.2000/11357, K. 2000/12498 (**Kaçak**, Bono, s. 53).

²⁰⁵ YHGK. T. 14.3.2001-11-199/244 (**Kaçak**, Bono, s. 82).

²⁰⁶ **Öztaş**, "Ticari Senetlerde Birden Fazla Lehtar Gösterilmesi", Batider, C. IX, S. 4, s. 1019 vd.

²⁰⁷ **İmregün**, s. 49; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 181; **Pulaşlı**, s. 132.

²⁰⁸ Muhatabın lehtar olamayacağı yönünde bkz. **Arslanlı**, s. 61.

²⁰⁹ 19. HD. T. 30.6.2011, E. 2011/7362, K. 2011/8801; 12. HD. T. 25.11.2008, E. 2008/18469, K. 2008/20971; 12. HD. T. 12.12.2006, E. 2006/20729, K. 2006/23555 (emsal.yargitay.gov.tr).

yorumlamaktadır²¹⁰. Lehtarın kimliğini teşhiste yetersiz kalan isimlerle oluşturulan kambiyo senetleri geçersizdir²¹¹.

Yargıtay, zincirdeki ciro vasıtasıyla lehtarın kimliği teşhis edilebiliyor ise senedin geçerli olacağını kabul etmektedir²¹².

e) Düzenleme Tarihi

Kambiyo senetlerinin diğer bir zorunlu şekil şartı, düzenleme tarihidir (TTK m. 672/I; m. 777/I; m. 781/I). Bütün unsurları tam olmakla beraber sadece düzenlenme tarihi yazılmamış bir senet kambiyo senedi vasfına erişemez²¹³. Senedin geçerliliği, farklı yerlerde aynı düzenlenme tarihinin bulunmasından etkilenmemektedir²¹⁴. Birbirinden farklı düzenlenme tarihlerinin yer alması, senedin geçersizliği sonucunu doğurur. Geçerlilik şartı olan düzenlenme tarihi vade ve ibraz süreleri, ehliyet, temsil ve tasarruf yetkisi gibi başka açılardan da büyük önem taşımaktadır.

²¹⁰ **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 458; **İmregün**, s. 48; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 179. “Poliçeyi kendisinin asıl ad ve soyadı ile değil de, çevresinde tanındığı adla imzalayan kimse de bu poliçeden sorumlu olur” TD. 15.02.1973, E. 463, K. 531 (Batider, C. VII, S. 1, s. 189); “Alacaklının tanınan diğer ismi ile lehine senet düzenlenmiş olması, onun gerçek ismi ile takip yapılmasına engel değildir” 12. HD. 09. 05.2011, E. 28155, K. 8850 (**Karanfil**, Kambiyo Senetleri, s. 182).

Tekil, lehtar göstermek yerine “kızım Beyza’nın emrine” şeklinde yazılan ifadelerin, düzenleyenle aynı soyad olması nedeniyle senedi geçerli kabul etmektedir (Bkz. **Tekil**, s. 116).

Pulaşlı ise, 6102 sayılı TTK m. 671/1-F’de lehtarın sadece “adının” bulunması gerektiğini ifade etmesine rağmen, soyadının da yazılması gerektiğini ayrıca ve açıkça vurgulamaktadır (Bkz. **Pulaşlı**, s. 131).

²¹¹ **Domaniç**, C. IV, s. 472; **Tekil**, s. 116; **Uyar**, İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İYY 167-170b), 2. Baskı, Manisa 1989, s. 10; **Kaçak**, Bono, s. 52; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 180.

²¹² “Kural olarak kambiyo senetlerinde lehtar hanesine hakiki ve hükmi şahsın belirli şekilde yazılması şarttır. Ne var ki, lehtarın eksik ifade edilmesi ve bunun sonradan belirli hâle dönüştürülmesi durumunda az yukarıda açıklanan kuralın tamamlanmış olduğunun kabulü gerekir. Dahası bononun bu yönde usulsüzlük durumunu bilen ve imzalayan borçlunun daha sonra bu eksikliğe dayanması Medeni Kanunun 2’nci maddesi ile bağdaşmaz. *Öte yandan bononun ciro şerhinde lehtarın tam hüviyeti belirlenmiş olmakla eksikliğin tamamlanmış olduğu da açıktır*” HGK. 14.03.2001, E. 11-199, K. 244 (emsal.yargitay.gov.tr).

²¹³ Tanzim tarihi belirlenmeyen belgenin kambiyo senedi vasfının bulunmadığına ve bu hususun mahkemece resen nazara alınması gerektiğine yönelik bkz. 12. HD. T. 28.5.2014, E. 2014/12576, K. 2014/15341 (emsal.yargitay.gov.tr).

²¹⁴ Düzenlenme tarihinin senedin iki farklı yerinde yer almasının bononun kambiyo senedi vasfını etkilemeyeceği yönünde bkz. 12. HD. T. 26.4.2007, E. 2007/5661, K. 2007/8239 (**Kaçak**, Bono, s. 59); 12. HD. T. 2.4.1984, E. 1984/190, K. 1984/3921.

Düzenlenme tarihinin kendisinden beklenen ve yukarıda ifade edilen fonksiyonları yerine getirebilmesi, kanuna ve yargı uygulamalarına uygun bir biçimde yazılması ile mümkündür²¹⁵. Kanun koyucu düzenlenme tarihini senedin neresine ve ne şekilde yazılması gerektiğine yönelik açık bir hükme yer vermemiştir. Düzenlenme tarihi rakamla veya yazı ile veyahut da kaşe kullanılması suretiyle²¹⁶ gün, ay ve yıl²¹⁷ şeklinde²¹⁸ senet metninde veya metin dışında fakat senedin ön yüzünde²¹⁹ herhangi bir yerde bulunmalıdır²²⁰. “2017 yılı İşçi Bayramı” şeklindeki bir poliçe geçerlidir²²¹. Zira bu ifade belli bir tarihi nitelendirmektedir.

Sadece yılın yer aldığı bir senet, kambiyo senedi vasfına erişemez²²².

Karayalçın'a göre, düzenlenme tarihinde gün ve ayın yer aldığı; fakat yılın yer almadığı bir senet, düzenlenme tarihi yokluğu nedeniyle peşin hükümle geçersiz sayılmamalıdır. Vade tarihine bakılmalıdır. Vade tarihinde yıl bulunuyor ve düzenlenme tarihinin yılı ile vade tarihinin yılı, aynı yıl içinde olması mümkünse poliçe geçerli kabul edilmelidir. Söz konusu poliçenin düzenlendiği yıl, vade tarihinde yazılı olan yıldır²²³.

---

²¹⁵ Senet fotokopisinde düzenlenme tarihinin görülmemesi fakat icra dosyasındaki senet aslında bu tarihin yazılı olması hâlinde senedin kambiyo senedi olarak geçerliliğini koruyacağı yönünde kararlar için bkz. 12. HD. T. 16.1.1985, E. 1985/10882, K. 1985/176; 12. HD. T. 20.04.1984, E. 1984/2525, K. 1984/4910 (**Kaçak**, Bono, s. 54-55).

²¹⁶ “Bonoda tanzim tarihinin kaşe ile yapılması, senedin kambiyo senedi niteliğini etkilemez” 12. HD. T. 10.3.1980, E. 1980/1509, K. 1980/2256 (**Kaçak**, Bono, s. 79).

²¹⁷ Düzenleme tarihine ilişkin sıra, gün, ay ve yıl şeklinde olmak zorunda değildir. Yıl, ay ve gün veya diğer bir sıralama ile de olabilir (**Kendigelen**, Çek, s. 83 vd.).

²¹⁸ “Tanzim tarihinin yıl, ay ve gün olarak gösterilmesi gerekir” YİDD. T. 3.12.1968-11310/11329 (**Kaçak**, Bono, s. 91).

²¹⁹ **Bahtiyar**, “Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkânsızlığı”, Batider, C. XX, S. 1, s. 46.

²²⁰ **Bahtiyar**, Keşide Tarihi, s. 47; **Poroy/Tekinalp**, s. 153, N. 205; **Tekil**, s. 116; **İmregün**, s. 49-50; **Tuna**, s. 100-101; **Kınacıoğlu**, s. 109-110; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 184; **Pulaşlı**, s. 134; **Arslanlı**, s. 63; **Kayar**, Kıymetli Evrak Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2013, s. 57; **Karayalçın**, s. 110.

²²¹ **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 184; **Pulaşlı**, s. 133; **Bahtiyar**, Keşide Tarihi, s. 47.

²²² **Cerrahoğlu**, s. 28.

²²³ **Karayalçın**, s. 110.

Düzenlenme tarihi ile vadenin aynı gün olmasında herhangi bir sakınca yoktur²²⁴; yeter ki düzenleme tarihi vadeden sonra olmasın²²⁵.

Senedin düzenlenme tarihi, senet tedavüle çıkarıldıktan sonra yazılabilir²²⁶. Diğer bir deyişle, düzenlenme tarihi doldurulmadan senet lehtara verilebilir. Ancak düzenlenme tarihi, tahsil için bankaya verildikten veya icra takibine konulduktan sonra doldurulursa senet, poliçe niteliğini kazanamaz. Diğer bir ifadeyle, senet tedavüle çıkartıldıktan sonra düzenlenme tarihinin doldurulduğu ispat edilirse, poliçe geçersiz olur. Bu hususun ispatı borçluya aittir ve HMK m. 200 hükmüne göre yazılı delille yapılmalıdır²²⁷.

Düzenlenme tarihi mevcut olmayan bir tarih, örneğin, “31 Haziran 2017” şeklinde ise senedin kambiyo senedi vasfını kazanıp kazanmayacağı tartışmalıdır.

Bir görüşe göre, kambiyo senetleri sıkı şekil şartlarına sahiptir. Bu nedenle bu tür senetler kambiyo senedi vasfını kazanamaz²²⁸.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise, bu sebeple senedi geçersiz saymak aşırı şekilciliktir. Böyle bir ihtimalde, takvimde Haziran ayının 31’inci günü bulunmamakla birlikte diğer aylarda böyle bir gün, örneğin, 31 Ağustos bulunmaktadır. Ve düzenlenme tarihine, vadenin hesabına ilişkin Türk Ticaret Kanunu’nun 706’ncı maddenin birinci fıkrası kıyasen uygulanmalıdır. Söz konusu hüküm, “*karşılığı olan gün bulunmadığı takdirde vade o ayın son günü gelmiş olur*”

---

²²⁴ “Senette, tanzim ile vade tarihlerinin aynı olması, bono vasfını etkilemez” 12. HD. T. 6.5.2005, E. 2005/6733, K. 2005/9994 (**Kaçak**, Bono, s. 70).

²²⁵ “Takip dayanağı senetlerin tanzim tarihleri vade tarihinden daha sonraya aittir. Bu durumda anılan senetler TTK m. 615 hükmüne göre kambiyo senetlerine mahsus özel yol uyarınca takip konusu yapılamaz” 12. HD. T. 1.12.1986, E. 1986/2736, K. 1986/13219 (**Kaçak**, Bono, s. 79). Benzer şekilde, tanzim tarihinin, vadeden sonraki bir tarihi kapsamı hâlinde senedin bono sayılamayacağı yönünde bkz. 12. HD. T. 24.11.2005, E. 2005/16915, K. 2005/20607 (Kazancı).

²²⁶ 12. HD. T. 16.1.1985, E. 1985/10882, K. 1985/176; 12. HD. T. 20.04.1984, E. 1984/2525, K. 1984/4910 (**Kaçak**, Bono, s. 54-55).

²²⁷ 12. HD. T. 20.4.2010, E. 2010/2009, K. 2010/27914 (emsal.yargitay.gov.tr).

²²⁸ **Kınacıoğlu**, s. 110; **Tuna**, s. 101; **Kayar**, s. 58; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 469;; **Gürbüz**, s. 244-245; **Şimşek**, s. 329.

şeklinde. Örneğe dönülecek olursa, 31 Haziran şeklindeki düzenlenme tarihini, 30 Haziran olarak kabul etmek menfaatler dengesine uygun olacaktır²²⁹.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, “30 Şubat 1997” düzenlenme tarihli bonoyu geçerli kabul etmiştir. Kararın gerekçesine göre, bu bonoyu geçersiz kabul etmek aşırı şekilciliktir²³⁰.

Düzenlenme tarihi takvimde hiç bulunmayan bir tarih, örneğin 32 Mayıs 2017 şeklinde ise belge, kambiyo senedi vasfına erişemez²³¹.

Düzenlenme tarihinin gerçek durumu yansıtmaması poliçe ve bono ile çek açısından ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Kanun koyucu çek açısından 31.12.2017 tarihine kadar üzerinde yazılı bulunan düzenlenme tarihinden önce çekin ödenmek üzere muhatap bankaya ibrazını geçersiz saymış; gerçek düzenlenme tarihinden daha sonraki bir tarihli çekin geçerli olduğunu ifade etmiştir²³² (ÇekK geçici m. 3/5; ÇekK m. 3/8; m. 5/I; karş. TTK m. 795/II). Poliçe ve bono bakımından ise gerçek durumu yansıtmayan düzenlenme tarihi içeren senetlere yönelik bir hüküm yer almamaktadır. Poliçe ve bonoda gerçek düzenlenme tarihinden farklı bir tarihin senede yazılması durumunda söz konusu senetlerin geçerli kabul edilip edilmeyeceği tartışmalıdır. Yargıtay uygulamaları²³³ ve öğretide ağırlık kazanan görüş, önemli olanın kanunun

---

²²⁹ **Karayalçın**, s. 111; **Bahtiyar**, Keşide Tarihi, s. 50; **Pulaşlı**, s. 135; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 185; **Kendigelen**, Çek, s. 87 vd.

²³⁰ YHGK. T. 21.6.2000-12-1011/1076 (**Kaçak**, Bono, s. 78).

²³¹ **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 469; **Eriş**, Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku, Ankara 2004, s. 21.

²³² **Çöl**, “İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 53, S. 1, Ankara 2004, s. 196 vd; **Gökçe**, “İleri Keşide Tarihli Çeklerin Keşide Tarihinden Önce İbrar Edilmesine Bağlı Hukuki Sonuca İlişkin Düşünceler”, Adalet Dergisi, Y. 93, S. 11, Nisan-2002, s. 135 vd.

²³³ Bonoda düzenlenme tarihinin bulunduğu ve söz konusu tarihin vadeden önceye ait bir tarih olduğunun tespiti karşısında, bu tarihin gerçeği yansıtmamasının bononun geçerliliğini etkilemeyeceği yönünde karar için bkz. 12. HD. T. 11.5.2007, E. 2007/6904, K. 2007/9713 (emsal.yargitay.gov.tr).

Senedin tanzim tarihinin, borçlu murisin ölümünden sonraki bir tarihi taşıması, senedin geçersizliğini gerektirmez (12. HD. T. 5.10.1995, E. 1995/13241, K. 1995/12973). Karar için bkz. **Kaçak**, Bono, s. 72.

Kambiyo senedindeki düzenlenme tarihinin gerçek olması gerektiği yönünde bkz. 12. HD, T. 1.6.1988, E. 1988/5890, K. 1988/6385 (**Kaçak**, Bono, s. 107).

aradığı şekil şartlarının yerine getirilmiş olmasında toplanmaktadır²³⁴. Tarihin gerçek düzenlenme tarihi olmaması, senedin geçerliliğini etkilemez.

f) Senedi Düzenleyenin İmzası

Poliçede zorunlu şekil şartlarından sonuncusu senedi düzenleyenin imzasıdır. Diğer unsurları eksiksiz taşıyan fakat imzayı ihtiva etmeyen bir senet kambiyo senedi vasfına erişemez²³⁵ (TTK m. 672/I; m. 777/I; 781/I).

İmza, tüm metni kapsayacak şekilde poliçenin altına el yazısı ile atılmalıdır²³⁶ (TTK m. 756/I). İmza, el yazısı dışında herhangi bir şekilde, örneğin mekanik bir araç veya parmak izi²³⁷ ya da elektronik imza ile atılamaz (TTK m. 756/II; m. 1526/I).

Kambiyo senedinde düzenleyenin imzası zorunlu bir unsur iken; ad ve soyadının²³⁸ veya adresinin bulunması zorunlu değildir²³⁹.

İmza bakımından kanunun aradığı şekil şartının yerine getirilmiş olması yeterlidir. İmzanın sahte olması, düzenleyenin hayali bir kimse²⁴⁰ veya ehliyetsiz

---

²³⁴ **Domanıç**, C. IV, s. 473; **Kınacıoğlu**, s. 109; **Karayalçın**, s. 110; **Tuna**, s. 101; **İmregün**, s. 40; **Pulaşlı**, s. 130-131.

Ancak bazı yazarlar bu son hususa ihtiyatla yaklaşmaktadır. Senetten doğan hakların kullanılması anında, düzenlenme tarihinin gerçeğe uymaması ortaya bir fark çıkarmıyor olması şartı ile poliçe ve bonoların geçerliliğini koruyacaklarına işaret edilmektedir. Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 153, N. 205; **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 658.

²³⁵ İmzayı ihtiva etmeyen bir senedin bono sayılmayacağı yönünde bkz. 19. HD. T. 25.1.2012, E. 2011/15657, K. 2012/845 (emsal.yargitay.gov.tr).

²³⁶ **Arslanlı**, s. 68; **Kınacıoğlu**, s. 128; **Karayalçın**, s. 110; **Tuna**, s. 101; **İmregün**, s. 50.

²³⁷ “Mühür ve parmak izi ile kambiyo senedi ihdas edilemez. Şu hâlde takip dayanağı belge kambiyo senedi niteliğinde değildir” 12. HD. T. 21.9.1976, E. 1976/7741, K. 1976/9310 (Kazancı).

²³⁸ “Kambiyo senedinde keşidecinin imzasının bulunması yeterlidir. Keşidecinin soyadının yanlış yazılması sonuca etkili değildir” 12. HD. T. 3.12.1977, E. 1977/13077, K. 1977/13498 (**Kaçak**, Bono, s. 94).

Bonodan sorumlu olmak için sadece imzanın yeterli olduğu, ayrıca ismin yazılmasına gerek olmadığı yönünde bkz. 12. HD. T. 11.1.2010, E. 2009/18233, K. 2010/30; 15. HD. T. 17.3.1987, E. 1987/2065, K. 1987/1085; 12. HD. T. 4.11.2008, E. 2008/15756, K. 2008/19192 (Kazancı).

²³⁹ **Domanıç**, C. IV, s. 113; **Karayalçın**, s. 109; **Kınacıoğlu**, s. 110; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 188; **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 463 vd.; **Poroy/Tekinalp**, s. 155, N. 207; **Tekil**, s. 118.

²⁴⁰ **Tuna**, mümkün olmayan bir kimsenin imzasının yer aldığı kambiyo senedini, geçersiz kabul etmektedir (Bkz. **Tuna**, s. 103).

olması, imzaların istiklalî ilkesi²⁴¹ gereğince poliçeyi geçersiz yapmaz. İmza sahibinin teşhis edilememesi de senedi geçersiz yapmaz²⁴². Zira şeklen imza mevcuttur ve imzaların istiklalî ve hukukî görünüşe itimat ilkeleri²⁴³ gereğince senet geçerlidir²⁴⁴.

Kambiyo senedi temsilci marifetiyle de düzenlenebilir. Ticari temsilci özel bir yetkilendirmeye sahip olmasa da temsil edilen adına kambiyo senedi düzenleyebilir. Zira Türk Borçlar Kanunu'nun 548'inci maddesine göre ticari temsilci, özel yetkilendirilmeye ihtiyaç duymadan işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunmaya yetkilidir.

Ticari vekil ve diğer temsilcilerin kambiyo senedi düzenleyebilmeleri ise, özel olarak yetkilendirilmelerine bağlıdır.

Temsil yetkisinin senetten anlaşılabilmesi veya yetkisiz temsilcinin kambiyo senedini imzalaması durumunda, bu kişiler senetten bizzat sorumludur. Bu kişiler kambiyo senedini öderlerse, temsil olunanın sahip olacağı haklara sahip olurlar. Bu sonuç, yetkisini aşan temsilci için de geçerlidir (Bkz. TTK m. 678).

Bir kambiyo senedinin düzenleyeni iki veya daha fazla kişi olabilir. Bu kişiler müteselsilen sorumludur. Düzenleyenlerden birinin imzasının geçersiz olması durumunda, bu senedin geçerli olup olmayacağı tartışmalıdır. Bizim de katıldığımız ve öğretilerde tereddütsüz kabul edilen görüşe göre senet, imzaların istiklalî ilkesi gereği diğer imza sahipleri bakımından geçerliliğini korur²⁴⁵. Yargıtay ise, aksi görüştedir. Zira kambiyo senetlerindeki hak tamamen senet ile tecessüm etmektedir. Bir hakkın aynı senette hem kambiyo senedi hem de adi senet olarak iki türlü tecessüm etmesine imkân yoktur²⁴⁶. Bu nedenle kambiyo senedi geçersizdir.

---

²⁴¹ **Öztañ**, İmzaların İstiklalî, s. 391 vd.

²⁴² 15. HD. T. 17.3.1987, E. 1987/2065, K. 1987/10085.

²⁴³ Hukukî Görünüş Nazariyesi ile ilgili kapsamlı bilgi için bkz. **Ülgen**, Türk Ticaret Hukukunda Hukukî Görünüş Nazariyesi (Ticari İşletme Bakımından Uygulama), 2. Bası, İstanbul 2005, s. 1 vd.

²⁴⁴ **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 189. Aksi yönde, **Arslanlı**, s. 65; **Tuna**, s. 102.

²⁴⁵ **Moroğlu**, Bonoda İmza, Batider, 1968, C. IV s. 715; **İmregün**, s. 52; **Tekil**, s. 118; **Kınacıoğlu**, s. 110; **Poroy/Tekinalp**, s. 155, N. 207; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 189.

²⁴⁶ TD. 67/1487 E. 67, K. 1789 (Batider, C. IV, S. 3, s. 563).

2- Alternatif Zorunlu Unsurlar

a) Düzenleme Yeri

Kambiyo senedinin geçerli olabilmesi için, düzenlenme yerinin senette gösterilmesi gerekmektedir (TTK m. 671/I-g; m. TTK m. 776/I-f; m. 780/I-e). Zorunlu unsurlar bahsinde ele alınan hükümlerin aksine, düzenlenme yerinin senette ayrıca gösterilmemesi, senedi peşinen geçersiz yapmaz. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 672'nci maddesinin dördüncü fıkrasına göre, düzenlenme yeri gösterilmeyen poliçe, düzenleyenin adı yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayılır²⁴⁷ (Bono için TTK m. 777/IV; çek için m. 781/III). Kanun koyucu düzenlenme yerinin senette bulunmaması durumunda bir başka unsurun ikame edilmesiyle senedi ayakta tutmak istemiştir. Düzenlenme yeri ayrıca belirtilmeyen ve düzenleyenin imzasının yanında da bir yer bulunmayan kambiyo senedi geçersizdir²⁴⁸. Birden fazla düzenlenme yerinin bulunduğu kambiyo senedi de geçersizdir²⁴⁹.

Kanunun “düzenleyenin adı” şeklindeki ifadesi (TTK m. 672/IV; m. 777/IV; m. 781/III) öğretide eleştiri konusu olmuştur. Zira “düzenleyenin adı” kambiyo senedinin unsurları arasında yer almaz. Fakat “düzenleyenin imzası” unsurlar

---

²⁴⁷ Kambiyo senedinde düzenlenme yeri açıkça gösterilmemiş olmakla birlikte düzenleyenin ad ve soyadının yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılacağı yönünde kararlar için bkz. 12. HD. T. 29.6.1987, E. 1987/11525, K. 1987/8037; 12. HD. 20.3.1986, E. 1986/9465, K. 1986/3059; 12. HD. T. 16.3.2001, E. 2001/3204, K. 2001/4502 (**Kaçak**, Bono, s. 55-56).

²⁴⁸ “Somut olayda, takip dayanağı bonoda TTK'nın 688/6. maddesi uyarınca tanzim yeri bulunmadığı gibi, aynı kanunun 689/son maddesine uygun biçimde bonoyu tanzim eden borçlu Şerafettin Tufanoğlu'nun ad ve soyadı yanında yazılı bir idari birim adının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, tanzim yeri bulunmayan bu belgeler TTK'nın 688/6. maddesi gereğince kambiyo senedi vasfında bulunmamaktadır” 12. HD. T. 20.3.2007, E. 2007/2648, K. 2007/5218 (**Kaçak**, Bono, s. 58). Benzer şekilde bkz. 12. HD. T. 17.10.2006, E. 2006/16565, K. 2006/19528 (emsal.yargitay.gov.tr).

²⁴⁹ **Kendigelen**(Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 241; **Pulaşlı**, s. 136; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 192; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 473; **Kendigelen**, Çek, s. 92; **Erem/Kalpsüz/Çelebican**, s. 65.

Moroğlu, birden çok düzenleyeni ve birden fazla düzenlenme yeri bulunan kambiyo senedinin geçerli olacağı görüşündedir (Bkz. **Moroğlu**, Düzenleme Yeri, s. 158).

arasındadır (TTK m. 671/I-h; m. 776/I-g; m. 780/I-f). Bu nedenle “düzenleyenin adı” ibaresi “düzenleyenin imzası” şeklinde anlaşılmalıdır²⁵⁰.

Düzenlenme yeri senedin ön yüzünde bulunur²⁵¹. Bu şekil şartı, şekli bir şarttır. Diğer bir deyişle, düzenlenme yerinin gösterilmesi yeterlidir. Gösterilen yerin gerçekte senedin düzenlendiği yer olması gerekmez²⁵².

Düzenlenme yeri coğrafi bir kavramı ifade eder²⁵³. Düzenlenme yerinin il, ilçe veya köy şeklinde belirli bir mülki birimi göstermesi gerekmekte ve yetmektedir²⁵⁴. Düzenlenme yerinin mahalle, cadde, sokak gibi ayrıntılı bir adresi ifade etmesi gerekmez. Buna karşın, düzenlenme yeri olarak belirli bir mülki birim gösterilmeyip, sadece mahalle, cadde veya bilinen bir meydanın gösterilmesi senedin geçersizliği sonucunu doğurur²⁵⁵. Yargıtay’a konu olan bir uyuşmazlıkta, düzenlenme yeri olarak “Mesa Koru Sitesi Karanfil Blok Görevli Dairesi” yazılmıştır. Uyuşmazlık konusu bononun düzenlenme yerinde herhangi bir idari birim yer almaması nedeniyle geçersizliğine hükmedilmiştir²⁵⁶.

---

²⁵⁰ Bkz. **Kaya**, Türk Ticaret Kanunu, 5. Baskı, İstanbul 2015, s. 242; **Kendigelen**(Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 241; **İmregün**, s. 50; **Moroğlu**, “Kambiyo Senetlerinde Düzenleme Yeri”, Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 159.

²⁵¹ **Kınacıoğlu**, s. 113; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 192.

²⁵² **Arslanlı**, s. 63; **Kınacıoğlu**, s. 113; **İmregün**, s. 50; **Tuna**, s. 106; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 191; **Poroy/Tekinalp**, s. 154 N. 206; **Kendigelen**(Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 241; **Kendigelen**, Çek, s. 96; **Moroğlu**, Düzenleme Yeri, s. 157.

²⁵³ **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 191; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 472.

²⁵⁴ **Kendigelen**(Ülgen/Helvacı/Kaya), s. 241; **Pulaşlı**, s. 136; **Moroğlu**, Mütââla, s. 269 vd.; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 472.

Tekinalp, düzenlenme yeri olarak belirtilen yerin kendisi bir idari birim olmamakla birlikte Kızılay örneğinde olduğu gibi neresi olduğu anlaşılabilir nitelikte ise ve söz konusu yer, Ankara şeklinde tespit edilebiliyorsa bu senedin geçerli kabul edilmesinin doğru bir tutum olabileceğini belirtmektedir (Bkz. **Tekinalp**, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, İstanbul 1998, s. 90 vd.).

²⁵⁵ **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 472, **Pulaşlı**, s. 136; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 191.

²⁵⁶ 12. HD. T. 17.7.2007, E. 2007/12568, K. 2007/14863. Benzer şekilde bkz. 12. HD. T. 6.11.2006, E. 2006/17335, K. 2006/20438; 12. HD. T. 3.11.2006, E. 2006/17137, K. 2006/20287; 12. HD. T. 31.10.2006, E. 2006/17201, K. 2006/20002; 12. HD. T. 20.10.2006, E. 2006/16341, K. 2006/19808 (emsal.yargitay.gov.tr). Yargıtay, düzenlenme yerinde sadece “Çengelköy” yazan bir bonoyu idari birim içermemesi nedeniyle geçersiz saymıştır (Bkz. 12. HD. T. 16.10.2006, E. 2006/16042, K. 2006/19363). Düzenlenme yeri olarak “Sefaköy” yazılan bir bononun idari birim içermemesi nedeniyle geçersizliğine yönelik bkz. 12. HD. T. 22.4.2005, E. 2005/5058, K. 2005/8736 (**Kaçak**, Bono, s. 70).

Yargıtay'ın 14.12.1992 tarihli ve E. 1992/1, K. 1992/5 sayılı içtihadı birleştirme kararına²⁵⁷ göre, düzenlenme yerinin *hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilir olması koşulu*²⁵⁸ ile kısaltılarak yazılması mümkündür²⁵⁹ (Örneğin, İst. ve Ank. gibi). Yargıtay, keşidecinin ad ve soyadı yanında (ANK) yazılı olan bir çekte, yerel mahkemenin keşide yeri olmadığından bahisle icra takibinin iptal etmesini isabetsiz bulmuştur²⁶⁰.

Yapılan kısaltma duraksamaya yol açar nitelikte ise (Örneğin, “Erz.”. Zira “Erz.” ifadesi Erzurum şeklinde anlaşılacağı gibi Erzincan şeklinde de anlaşılabilir.) kambiyo senedi geçersizdir. Yargıtay bir kararında, düzenlenme yeri “V.Şehir” olan bir bonoyu geçersiz kabul etmiştir²⁶¹. “İZM” olan keşide yerinin hem İzmir’i hem de İzmit’i çağrıştırması; keşide yerinin belirgin ve tereddüde mahal bırakmayacak bir yeri ifade etmiyor olması nedeniyle çek geçersiz sayılmıştır²⁶². Benzer şekilde “ANT” olan keşide yerinin hem Antalya’yı hem de Antakya’yı çağrıştırması; keşide yerinin belirgin ve tereddüde mahal bırakmayacak bir yeri ifade etmiyor olması nedeniyle çek geçersiz sayılmıştır²⁶³.

b) Ödeme Yeri

Alternatif zorunlu unsurlardan sonuncusu ödeme yeridir. Ödeme yeri poliçe ve bono bakımından senedin hükümsüzlüğü sonucunu doğuracak bir unsur niteliğinde iken; çek yönünden bunu söylemek mümkün değildir. Zira çekin geçerlilik unsurları arasında ödeme yeri (TTK m. 780/I-d) gösterilmekle birlikte Türk Ticaret Kanunu’nun 781’inci maddesinin ikinci fıkrası, *“çekte açıklık yoksa, muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılır. Muhatabın ticaret unvanı yanında birden*

---

²⁵⁷ YKD. C. 19, S. 5, s. 663 vd.

²⁵⁸ **Kendigelen**, Tartışmalar, s. 100.

²⁵⁹ *Özta*n, düzenlenme yerinin kısaltılarak yazılmasının şüpheli durumlara yol açabileceğinden bahisle düzenlenme yerinin hiçbir kısaltma yapılmadan yazılmasının daha sağlıklı olacağını belirtmektedir. Bkz. **Özta**n, Kıymetli Evrak (1997), s. 1057.

²⁶⁰ Yargıtay Nöbetçi Hukuk Dairesi, T. 2.8.1988, E. 1988/11901, K. 1988/905.

²⁶¹ 12. HD. T. 9.10.2006, E. 2006/16160, K. 2006/18641 (emsal.yargitay.gov.tr).

²⁶² 12. HD. T. 8.12.1988, E. 1988/13431, K. 1988/14079 (**Kaçak**, Bono, s. 192).

²⁶³ 12. HD. T. 2.12.1988, E. 1988/13184, K. 1988/13747; 12. HD. T. 12.10.1995, E. 1995/13665, K. 1995/13590 (Kazancı).

fazla yer gösterildiği takdirde, çek, ilk gösterilen yerde ödenir. Böyle bir açıklık ve başka bir kayıt da yoksa, çek muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödenir” şeklindedir. Çek açıkça ödeme yerini içermiyorsa, muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yerde ödenir. Muhatabın ticaret unvanı yanında birden fazla yer varsa, çek, ilk gösterilen yerde ödenir. Kanun koyucu ödeme yerinin olmaması ve muhatabın ticaret unvanının yanında da herhangi bir yer ibaresinin bulunmaması durumunda çekin, muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödeneceğini hükme bağlamıştır. Nitekim çekte ödeme yeri, senet metninde ayrıca gösterilmesi gereken zorunlu veya alternatif zorunlu unsurlar arasında zikredilemeyecektir. Çek Kanunu’nun 2’nci maddesinin 7’nci fıkrasının (b) bendine göre, çek üzerinde “*çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adının*” bulunması zorunluluğu karşısında, uygulamada çoğunlukla çek üzerinde ödeme yerinin ayrıca gösterilmesi tercih edilmemektedir.

Ödeme yeri, poliçe ve bonoda alternatif zorunlu unsur niteliğindedir. Bir poliçe veya bonoda ödeme yeri ayrıca ve açıkça bulunmuyorsa, peşinen senedin geçersizliği sonucu doğmaz. Zira poliçe bakımından Türk Ticaret Kanunu’nun 672’nci maddesinin üçüncü fıkrası, senette ayrıca ve açıkça belirtilmemişse muhatabın adının yanında gösterilen yer²⁶⁴; bono bakımından ise 777’nci maddenin üçüncü fıkrası, senedin düzenlendiği yer ödeme yeri olarak kabul edilir²⁶⁵.

Ödeme yeri coğrafi bir kavramdır. Ödeme yerinin il, ilçe veya köy şeklinde belirli bir mülki birimi göstermesi gerekmekte ve bu yetmektedir. Ödeme yerinin mahalle, cadde, sokak gibi ayrıntılı adresi içermesi gerekmez²⁶⁶. Ödeme yeri mümkün ve mevcut bir yer olmalıdır; aksi takdirde kambiyo senedi geçersiz olur²⁶⁷. Ödeme yeri

---

²⁶⁴ “Takip dayanağı poliçede ödeme yeri ayrıca tasrih edilmediğinden muhatabın ad ve soyadı yanında adres olarak gösterin (Adana Borsa Sarayı Karşısı) ödeme yeri ve aynı zamanda muhatabın ikametgâhıdır” YİDD. T. 21.11.1988-10190/10702 (**Kaçak**, Bono, s. 73).

²⁶⁵ Bonoda ödeme yerinin gösterilmemesi ihtimalinde, düzenlenme yerinin aynı zamanda ödeme yeri olarak kabulü gerektiği yönünde bkz. 12. HD. T. 6.10.2000, E. 2000/12984, K. 2000/14485 (**Coşkun**, s. 418).

²⁶⁶ **Arslanlı**, s. 57; **Tuna**, s. 107; **Kınacıoğlu**, s. 112; **Poroy/Tekinalp**, s. 149, N. 199; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 193; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 473.

²⁶⁷ **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 474; **Tuna**, s. 106; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 193.

tek bir yer olmalıdır²⁶⁸; alternatifli veya birden fazla şekilde gösterilemez²⁶⁹. Örneğin Konya’da veya Erzurum’da ödeyiniz şeklinde alternatifli olarak gösterilen kambiyo senedi geçersizdir.

3- İhtiyari Unsurlardan Vade

Vade poliçe ve bonoda vardır; çekte ise teknik anlamda vade yoktur; ibraz süreleri vardır. İbraz sürelerinin hukukî niteliği hak düşürücü süredir. İbraz sürelerinin geçmesi, bir uyuşmazlıkta her zaman ileri sürülebilir; hâkim veya icra müdürü tarafından kendiliğinden dikkate alınır.

Türk Ticaret Kanunu’nun 672’nci maddesinin ikinci fıkrasına göre, vadesi ayrıca ve açıkça gösterilmeyen bir poliçe, görüldüğünde ödenmek üzere düzenlenmiş sayılır.

Senede vadenin ayrıca ve açıkça yazılması tercih edilebilir. Bu durumda vade kanunun öngördüğü şekilde yazılmalıdır. Aksine hareket, kambiyo senedi vasfının kazanılmasına engeldir. Kanun koyucu bir poliçe veya bonoya dört tür vadenin yazılabileceğini öngörmüştür. Bunlar *i*) görüldüğünde²⁷⁰, *ii*) görüldükten belirli süre sonra, *iii*) düzenlenme gününden belirli süre sonra ve *iv*) belirli günde vadedir (TTK m. 703/I). Bu dört tür vadeden farklı bir vade veya birden fazla vade ya da birbirini izleyen vade içeren bir senet, kambiyo senedi vasfına erişemez²⁷¹ (TTK m. 703/II).

---

²⁶⁸ *Karayalçın, Öztan ve Tuna*, birden fazla yerin ödeme yeri olarak gösterilebileceğini, böyle bir kaydın hamilin kendisine kolay gelen yeri ödeme yeri olarak seçmesi yönünde bkz. **Karayalçın**, s. 112; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 474; **Tuna**, s. 106.

²⁶⁹ **Pulaşlı**, s. 287; **Kınacıoğlu**, s. 112; **Tuna**, s. 107; **Arslanlı**, s. 57; **İmregün**, s. 47-48; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 193; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 475. Aksi yönde bkz. **Kalpsüz**, “Poliçede Ödeme Yerinin Önemi”, *Batider*, C. 5, S. 4, s. 664-665.

²⁷⁰ “Somut olayda takip konusu 10.2.2004 tanzim tarihli bonoda vadenin bulunmadığı görülmüştür. Bu durumda bononun yukarıda açıklandığı üzere keşide tarihinden itibaren 1 yıl içinde keşideciye ibrazı gerektiği, ancak lehtar olan alacaklı tarafından borçlu keşideciye karşı takibe 13.10.2006 tarihinde başlandığı anlaşılmalı alacaklının müracaat hakkı düşmekle takibin iptali yerine mahkemece yazılı şekilde karar verilmesi isabetsizdir” 12. HD. T. 13.3.2007, E. 2007/2003, K. 2007/4643 (**Kaçak**, Bono, s. 120). Benzer şekilde bkz. 12. HD. T. 10.4.2007, E. 2007/4401, K. 2007/6997 (emsal.yargitay.gov.tr).

²⁷¹ “Takip dayanağı bonoda 14.12.1998 olarak belirlenen vade tarihi dışında 14.4.1998 olarak belirlenmiş ikinci bir vade tarihi vardır... Birbirini takip eden vadeleri gösteren bonolar yok hükmündedir” 12. HD. T. 8.5.2000, E. 2000/6941, K. 2000/7506 (**Kaçak**, Bono, s. 77). Senette vadenin “pancar parası ödendiğinde” biçiminde yazılı olması kanunun öngörmediği bir vadeyi

Vadenin senet metninde gösterilme zorunluluğu yoktur. Vadenin senedin birden fazla yerinde bulunması kambiyo senedinin varlığına mani değildir. Yeter ki, yazılan vadeler farklı olmasın. Vade hem rakam hem yazı ile gösterilebilir²⁷².

Yargıtay, hem rakam hem yazı ile gösterilen fakat farklı vade tarihlerini içeren bonoyu geçersiz saymıştır²⁷³. Burada “bedelin” farklı şekillerde gösterilmesine ilişkin Türk Ticaret Kanunu’nun 676’ncı maddesinin uygulanamayacağı belirtilmiştir²⁷⁴.

Yargıtay’ın bir başka kararı şu şekildedir²⁷⁵: “Takip dayanağı bonoda ödeme tarihi bölümünde (22/3) ibaresi yazılmış ve metin içinde bono bedelinin 1 Haziran 1993 tarihinde ödeneceği vade olarak ifade edilmiştir. TTK’nın 690’ıncı maddesinin gönderilmesi ile bonolar hakkında da uygulanan 615/son maddesine göre, birbirini takip eden vadeleri gösteren poliçenin batıl olduğu açıklanmıştır. Merci hâkimliğinin sonuç itibarıyla anılan gerekçe ile takibi iptal ettiği görülmüşse de takip dayanağı bonoda yazılı olan (22/3) ibaresinin tarih olarak kabulü mümkün bulunmamıştır. Sadece ay ve gün yazılması, yıl belirlenmedikçe belli bir tarihi ifade etmez. Bu nedenle merciin bonoda iki ayrı vade bulunduğundan bahisle takibin iptalinde isabet görülmemiştir”.

B) Şekil Eksikliğinin Sonuçları

Kambiyo senetleri sıkı şekil şartlarına sahiptir. Bu şartlar geçerlilik şartıdır. Şekil şartlarından zorunlu unsurların veya alternatif zorunlu unsurların ya da vadenin yukarıda izah edilen nitelikleri taşımaması, kambiyo senedi vasfının kazanılmasına

---

taşıması nedeniyle emre yazılı senet niteliğinde olmadığı yönünde bkz. 11. HD. T. 25.6.1986, E. 1986/3095, K. 1986/3892 (**Kaçak**, Bono, s. 127).

²⁷² **Arslanlı**, s. 51 vd.; **Tekil**, s. 112 vd.; **Tuna**, s. 109 vd.; **İmregün**, s. 44 vd.; **Kınacıoğlu**, s. 113; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 196; **Poroy/Tekinalp**, s. 145 N. 189 vd.; **Pulaşlı**, s. 138; **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 132; **Cerrahoğlu**, s. 30; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 482.

²⁷³ Davaya konu senette rakamla 30.7.1987; yazı ile “Otuz Haziran Bindokuzyüz Seksenaltı” olmak üzere iki farklı vade tarihi yazılı olması nedeniyle bononun batıl olduğuna karar verilmiştir. Bkz. 11. HD. T. 25.4.1989, E. 1989/5387, K. 1989/2611 (**Kaçak**, Bono, s. 101).

²⁷⁴ Bonoda gösterilen bedel yönünden yazı ile belirlenen kısma itibar edileceğine ilişkin TTK’nın 588’inci maddesinin (6102 sayılı TTK m. 676) olayda uygulama olanağı bulunmadığından icra mahkemesince yazı ile gösterilen vade tarihine itibar edileceği yönündeki kararın isabetsiz olduğu yönünde bkz. 12. HD. T. 6.3.2007, E. 2007/1172, K. 2007/4040 (**Kaçak**, Bono, s. 121).

²⁷⁵ 12. HD. T. 2.6.1994, E. 1994/7192, K. 1994/7282 (Kazancı).

engeldir. Bu durum senet metninden anlaşılabilir. Nitekim şekil eksikliği, herkes tarafından ve herkese karşı ileri sürülebilen bir def'i niteliğindedir. Teknik anlamda itiraz olan bu hususu hâkim kendiliğinden dikkate almalıdır.

Bununla beraber, poliçe kelimesi dışında diğer bütün unsurları tam olan bir poliçe, açıkça emre yazılı olarak düzenlenmesi şartıyla “emre yazılı havale” niteliğindedir (TTK m. 826/I).

Benzer şekilde, bono kelimesi dışında diğer bütün unsurları tam olan bir bono, açıkça emre yazılı olarak düzenlenmesi şartıyla “emre yazılı ödeme vaadi” niteliğindedir (TTK m. 830).

Benzer şekilde, muhatap olarak bir bankanın gösterilmediği çek, “havale” hükmündedir (TTK m.782/2).

Ne kambiyo senedi ne de emre yazılı havale²⁷⁶ niteliğinde olan bir senedin adi senet veya yazılı delil başlangıcı olabileceği öğretisi²⁷⁷ ve Yargıtay kararlarında²⁷⁸ kabul edilmektedir.

Şekil şartlarına aykırılık def'i, Medeni Kanun'un 2'nci maddesine ve dürüstlük kurallarına aykırı şekilde kullanılmayacağı belirtilmelidir²⁷⁹.

---

²⁷⁶ Veya emre yazılı ödeme vaadi yahut da sadece havale.

²⁷⁷ **Arslanlı**, s. 72; **Karayalçın**, s. 116; **Poroy/Tekinalp**, s. 160 N. 218; **Domaniç**, C. IV, s. 112; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 497; **Kınacıoğlu**, s. 117; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 206; **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 141. Aksi yönde bkz. **İmregün**, s. 54.

²⁷⁸ 11. HD. T. 26.11.1984, E. 1984/6661, K. 1984/7481; 13. HD. T. 15.12.2016, E. 2016/19731, K. 2016/23460.

Zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerinin de yazılı delil başlangıcı niteliğinde olduğu yönünde bkz. 19. HD. T. 20.12.2016, E. 2016/15273, K. 2016/16046; 19. HD. T. 8.12.2016, E. 2016/8738, K. 2016/15556 (emsal.yargitay.gov.tr).

²⁷⁹ “Örneğin, senedi düzenleyen (D) düzenleme yerini bilerek boş bırakarak senedi tedavüle çıkarmışken, daha sonra, hamil (H) tarafından ifa için kendisine başvurulduğunda, düzenleme yerinin senette bulunmadığı gerekçesine dayanarak, senedin geçersiz olduğunu ileri süremez. Bu durum, uygulamada, özellikle (D)'nin dürüstlük kuralına aykırı şekilde unsurları eksik senedin fotokopisini veya fotoğrafını, senedi tedavüle çıkarmadan önce alarak/saklayarak, ileride kullanmaya çalışması hâlinde tezahür etmektedir ki, kanaatimizce, bu tip iddiaların birçoğu MK.2 hükmüne aykırıdır” **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 32.

C) Senet Üzerine Konan Kayıtlardan Doğan Def'iler

Ciranta senedin kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden tamamen veya kısmen²⁸⁰ sorumlu olmayacağına ilişkin kayıt koyabileceği gibi tekrar ciro edilmesini de yasak edebilir. Muhatap senedi kabul etmezse, bu kaydı koyan ciranta kabul edilmeme nedeniyle ortaya çıkan sorumluluk çemberine girmez. Benzer şekilde, senedin ödenmemesi durumunda sorumlu olmayacağına ilişkin kaydı koyan ciranta, başvuru borçluları arasına girmemekte ve ödenmemeden sorumlu olmamaktadır.

Ciro yasağı içeren bir senet ciro ile bir başka kişiye devredilirse, ciro yasağını koyan ciranta, senedi sonradan ciro ile devralan kişilere karşı sorumlu değildir²⁸¹ (TTK m. 685/II). Diğer bir deyişle, ciro yasağı ile devralan, bir üçüncü kişiye senedi devrederse, ciro yasağını koyan ciranta bu üçüncü kişiye karşı senedin borçlusu tarafından ödenmemesinden sorumlu olmaz. Fakat ciranta, senedi ciro yasağı ile devrettiği kimseye karşı sorumlu olmaya devam eder.

Düzenleyen senedin ödenmemesinden sorumlu olmayacağı kaydını koyamaz. Böyle bir kayıt varsa, senedin geçerliliği bundan etkilenmez; fakat bu kayıt yazılmamış sayılır.

Düzenleyen senedin kabul edilmemesinden sorumlu olmayacağı kaydını koyabilir (TTK m. 679). Bu durumda düzenleyen kabul etmeme nedeniyle ortaya çıkacak sorumluluk çemberine dâhil olmaz.

Yargıtay'a konu olmuş bir uyuşmazlık şu şekildedir²⁸²: “Ciro yoluyla senedi eline geçiren davalı hâmil, bonoyu aldığı vakit kısmi ödemelerin senede yazılmış olduğunu biliyor veya bilmesi gerekiyor ise, *doğrudan doğruya senede ilişkin bu def'iler* kendisine karşı da ileri sürülebilir”.

---

²⁸⁰ **Kınacıoğlu**, s. 149; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 212.

²⁸¹ Cirantanın çekin ciro edilmesini yasak edebileceği; bu hâlde senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kimselere karşı sorumlu olmayacağı yönünde bkz. 12. HD. T. 30.6.2009, E. 2009/6476, K. 2009/14338. Benzer şekilde bkz. 12. HD. T. 30.6.2009, E. 2009/6476, K. 2009/14338 (emsal.yargitay.gov.tr).

²⁸² YHGK. 3.4.1981-12-1719/269 (**Kaçak**, Bono, s. 268).

D) **Ciro Zincirinin Kopuk Olması (Hamilin Yetkili Olmadığı)**

Kambiyo senetleri kanunen emre yazılıdır. Nitekim bu senetler ciro yolu ile devredilir ve bu senetlerde hakkın sahibi²⁸³ karine olarak, senedi düzgün ciro zinciri ile elinde bulundurandır²⁸⁴ (TTK m. 686/I; m. 648/I; m. 778/I-a; m. 790; m. 801). Kambiyo senedini düzgün bir ciro zinciri²⁸⁵ ile elinde bulunduran kişi şekli manada meşru hamildir. Kambiyo senetlerinde şekli hak sahipliği, maddi hak sahipliğine karine teşkil eder. Bu, kambiyo senetlerinde soyutluk ilkesi ve hukukî görünüş teorisinin bir sonucudur²⁸⁶.

Senet borçlusu vadede hile ve ağır kusuru olmadan şekli manada meşru hamile ödeme yaparak borcundan kurtulur. Şekli manada meşru hamil, senet üzerine yapılan ve birbirini takip eden düzgün ciro zinciri ile teşhis edilir^{287, 288} (TTK m. 646/II; m. 686/I). Senet borçlusu, senetteki ciroların sıhhatini²⁸⁹ araştırmak külfeti altında olmadığı gibi hamilin alacaklı olduğunu araştırmak veya kanıt toplamak ya da inceleme yapmak külfeti altında da değildir (TTK m. 710/III). Diğer bir deyişle borçlu, maddi hukuk anlamında hak sahibini araştırmakla yükümlü değildir²⁹⁰. Fakat borçlu ödemeyi yaparken, zincirin sonundaki kişiyi tespit etmek maksadıyla alacaklıdan kimlik belgesini göstermesini isteyebilir.

---

²⁸³ **Yalçınoğlu**, “Kambiyo Senetlerinde Alacaklı Sıfatı ve Özellikle Ciroya İlişkin Sorunlar”, İstanbul Barosu Dergisi, Y. 1989, S. 10-11-12, s. 718 vd.

²⁸⁴ Bonoyu elinde bulunduran kimsenin hak sahibi olabilmesi için fiili zilyetlik yeterli olmayıp aynı zamanda hakkını müteselsil ve birbirine bağlı cirolarla kanıtlaması gerektiği yönünde bkz. 12. HD. T. 12.2.1979-814/1071 (**Kaçak**, Bono, s. 274).

²⁸⁵ *Poroy/Tekinalp*, düzgün ciro zincirini, “senedin kendisine ciro edildiği kimsenin bir sonraki ciroyu yapan kişi olması” şeklinde tanımlamaktadır (Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 87, N. 97a). Ayrıca bkz. **Yılmaz**, s. 186; **Domanıç**, C. IV, s. 127 vd.; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 562 vd.; **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 110; **Karahan**(Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal), s. 21, dn. 2.

²⁸⁶ **Yılmaz**, s. 189.

²⁸⁷ 19. HD. T. 28.11.1995, E. 1995/2396, K. 1995/10336 (emsal.yargitay.gov.tr).

²⁸⁸ İlk ciro bononun lehtarından yapılmamış ise, ciro silsilesindeki bozukluk nedeniyle davacı yetkili hamil sayılmayacağı ve bu bonoya dayalı olarak alacak talebinde bulunamayacağı yönünde bkz. 19. HD. T. 6.10.2009, E. 2009/12249, K. 2009/8942; 19. HD. T. 13.7.2011, E. 2010/13025, K. 2011/10006 (emsal.yargitay.gov.tr).

²⁸⁹ Çekteki imzalarından birinin sahte olması diğer imzaların sıhhatini etkilemeyeceği yönünde bkz. 19. HD. T. 1.3.2005, E. 2004/7944, K. 2005/2021 (**Kaçak**, Bono, s. 301).

²⁹⁰ Kambiyo senetlerinde ispat yükümlülüğünün yer değiştirdiği görülmektedir. Şekli manada meşru hamil olan kimse, maddi anlamda hak sahibi olduğunu ispatlamakla yükümlü değildir. Şekli manada meşru hamilin, maddi anlamda gerçek hak sahibi olmadığını iddia eden, bunu ispat ile yükümlüdür.

Alacaklı da gerçek hak sahibi olduğunu ispat etmek zorunda değildir. Diğer bir deyişle alacaklı, maddi hukuk anlamında hak sahibi olduğunu ispat külfeti altında değildir.

Zincirde hayali kişilerin yer alması veya imzaların sahte olması ciro zincirini bozmamaktadır²⁹¹. Bunun sonucu olarak, cironun maddi anlamda hak sahibi tarafından değil, şekli anlamda hak sahibi tarafından yapılması gerekmektedir. Bazı durumlarda şekli anlamda hak sahibi görünmeyen kimselerin yapacakları cirolar da geçerlidir. Kambiyo senedi miras, şirket birleşmesi veya cebri icra yoluyla el değiştirdiği takdirde durum böyledir.

Ciro, emre yazılı senetlerde senedi ve senette yer alan hakkı devretmeye, rehnetmeye veya tahsil etmeye yarayan yazılı ve soyut irade beyanıdır²⁹².

Ciro şarta bağlanamaz. Ama şart içeren ciro da geçerlidir. Fakat söz konusu şart yazılmamış sayılır (TTK m. 682/I).

Kısmi ciro batıldır (TTK m. 682/II). Yargıtay, iki lehtar bulunan senedin, lehtarlardan sadece birisi tarafından ciro edilmesini kısmi ciro olarak kabul etmiş ve senedi batıl saymıştır²⁹³. Düzenlenme tarihinden daha eski tarihli bir ciro da batıldır²⁹⁴.

Ciro zincirinin kopuk olduğuna ve dolayısıyla hamilin meşru hamil olmadığına ilişkin def'i, senet metninden anlaşılabilen ve iyiniyetli hamil dâhil herkese karşı ileri sürülebilen bir def'idir.

---

²⁹¹ **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 590; **Karayalçın**, s. 141.

²⁹² **Karayalçın**, s. 133; **Arslanlı**, s. 22; **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 153 vd.; **Poroy/Tekinalp**, s. 179 N. 253; **Alışkan**, Kambiyo Senetlerinde Temlik Cirosu, İstanbul 1998, s. 77; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 231; **Pulaşlı**, s. 197; **Tekil**, s. 143; **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 552; **İmregün**, s. 68 vd.; **Kınacıoğlu**, s. 138 vd.; **Tuna**, s. 146; **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 37.

²⁹³ 12. HD. T. 31.1.1985, E. 1985/11501, K. 1985/799; 12. HD. T. 20.4.1965, E. 1965/1965, K. 1965/4892 (**Kaçak**, Bono, s. 265).

²⁹⁴ 12. HD. T. 25.05.1998, E. 1998/5662, K. 1998/5910 (**Kaçak**, Bono, s. 273).

E) Başvurma Hakkının Düşmüş Olduğu Def'i

6762 sayılı Ticaret Kanunu'nda "Müracaat Hakkı" şeklinde; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ise "Başvurma Hakkı" şeklinde ifade edilen kavram²⁹⁵, kambiyo senetlerine bağlı ve özgü bir talep hakkıdır²⁹⁶. Başvurma hakkı, bir kambiyo senedinin ödenmesi için süresi içinde ve usulüne uygun bir biçimde ibrazı üzerine senedin asıl²⁹⁷ borçlusu tarafından bir def'i ileri sürülerek veya sürülmeyerek senette ifadesini bulan bedelin kısmen veya tamamen ödenmemesi veya şarta bağlı bir şekilde ödeme yapılmak istenmesi yahut da ödeyecek kişinin bulunmaması ihtimallerinde hamilin, maddi ve şekli şartları yerine getirmek suretiyle asıl borçlu dışındaki kişilerden senet bedelini talep etme hakkıdır²⁹⁸. Bu tanım, vadede başvurma hakkına ilişkindir. Vadeden önce de kambiyo senedinin başvurma hakkına konu edilmesi mümkündür. Muhatap, kabul için usulüne uygun bir şekilde ibraz edilen poliçeyi kabul etmekten kaçınırsa durum böyledir. Varoluş gayesi tedavül olan kambiyo senetlerinin bu maksadını yerine getirmeleri bazı durumlarda şüpheli bir hâl almaktadır. İflas, ödemelerin tatil edilmesi ve icra takibinin semeresiz kalması yahut da kabul için ibraz yasağı içeren bir poliçenin düzenleyeninin iflasında vadenin beklenmesine gerek kalmadan başvurma hakkı kullanılabilir.

Kambiyo senetlerinde müteselsil borçluluk esası geçerlidir²⁹⁹. Senette imzası bulunan herkes, bu kapsamda bir kambiyo senedini düzenleyen, poliçede kabul eden muhatap, ciranta, avalist, araya giren gibi çeşitli sıfatlarla imza atmak suretiyle sorumluluk zincirine katılmış olan herkes, kanun hükmü gereğince hamile karşı

---

²⁹⁵ Öğretide tercih edilen farklı kavramlar için bkz. **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 22-23.

²⁹⁶ **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 25; **Kaya**(Ülgen/Helvacı/Kendigelen), s. 198.

²⁹⁷ Öğretide "asıl borçlu" ifadesi yanında "esas borçlu" ifadesi de tercih edilmektedir. "Esas borçlu" ifadesi için bkz. **İmregün**, s. 83; **Poroy/Tekinalp**, s. 220, N. 310b. "Asıl borçlu" ifadesi için bkz. **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 25; **Bozgeyik**(Karahana/Arı/Saraç/Ünal), s. 274; **Kınacıoğlu**, s. 187; **Tekil**, s. 120; **Pulaşlı**, s. 147. İki veya daha fazla yazarlı olmaları nedeniyle olsa gerek, **Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya** tarafından yazılan Kıymetli Evrak Hukuku isimli eserlerinin farklı yazarları tarafından kaleme alınan farklı bölümlerinde hem "Esas Borçlu" [bkz. **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 113] hem de "Asıl Borçlu" [bkz. **Kaya**(Ülgen/Helvacı/Kendigelen), s. 197] ifadelerinin kullanıldığı göze çarpmaktadır.

²⁹⁸ **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 25; **Poroy/Tekinalp**, s. 219, N. 310; **Kaya**(Ülgen/Helvacı/Kendigelen), s. 196-197; **İmregün**, s. 83; **Karayalçın**, s. 188; **Öztan** Kıymetli Evrak (1997), s. 714; **Pulaşlı**, s. 162.

²⁹⁹ **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 758.

müteselsilen sorumludur (TTK m. 724/I, m. 778/I-d). Bu kişilerin sorumluluk dereceleri, maddi ve şekli şartlardan ve sorumluluklarının niteliğinden dolayı farklılık arz eder. Nitekim poliçede kabul eden muhatap, bono ve çekte ise düzenleyen, hamile karşı asıl borçlu sıfatı ile birincil nitelikte sorumludur^{300, 301}.

Asıl borçlu dışında kalan kişiler ise hamile³⁰² karşı ikincil nitelikte ve başvuru borçlusu sıfatı ile sorumludur. Poliçede düzenleyen, cirantalar ve bunlara aval verenler ile araya girerek kabul eden veya araya girerek ödeyecek olan kişiler; bonoda cirantalar ve cirantalara aval verenler ile bunların lehine araya giren kişiler başvuru borçlularıdır. Başvuru borçlusunun yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcisi ile mirasçıları da başvuru borçlusudur³⁰³. Bononun düzenleyeni ise, başvuru borçlusu değildir.

Hamil başvuru borçlularından talepte bulunabilmek için, maddi ve şekli şartları yerine getirmelidir.

Vadeden önce kullanılacak başvurma hakkının maddi şartı, muhataba kabul için yapılan ibrazın sonuçsuz kalması veya vadede senedin ödenmesini tehlikeye düşüren güvensizlik sebeplerinin ortaya çıkmasıdır.

Vadede kullanılacak başvurma hakkının maddi şartı ise, süresi içinde ve usulüne uygun bir biçimde ödeme talebi ile yapılan ibrazın sonuçsuz kalmasıdır³⁰⁴.

Başvurma hakkının kullanılabilmesi için maddi şartın yerine getirilmesi tek başına yeterli değildir. Buna ek olarak senedin usulüne uygun bir biçimde *ibraz* edilmeli (TTK m. 708); devamında ise maddi şartın yerine getirildiği noterin

---

³⁰⁰ **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 29; **Kaya**(Ülgen/Helvacı/Kendigelen), s. 198; **Poroy/Tekinalp**, s. 220, N. 310b; **Kınacıoğlu**, s. 199; **Karayalçın**, s. 189; **İmregün**, s. 83; **Bozgeyik**(Karahana/Arı/Saraç/Ünal), s. 274; **Tekil**, s. 141; **Pulaşlı**, s. 162.

³⁰¹ Ayrıca, bono ve çekin düzenleyeni ile poliçeyi kabul etmiş olan muhatapı lehine aval verenler ile bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileri ve asıl borçluların mirasçıları, kambiyo ilişkisinde *asıl borçlu gibi* sorumludur [Bkz. **Kaya**(Ülgen/Helvacı/Kendigelen), s. 198].

³⁰² Veya başvuru hakkını kullanmış olan hamile ödeme yapan diğer bir müracaat borçlusuna.

³⁰³ **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 35 vd.; **Kaya**(Ülgen/Helvacı/Kendigelen), s. 198; **Poroy/Tekinalp**, s. 220, N. 310b; **Tuna**, s. 178 vd.; **Bozgeyik**(Karahana/Arı/Saraç/Ünal), s. 274; **Tekil**, s. 141; **Pulaşlı**, s. 162.

³⁰⁴ **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 73 vd.; **Kınacıoğlu**, s. 187; **İmregün**, s. 88 vd.; **Poroy/Tekinalp**, s. 230 vd.; **Kaya**(Ülgen/Helvacı/Kendigelen), s. 202; **Bozgeyik**(Karahana/Arı/Saraç/Ünal), s. 278 vd.; **Pulaşlı**, s. 163 vd.; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 714 vd.

düzenleyeceği *protesto* vasıtası ile tespit edilmelidir^{305,306}. *Protesto*, başvurma hakkının şekli şartını oluşturur.

Protesto senedin asıl borçlusuna çekilmelidir³⁰⁷. Nitekim başvuru borçlularına çekilen *protesto*, kendisinden beklenen hüküm ve sonuçları doğurmaz³⁰⁸. Fakat kabul edilmemiş bir poliçede kabul etmeme veya ödememe *protesto*ları, poliçenin asıl borçlusu niteliğinde olmayan düzenleyene karşı çekilir³⁰⁹. Başvuru borçlusu, kendisine *protesto* çekilmediği yönünde bir savunmada bulunamaz³¹⁰.

Kabul etmeme *protesto*sunun çekilmemesi, kural olarak, başvurma hakkının düşmesine yol açmaz; sadece başvurma hakkının vadeden önce kullanılması olanağından mahrum kalınır. Ancak, görüldüğünden belli süre sonra ödenecek poliçeler ile düzenleyen tarafından kabule arzı mecbur kılınmış poliçelerde³¹¹ (TTK m. 692/I) süresi içinde kabul etmeme *protesto*sunun çekilmemesi, başvurma hakkının kaybına neden olur.

Ödememe *protesto*sunun çekilmemiş olmasının sonucu, başvurma hakkının düşmesidir. Belirli günde, düzenlenme gününden veya görüldükten belirli süre sonra ödenecek poliçelerde *protesto*, ödeme gününü izleyen iki iş günü içinde çekilmelidir (TTK m. 714/III)³¹². Nitekim ödeme gününde veya ödeme gününden önce ya da

---

³⁰⁵ **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı s. 86 vd.; **Bozgeyik**(Karahan/Arı/Saraç/Ünal), s. 281 vd.

³⁰⁶ Ödememe *protesto*sunun muayyen müddet içinde keşide edilmesinin hamilin sorumlulara müracaatı için şart olduğu yönünde bkz. 12. HD. T. 27.12.2005, E. 2005/22111, K. 2005/26182 (**Kaçak**, Bono, s. 413).

³⁰⁷ **Karayaçın**, s. 198; **Tuna**, s. 190-191; **İmregün**, s. 84; **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 122; **Bozgeyik**(Karahan/Arı/Saraç/Ünal), s. 290.

³⁰⁸ **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 122; **Karayaçın**, s. 198.

³⁰⁹ **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 122; **Bozgeyik**(Karahan/Arı/Saraç/Ünal), s. 290. Aksi yönde bkz. **Karayaçın**, s. 197.

³¹⁰ **Cerrahoğlu**, s. 71-72.

³¹¹ Belli bir süre içinde kabule arz mecburiyetini şart koşan bir cirantaya (TTK m. 692/IV) karşı başvurma hakkının kullanılabilmesi, *protesto*nun bu süre içinde çekilmesine bağlıdır (TTK m. 730/III).

³¹² **Karayaçın**, s. 163; **Domaniç**, C. IV, s. 294 vd.; **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 130; **Bozgeyik**(Karahan/Arı/Saraç/Ünal), s. 289; **Poroy/Tekinalp**, s. 237, N. 335; **Kınacıoğlu**, s. 194; **İmregün**, s. 94; **Tuna**, s. 190; **Pulaşlı**, s. 167 vd.; **Kaya**(Ülgen/Helvacı/Kendigelen), s. 206-207.

ödeme gününü izleyen iki iş gününden sonra çekilen protestolar, kendisinden beklenen hükümleri doğurmaz³¹³.

Protesto süresi hak düşürücü niteliktedir. Hâkim veya icra müdürü kendiliğinden göz önünde bulundurmalıdır. Başvuru borçluları, başvurma hakkını kullanan hamile karşı, maddi ve şeklî şartların yerine getirilmediğini senet metninden anlaşılabilir bir def'i olarak ileri sürebilirler. Zira senet metninde vade yer almaktadır. Protestonun çekildiği tarih ise protesto evrakında yazılıdır. Eğer protesto ödeme gününü izleyen iki iş günü içinde çekilmemişse, bu husus senet metninden anlaşılabilir.

F) Zamanaşımı Def'i

1- Genel Olarak

Kambiyo senedinin içerdiği hak nedeniyle doğan talepler, kanunda öngörülen süreler içinde ilgisinden istenmelidir. Aksi takdirde bu talepler zamanaşımına uğrar ve eksik borç niteliğine dönüşür (TBK m. 78/II). Ancak kambiyo senedinin düzenlenmesine temel teşkil eden ilişki çerçevesindeki talepler, kambiyo senedinin zamanaşımından bağımsız niteliktedir ve genel hükümlere göre dava ve takip edilebilir (TBK m. 133/II). Kanun koyucu genel hükümlerden (TBK m. 146) farklı ve ayrı bir şekilde kambiyo senetleri için özel nitelikte ve kısa zamanaşımı süreleri öngörmüştür³¹⁴ (TTK m. 749; m. 814). Kambiyo senetleri için öngörülen zamanaşımı süreleri emredici niteliktedir. Tarafların bu süreleri değiştirmesi mümkün değildir (TTK m. 6)³¹⁵.

Zamanaşımı, senetten anlaşılabilir bir husustur. Zamanaşımına uğramış bir senedin borçlusu, alacaklıya karşı zamanaşımı def'inde bulunabilir.

---

³¹³ **Özta**n, Kıymetli Evrak (1997), s. 721; **Karaya**lçm, s. 198; **Cerraho**ğlu, s. 73; **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 130.

³¹⁴ **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 176; **Bozgeyik**(Karahana/Arı/Saraç/Ünal), s. 311; **Poroy/Tekinalp**, s. 253, N. 374; **Tuna**, s. 221.

³¹⁵ **Karaya**lçm, s. 254; **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 176; **Özta**n, Kıymetli Evrak (1997), s. 898; **Kınacıo**ğlu, s. 224. Farklı görüş için bkz. **Domaniç**, C. IV, s. 403 vd.

Zamanaşımı teknik anlamda bir def'idir. Hâkim dava dosyasından anlaşılmasına rağmen kendiliğinden göz önünde bulunduramaz; borçlu tarafından ileri sürülmesi gerekir³¹⁶.

2- Zamaşıımı Süreleri

Türk Ticaret Kanunu'nun 778/I-h atfına müsteniden bono bakımından da cari bulunan m. 749'da poliçe için; TTK m. 814'de ise çek için zamaşıımı sürelerini düzenlenmiştir.

Poliçeye ilişkin zamaşıımı süreleri Türk Ticaret Kanunu m. 749'da, üç farklı şekilde düzenlenmiştir. *i)* Poliçeyi kabul edene karşı ileri sürülecek talepler üç yıl geçmekle³¹⁷ *ii)* hamilin cirantalar ile düzenleyene karşı ileri süreceği talepler, zamanında çekilen protesto tarihinden veya protestodan muafiyet kaydı var ise vadeden itibaren bir yıl geçmekle³¹⁸ ve nihayet *iii)* cirantanın başka cirantalar ile düzenleyen aleyhine ileri süreceği talepler ise cirantanın poliçeyi ödediği veya poliçenin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren altı ay geçmek zamaşıımına uğrar.

Çeke ilişkin zamaşıımı süreleri Türk Ticaret Kanunu'nun 814'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde 31.01.2012 tarihinde³¹⁹ değişikliğe uğramıştır. Değişiklik ile zamaşıımı süresi altı aydan üç yıla çıkartılmıştır. Çekte üç yıllık tek bir zamaşıımı süresi belirlenmiştir. Üç yıllık zamaşıımı süresinin başlangıcı, hamil ile diğer çek borçluları bakımından farklılık arz eder. Hamilin sahip olduğu talepler ibraz süresinin bitiminden itibaren üç yıl geçmekle; diğer çek borçlularından birinin diğerine karşı sahip olduğu talepler ise, çek borçlusunun çeki ödediği veya çekin dava

---

³¹⁶ "Zamaşıımı def'inde bulunmadığı hâlde, mahkemece bu hususun re'sen incelenmesi mümkün değildir" 12. HD. T. 1.2.2016, E. 2016/5610, K. 2016/24248 (emsal.yargitay.gov.tr).

³¹⁷ Bonoda keşideci ve onun gibi sorumlu olan kefile karşı yapılacak takiplerde zamaşıımı süresinin üç yıl olduğu yönünde bkz. 12. HD. T. 20.9.2011, E. 2011/676, K. 2011/16143 (emsal.yargitay.gov.tr).

³¹⁸ Hamilin cirantaya yönelik yapacağı takibin, protesto tarihinden itibaren bir yıl geçmekle zamaşıımına uğrayacağı yönünde bkz. 12. HD. T. 20.9.2011, E. 2011/676, K. 2011/16143; 12. HD. T. 12.7.2011, E. 2011/203, K. 2011/15551 (emsal.yargitay.gov.tr).

³¹⁹ T. 31.01.2012, S. 6273, m. 8.

yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TTK m. 814)³²⁰.

3- Zamanaşımının Kesilmesi ve Kesilmesinin Etkisi

Türk Ticaret Kanunu'nun 778/I-h ve 818/I-p atıflarına müsteniden sırasıyla bono ve çek bakımından da cari bulunan m. 750 ve 751, poliçede zamanaşımının kesilmesini ve kesilmesinin etkisini düzenlemektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 750'nci maddesine göre zamanaşımı, dava açılması³²¹, takip talebinde bulunulması³²², davanın ihbar edilmesi ve alacağın iflas masasına bildirilmesi hâllerinde kesilir³²³. Anılan hükümde zamanaşımını kesen sebepler tahdidi bir şekilde sayılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 750'nci maddesi, zamanaşımının kesilmesi sebeplerini düzenleyen Türk Borçlar Kanunu'nun 154'üncü maddesine nazaran özel

---

³²⁰ **Kendigelen**, Çek, s. 312 vd.; **Kırca**, Çek Hukukuna İlişkin Muhtelif Sorunlar, Bankacılar Dergisi, S. 71, 2009, s. 101.

³²¹ **Gözübüyük**, "Türk Ticaret Kanununun 662'nci Maddesine Göre Borçlunun Alacaklı Aleyhine Açtığı Dava Zamanaşımını Keser Mi?" Adalet Dergisi, 1965, S. 56, s. 606 vd.; **Okçuoğlu**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 1986, s. 5 vd.

Menfi tespit davasının kesinleşmesine kadar zamanaşımı süresinin işlemeyeceği yönünde bkz. 12. HD. T. 28.1.2013, E. 2012/26439, K. 2013/2240; 12. HD. T. 12.5.2011, E. 2010/28072, K. 2011/9321; 12. HD. T. 17.6.2010, E. 2010/3080, K. 2010/15576 (emsal.yargitay.gov.tr).

Bununla birlikte, hasımsız olarak açılan çekin iptaline ilişkin dava, niteliği itibariyle dava olarak kabul edilemeyeceğinden bahisle zamanaşımını kesmeyeceği yönünde bkz. 12. HD. T. 22.3.2007, E. 2007/2119, K. 2007/5398 (**Coşkun**, s. 317). Benzer şekilde, icra mahkemesine sunulan itirazın zamanaşımını kesmeyeceği yönünde bkz. 12. HD. T. 31.1.2006, E. 2005/25823, K. 2006/1807 (emsal.yargitay.gov.tr).

³²² 12. HD. T. 6.12.2005, E. 2005/19846, K. 2005/24170 (**Coşkun**, s. 318).

³²³ **Okan**, "Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı ve Sonuçları", İstanbul Barosu Dergisi, 1976, S. 9-10, s. 55 vd.; **Yıldız**, "Poliçede Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı", Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2002, C. 1, s. 821 vd.; **Yıldız**, "Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri", Prof. Dr. Fahiman Tekil'e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2003, s. 335 vd.; **Uslu**, Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı, Ankara 2006, s. 5 vd.; **Bilgen**, Özel Hukukta Zamanaşımı, 2. Baskı, Ankara 2010, s. 217 vd.; **Sarı**, Takip Hukukunda Zamanaşımı, 5. Baskı, Ankara 2016, s. 32; **Susuz**, Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı, İstanbul 2008, s. 95 vd.

hüküm niteliğindedir. Bu nedenle Türk Borçlar Kanunu'nun 154'üncü maddesinin kambiyo senetlerine uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır³²⁴.

Zamanaşımının kesilmesinin etkisi, Türk Ticaret Kanunu'nun 751'inci maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, zamanaşımını kesen husus kimin hakkında meydana gelmişse sadece ona karşı hüküm ifade eder³²⁵.

Genel hüküm niteliğinde olan Türk Borçlar Kanunu'nun 155'inci maddesine göre ise, zamanaşımı müteselsil borçlulardan birine karşı kesilirse diğerlerine karşı da kesilir. Özel hüküm niteliğinde olan Türk Ticaret Kanunu'nun 751'inci maddesine göre, örneğin ciranta hakkında zamanaşımını kesen bir husus, o cirantaya aval veren kişi hakkında herhangi bir sonuç doğurmaz.

Kesilen zamanaşımı yerine süresi aynı olan yeni bir zamanaşımı işlemeye başlar³²⁶ (TTK m. 751/II).

Öğretide zamanaşımına uğramış bir poliçe, bono veya çekin kambiyo senedi vasfını haiz olup olmadığı tartışmalıdır. Bu husus son derece önemlidir. Zira zamanaşımına uğramış bir bononun kambiyo senedi vasfını kaybetmediği görüşü benimsenecek olursa, bu bononun kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takibe konu olması mümkündür. Bunun sonucu olarak, senedin zamanaşımına uğradığını icra müdürü kendiliğinden göz önünde bulundurmak yükümlülüğü altında kalmayacaktır.

Aksi görüş benimsenecek olursa, zamanaşımına uğramış bir kambiyo senediyle, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapılması mümkün olmayacak; böyle bir senetle icra takibi yapılmaya kalkılırsa, söz konusu husus icra müdürü tarafından kendiliğinden göz önünde bulundurulacaktır.

---

³²⁴ **Karayalçın**, s. 256; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 889; **Poroy/Tekinalp**, s. 255, N. 279; **İmregün**, s. 104; **Kınacıoğlu**, s. 227; **Tuna**, s. 221; **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 183; **Yılmaz**, s. 191.

³²⁵ Zamanaşımını kesen işlem hangi borçlu hakkında yapılmış ise, zamanaşımı süresinin o borçlu açısından kesileceği yönünde bkz. 12. HD. T. 9.7.2007, E. 2007/11683, K. 2007/14174 (emsal.yargitay.gov.tr).

³²⁶ 12. HD. T. 10.5.2010, E. 2009/30569, K. 2010/11582 (emsal.yargitay.gov.tr).

Öğretide ağırlıklı görüş³²⁷ ve Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre³²⁸, zamanaşımına uğramış bir poliçe, bono veya çekin kambiyo senedi vasfını kaybettiği ve söz konusu senedin yazılı delil başlangıcı niteliğinde olduğudur³²⁹.

Zamanaşımı teknik anlamda def'idir. Davalı ileri sürmediği takdirde mahkeme kendiliğinden dikkate alamaz³³⁰.

II- SENETTEKİ TAAHHÜDÜN HÜKÜMSÜZLÜĞÜNE İLİŞKİN DEF'İLER

A) Genel Olarak

Kanun koyucu bu başlık altında yer alan def'ileri “senedin geçersizliğine ilişkin def'iler” kavramı ile ifade etmiş³³¹; öğretisi ise farklı kavramları tercih etmiştir. Nitekim öğretilerde *geçersizlik def'ileri*³³², *senedin geçersizliğine ilişkin def'ileri*³³³, *hükümsüzlük def'ileri*³³⁴, *senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler*³³⁵, *senetteki beyanın*

---

³²⁷ **Poroy/Tekinalp**, s. 256, N. 379a; **Kendigelen**, Çek, 215; **Karayalçın**, Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler, Ankara 1975, s. 278-279. Aksi yönde bkz. **Yılmaz**, s. 195.

Teoman ve Bozgeyik, zamanaşımına uğramış bir senedin kambiyo senedi niteliğini ortadan kaldırmayacağı ve fakat bu senede dayanılarak kambiyo senetlerine özgü yolla takip yapılamayacağı ifade etmektedirler. Bkz. **Teoman**, Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I/5, Ankara 1995, s. 175; **Bozgeyik**(Karahan/Arı/Saraç/Ünal), s. 312; **Bozgeyik**, Müracaat Hakkı, s. 177.

³²⁸ “İtirazın iptali davasına konu çeklerin zamanaşımına uğradığı tartışmasızdır. Çeklerin zamanaşımına uğraması hâlinde, kambiyo hukukundan doğan haklar yitirilir. Bu durumda taraflar arasında temel ilişki bulunması hâlinde bu belgeler yazılı delil başlangıcı niteliği kazanır” Y. 19. HD. T. 22.3.2005, E. 2004/9545, K. 2005/3052. Benzer şekilde bkz. 13. HD. T. 2.2.2017, E. 2015/13441, K. 2017/1218; 11. HD. T. 25.1.2017, E. 2015/12354, K. 2017/479; 19. HD. T. 20.12.2016, E. 2016/15273, K. 2016/16046; 19. HD. T. 8.12.2016, E. 2016/8738, K. 2016/15556; 19. HD. T. 1.12.2016, E. 2016/8568, K. 2016/15377 (emsal.yargitay.gov.tr).

³²⁹ *Poroy/Tekinalp*, ciro edilmiş kambiyo senedinin temel ilişki bakımından yazılı delil başlangıcı sayılmayacağını ifade etmektedir (Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 257-257 ve dn. 240). Benzer şekilde bkz. **Pulaşlı**, s. 222.

³³⁰ Nitekim zamanaşımı def'i ileri sürülmediği takdirde mahkemece re'sen nazara alınamayacağı yönünde bkz. 19. HD. T. 9.6.2009, E. 2008/9587, K. 2009/5479 (**Coşkun**, s. 299).

³³¹ Bkz. TTK m. 659 ve 825.

³³² Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 93; **Arslan**, Geçersizlik Def'ileri, s. 12 vd.; **Ünal**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 103.

³³³ Bkz. **Helvacı**(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 66.

³³⁴ Bkz. **Helvacı**, Def'iler, s. 669.

³³⁵ Bkz. **Pulaşlı**, s. 64; **Bozgeyik**, Def'iler, s. 490; **Cerrahoğlu**, s. 21; **İmregün**, s. 21; **Tuna**, s. 38; **Domaniç**, C. IV, s. 153.

*hükümsüzlüğüne taalluk eden def'iler*³³⁶, *mutlak etkili geçerlilik def'ileri*³³⁷ ve nihayet bizim de tercihimiz olan *senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler*³³⁸ kavramları kullanılmaktadır.

Kanaatimizce, kanun koyucunun “senedin geçersizliğine ilişkin def'iler” şeklindeki ifade tarzı isabetli değildir³³⁹. Zira bu ifade, senedin bütünüyle geçersiz olduğu yönünde bir anlam yaratmaktadır³⁴⁰. Fakat senet bütünüyle geçersiz değildir. Zira TTK m. 677 gereğince imzaların istiklalî ilkesi geçerlidir. Şekil şartı tam olan bir kambiyo senedindeki imzalardan bir veya daha fazlasının geçersizliği, senedin geçerliliğini veya senetteki diğer imzaların geçerliliğini etkilemez. Sadece kambiyo taahhüdü altına girmiş olan veya girmiş gibi görünen³⁴¹ şahsın bu taahhüdü geçersizdir³⁴². Bu nedenle biz “senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler” şeklinde isimlendirmeyi tercih etmiş bulunmaktayız. Senet metninden anlaşılamayan bu def'iler herkes tarafından değil; sadece senetteki taahhüdü hükümsüz olan kişi tarafından; fakat herkese karşı ileri sürülebilir³⁴³.

Senede imza ile yansıyan irade ehliyetsizlik, sahte imza, yetkisiz temsil gibi durumlarda hiç yoktur; tehdit veya hile gibi diğer bazı durumlarda ise sakatlanmıştır³⁴⁴.

Bu gruba giren def'iler hassas bir denge gözetilerek oluşturulmuştur. Bir taraftan kambiyo senedinin en önemli özelliklerinden olan tedavül etme yeteneğinin

---

³³⁶ Bkz. **Yılmaz**, s. 196; **Karayalçın**, s. 210.

³³⁷ **Oktay**, YL, s. 63.

³³⁸ Bkz. **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 220.

³³⁹ Aynı yönde bkz. **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 220.

³⁴⁰ Benzer sonuca, “geçersizlik def'ileri”, “senedin geçersizliğine ilişkin def'iler”, “hükümsüzlük def'ileri” ve “senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler” şeklindeki isimlendirmelerde de varılabilir.

³⁴¹ “Girmiş gibi görünen” ifadesi bilinçli bir tercihtir. Zira ehliyetsizlik, sahte imza veya yetkisiz temsil gibi durumlarda, kambiyo senedinde imzası görünen kişi gerçekte bir kambiyo taahhüdünde bulunmuş değildir. Örneğin D, herhangi bir kimsenin sahte imzası ile tanzim edilen bonodan haberi olmaksızın düzenleyen sıfatı ile kambiyo taahhüdü altına girmiş gibi görünmektedir.

³⁴² **İmregün**, s. 22.

³⁴³ **Arslanlı**, s. 122; **Karayalçın**, s. 31; **Kınacıoğlu**, s. 205; **Helvacı**, Def'iler, s. 670; **Yılmaz**, s. 197; **Bozgeyik**, Def'iler, s. 490-491; **Cerrahoğlu**, s. 23; **Poroy/Tekinalp**, s. 94 vd.; **Ünal**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 103; **Pulaşlı**, s. 65.

³⁴⁴ **Güral**, Hükümsüzlük Nazariyeleri Karşısında Türk Medeni Kanunu Sistemi, Ankara 1953, s. 9.

korunması hedeflenmiş, senedin geçersizliğinin önüne geçilmiş ve senet ile oluşan hukukî görünüm ayakta tutulmuştur. Diğer taraftan ise hile ile veya tehdit sonucu kambiyo taahhüdüne girmiş olan veya ehliyetsiz bir şekilde, sahte imza ya da yetkisiz temsil gibi nedenlerle kambiyo taahhüdüne girmiş gibi görünen kimseler korunmuştur. Bu, hukukî görünüme itimat prensibi ile irtibatlandırılmış isnat edilebilme teorisine tutunarak sağlanmıştır³⁴⁵.

Bu def'iler öğretide en çok tartışılan def'ilerdendir. Hangi def'ilerin bu grup içinde yer alması gerektiğine ilişkin fikir birliği yoktur. Nitekim bu def'iler farklı kıstaslara göre çeşitli sınıflar içinde incelenmektedir. Bazı yazarlar³⁴⁶ bu def'ileri *i*) TTK'da öngörülen iradeye ilişkin geçersizlik def'ileri, *ii*) kambiyo sözleşmesinin bulunmadığı def'i ve nihayet *iii*) isnat def'ileri şeklinde üçlü tasnife tâbi tutmaktadır. Diğer bazı yazarlar³⁴⁷ ise *i*) iradeye ilişkin geçersizlik def'ileri ve *ii*) isnat def'ileri şeklinde ikiye ayırarak incelemektedir.

Biz bu grupta yer alan def'ileri bir sınıflandırma yapmadan inceleyeceğiz³⁴⁸.

B) Ehliyetsizlik

Türk Ticaret Kanunu kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyetine ilişkin özel bir şart aramamıştır. Anılan kanunun 670'inci maddesi, “*sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi, kambiyo senetleri ile borçlanmaya da ehildir*” şeklindedir. Türk Ticaret Kanunu, Medeni Kanun'da yer alan medeni hakları kullanma ehliyetini düzenleyen hükümlere gönderme yapmakla yetinmiştir.

---

³⁴⁵ **Poroy/Tekinalp**, s. 92 N. 102b; **Yılmaz**, s. 198. *Helvacı*, bu grup içinde zikredilen def'ilerin dayanağını, bazı hâllerde borçlunun menfaatinin diğer menfaatlere üstün tutulmuş olması bazı hâllerde ise kişisel güven unsurunun işlem güvenilirliğine tercih edilmiş olması şeklinde ifade etmektedir (Bkz. **Helvacı**, Def'iler, s. 670). Benzer şekilde bkz. **Domanıç**, C. IV, s. 153.

³⁴⁶ **Poroy/Tekinalp**, s. 93 vd.; **Arslan**, Geçersizlik Def'ileri, s. 11 vd.

³⁴⁷ **Ünal**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 103 vd.

³⁴⁸ Benzer şekilde bkz. **Helvacı**, Def'iler s. 659 vd.; **Yılmaz**, s. 196 vd.; **Cerrahoğlu**, s. 37 vd.; **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 220 vd.; **Oktay**, YL, s. 63 vd.; **İmregün**, s. 21 vd.

Öğretide gerçek kişilerde medeni hakları kullanma ehliyeti çeşitli şekillerde sınıflandırılmakla birlikte ağırlıklı olarak *i)* tam ehliyetliler, *ii)* tam ehliyetsizler, *iii)* sınıflı ehliyetliler ve nihayet *iv)* sınırlı ehliyetsizler şeklinde sınıflandırılmaktadır³⁴⁹.

Tam ehliyetliler, ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmayan kişilerdir (TMK m. 10). Bu kişilerin kambyo senedi düzenleme ehliyetleri de tamdır.

Tam ehliyetsizler, ergin olup olmamaları arasında herhangi bir fark bulunmayan fakat ayırt etme gücüne sahip olmayan kişilerdir (TMK m. 14). Bu kişilerin hukukî işlem ehliyetleri yoktur. Girdikleri kambyo taahhüdü hukukî sonuç doğurmamaktadır. Karşı tarafın iyi niyetli olması bu sonucu değiştirmemektedir³⁵⁰.

Sınırlı ehliyetliler, evli kişiler ile kendilerine yasal danışman atanmış kişilerden meydana gelmektedir. Sınırlı ehliyetliler ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmayanlardır. Durumları tam ehliyetlilere çok yakındır. Bunların ehliyetli olmaları kural, ehliyetsizlikleri istisnadır³⁵¹.

Sınırlı ehliyetlilerin ilk grubunu evli kişiler oluşturur. Evli kişilere getirilen sınırlamalardan biri, Türk Borçlar Kanunu'nun 584'üncü maddesidir. Bu hükme göre, eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça ancak diğer eşin yazılı rızasıyla kefil olabilir. Söz konusu hükmün uygulama alanına ilişkin getirilen aynı Kanun'un 603'üncü maddesi kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümlerin gerçek kişiler tarafından kişisel güvence verilmesine yönelik başka ad altında yapılan diğer sözleşmelere de uygulanacağını belirtmektedir.

---

³⁴⁹ **Velidedeoğlu**, Türk Medenî Hukuku, İstanbul 1963, s. 189 vd.; **Kaynar**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, İstanbul 1969, s. 90 vd.; **Saymen**, Türk Medeni Hukuku, C. II, Şahsın Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1960, 76 vd.; **Dural/Öğüz**, Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2014, s. 65 vd.; **Helvacı**, Gerçek Kişiler, s. 39 vd.; **Ayan/Ayan**, Kişiler Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2016, s. 61 vd.

³⁵⁰ Bunun nedeni, ehliyetsizin korunmasının karşı tarafın korunmasına üstün tutulmasıdır. Bkz. **Helvacı**, Def'iler, s. 671; **Domaniç**, C. IV, s. 153; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 221.

³⁵¹ **Ayan/Ayan**, Kişiler, 63.

Avalin de bir tür kefalet³⁵² olması³⁵³, aval veren kişinin evli olması ihtimalinde Türk Borçlar Kanunu'nun 584'üncü maddesi uyarınca avalistin eşinin rızasının aranıp aranmayacağı sorusu akla gelebilir.

Öğretide bir görüşe göre, Türk Borçlar Kanunu'nun 603'üncü maddesi uyarınca, avalistin eşinin rızası aranmalıdır. Aksine bir uygulama, kefalete ilişkin hükümlerin dolanılması anlamına gelir³⁵⁴.

İkinci görüşe göre ise, kıymetli evrakın tedavül kabiliyeti, ticari işlemlerdeki hızlılık ve işlem güvenliği nedenleriyle avalistin eşinin rızası aranmamalıdır³⁵⁵.

Yüksek Mahkeme'nin kararları ise henüz istikrar kazanmış değildir. Yargıtay başlarda, eşin rızasını aramazken³⁵⁶; sonradan aksi yönde kararlar vermiştir³⁵⁷.

Avalde eşin rızasının aranması gerektiği görüşü kabul edilirse ve eşin rızası alınmadan aval verilirse, bir kambiyo taahhüdü niteliğinde olan aval işlemi, tek taraflı bağlamazlık yaptırımına tâbidir³⁵⁸. Diğer bir deyişle, eş sonradan onay verirse işlem her iki taraf için de geçerlilik kazanır; onay vermezse, kambiyo işlemi, genel hükümlerdeki yaptırımın aksine tümüyle geçersiz olmaz; sadece sınırlı ehliyetli kişi bakımından geçersiz olur. Zira kambiyo senetlerinde imzaların istiklalî ilkesi

---

³⁵² “Bono üzerine ‘kefil’ ibaresi konya dahi bu, aval olarak nitelendirilir” 12. HD. T. 30.5.2016, E. 2016/2315, K. 2016/15158 (emsal.yargitay.gov.tr).

³⁵³ Aval için kullanılan “Poliçe Kefaleti” ifadesine yönelik olarak bkz. **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 792.

³⁵⁴ **Yavuz**, Öğreti ve Uygulamada Kefalet Hukuku, Ankara 2010, s. 363; **Gümüş**, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. II, İstanbul 2014, s. 369-370; **Kırca**, “Türk Borçlar Kanunu Tasarısı, Kefalette Eşin İzni”, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Ankara 2006, s. 437; **Özen**, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi, 4. Bası, İstanbul 2016, s. 189 vd.; **Zevkliler/Gökyayla**, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, 16. Bası, Ankara 2016, s. 684; **Pulaşlı**, s. 186.

³⁵⁵ **Reisoğlu**, Türk Kefalet Hukuku, Ankara 2013, s. 323; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 261; **Bahtiyar**, s. 84; **Kayar**, s. 98; **Oğuz**, “6098 sayılı TBK m.584/I’ın Bankacılık Uygulamasında Yarattığı Sorunlar ve Özellikle Evli Gerçek Kişilerin Aval Vermesinde Eş Rızasının Bulunmasının Gerekliliği Üzerine Düşünceler”, Bankacılar Dergisi, C. 24, S. 86, Eylül 2013, s. 74-75; **Poroy/Tekinalp**, s. 207 N. 288a.

³⁵⁶ 12. HD. T. 04.07.2013, E. 16400, K. 251000 (**Eriş**, Kıymetli Evrak, s. 291-292).

³⁵⁷ 11. HD. T. 25.04.2014, E. 2014/1231, K. 2014/7837 (**BATİDER**. 2014/4, s. 368 vd.). Benzer şekilde bkz. 12. HD. T. 4.7.2013, E. 2013/16400, K. 2013/25100 (emsal.yargitay.gov.tr).

³⁵⁸ **Ayan/Ayan**, Kişiler, s. 64; **Akipek/Akıntürk/Ateş Karaman**, Türk Medeni Hukuku, C. I, Başlangıç Hükümleri – Kişiler Hukuku, İstanbul 2012, s. 337; **Zevkliler/Acabey/Gökyayla**, Medeni Hukuk, 6. Baskı, Ankara 1999, s. 229

geçerlidir (TTK m. 677). Avalist bu durumu senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'i olarak herkese karşı ileri sürebilir.

Sınırlı ehliyetlilerin ikinci grubunu ise kendilerine yasal danışman atanmış kişiler oluşturur. Bu kişiler, Medeni Kanun'un 429'uncu maddesinin birinci fıkrasının sekiz numaralı bendi uyarınca (TMK m. 429/I-b.8) yasal danışmanlarının iznini almadan kambiyo taahhüdüne giremezler³⁵⁹. Yasal danışmanın iznini almadan kambiyo taahhüdüne giren kişi bakımından söz konusu işlem tek taraflı bağlamazlık yaptırımına tâbidir³⁶⁰. Diğer bir deyişle, yasal danışman sonradan onay verirse, işlem her iki tarafı da bağlar; onay vermezse, kambiyo işlemi, genel hükümlerdeki yaptırımın aksine tümüyle geçersiz olmaz; sadece sınırlı ehliyetli kişi bakımından geçersiz olur. Zira kambiyo senetlerinde imzaların istiklalî ilkesi geçerlidir (TTK m. 677).

Sınırlı ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip küçükler ile ayırt etme gücüne sahip kısıtlılardan meydana gelmektedir³⁶¹. Bu gruptaki kişiler kural olarak, kanuni temsilcilerinin rızası olmadan kambiyo taahhüdünde bulunamazlar (TMK m. 14 ve m. 16). Kanuni temsilcinin rızası alınmadan verilen kambiyo taahhüdü, tek taraflı bağlamazlık yaptırımına tâbidir. Diğer bir deyişle, kanuni temsilci sonradan onay verirse, işlem her iki taraf açısından da yapıldığı andan itibaren geçerli hâle gelir; onay vermezse, kambiyo işlemi, genel hükümlerin aksine tümüyle geçersiz değildir; sadece sınırlı ehliyetsiz kişi bakımından geçersizdir. Zira kambiyo senetlerinde imzaların istiklalî ilkesi geçerlidir (TTK m. 677).

Bir sınırlı ehliyetsiz, Medeni Kanun'un 16'ncı maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi gereğince karşılıksız kazandırma niteliğindeki işlemlerde yasal temsilcisinin iznini alması gerekmeyeceği için kambiyo senedinde lehtar olabilir³⁶². Fakat sınırlı ehliyetsiz lehtar, kambiyo senedini ciro ile devretmeye kalkarsa bu işlem

---

³⁵⁹ 12. HD. T. 28.5.2014, E. 2014/12585, K. 2014/15309 (emsal.yargitay.gov.tr).

³⁶⁰ **Ayan/Ayan**, Kişiler, s. 64.

³⁶¹ **Ayan/Ayan**, Kişiler, s. 65

³⁶² *Öztañ*, sınırlı ehliyetsizin, kendisini lehtar göstererek kambiyo senedi düzenleyebileceğini belirtmektedir. Bkz. **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 221.

bir kambiyo taahhüdü teşkil eder ve yasal temsilcinin izni gerekir. Sınırlı ehliyetsiz lehtar veya ciranta, kambiyo senedini sorumsuzluk kaydı koymak suretiyle (TTK m. 685) devrederse, kanuni temsilcinin izni gerekmez³⁶³.

Medeni Kanun'un 16'ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesine göre sınırlı ehliyetsiz, yasal temsilcisinin iznini *kendisini* borç altına sokan işlemler bakımından almalıdır. Konumuz açısından bakıldığında sınırlı ehliyetsiz başkasının temsilcisi sıfatıyla³⁶⁴ kambiyo senedi düzenleyecek olursa, yasal temsilcinin iznini alması gerekmez³⁶⁵.

Sınırlı ehliyetsiz bir kişinin kanuni temsilcisinin iznine ihtiyaç duymadan kambiyo taahhüdüne girebildiği bazı durumlar vardır. Ana ve baba tarafından çocuğun bir meslek veya sanatla uğraşması için verilen maldan yapılacak kambiyo taahhütlerinde durum böyledir (TMK m. 349/I; m. 453). İkinci olarak, sınırlı ehliyetsizin kendi kişisel kazancı dâhilinde yapacağı kambiyo taahhütlerinde (TMK m. 359/I; m. 455); üçüncü olarak, ölüme bağlı tasarrufla ana ve babanın yönetimi dışında bırakılan çocuğun saklı payı dâhilindeki yapılacak kambiyo taahhütlerinde (TMK m. 358); son olarak, üçüncü kişilerin, faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere ya da açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla çocuğa yaptıkları kazandırmalar dâhilinde yapılacak olan kambiyo taahhütlerinde (TMK m. 357/I; m. 455) yasal temsilcisinin iznine ihtiyaç duyulmaz.

Tüzel kişiler, kanun ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla fiil ehliyetini kazanır (TMK m. 49). Tüzel kişilerin bir türü olan ticaret şirketleri, ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik ve hak ehliyetini kazanırken³⁶⁶ (TTK m.

---

³⁶³ Aynı yönde bkz. **Helvacı**, Def'iler, s. 672.

³⁶⁴ Ancak bu çözümün, doğrudan temsil için söz konusu olabildiği; dolaylı temsilde ise kabul edilmemesi gerektiğine ilişkin bkz. **Ayan/Ayan**, Kişiler, s. 51; **Dural/Öğüz**, s. 89; **Arpacı**, Kişiler Hukuku, Gerçek Kişiler, İstanbul 1993, s. 67.

³⁶⁵ **Helvacı**, Def'iler, s. 672;

³⁶⁶ Ticaret şirketlerinde ehliyeti düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 125'inci maddesi ile, ticaret şirketlerinde hak ehliyetinin kapsamı genişlemiştir. Zira eTK m. 137'ye göre ticaret şirketleri, şirket sözleşmesinde yazılı işletme konusu içinde kalmak şartıyla hak iktisap edebilecek ve borç yüklenebilecekti. Bu hüküm uyarınca, ticaret şirketleri işletme konusu dışında hak ehliyetini haiz değildi. **Turanlı**, "Yeni TTK ve Ultra Vires İlkesi", Regesta, C. 2, S. 3, 2012, s. 49 vd.; **Alper**, Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlam ve Kapsamı), İstanbul 2013, s. 5 vd.; **Ülgen**, "Ticaret Şirketlerinde Ehliyet", Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'a Armağan, İstanbul 200, s. 1283 vd.; **Yıldız**,

232; m. 355/I; m. 588/I) kanun ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla fiil ehliyetini kazanırlar³⁶⁷.

Yargıtay'a konu olan bir uyuşmazlık³⁶⁸, “dosyada bulunan, asıl dava davacısı ...'nin tüzüğünün cemiyet adına imza selahiyeti başlıklı 39. maddesinin A bendinde ‘Cemiyet adına imza olunan çek ve senetlerde genel başkan veya genel başkan yardımcılardan birinin imzası ile genel muhasipin imzası birlikte bulunur’ hükmüne yer verilmiştir. Bu durumda davaya konu çeklerin davacıyı sorumluluk altına sokabilmesi için belirtilen tüzük hükmü uyarınca çift imza ile düzenlenmesi gerekir. Bu husus mutlak def’ilerden olup, herkese karşı ileri sürülebilir” şeklinde çözüme kavuşmuştur.

Yargıtay'ın diğer bir kararı³⁶⁹, “anonim Şirketi temsil ve ilzama yetkili iki kişi tarafından imzalanmamış olan senetler şirket hakkında hüküm ifade etmez” şeklindedir. Hamil bu durumda senet bedelini şirketten talep edemez³⁷⁰.

Tüzel kişiliği bulunmadığı için haklara ve borçlara sahip olma yeteneğinden yoksun olan adi şirket, kambiyo taahhüdüne giremez³⁷¹.

Yabancıların kambiyo senediyle borçlanma ehliyeti, tâbi oldukları devletin hukukuna göre belirlenir (TTK m. 766/I.c.1). Kişi tâbi olduğu devletin hukukuna göre borçlanma ehliyetine sahip olmamakla birlikte, mevzuatı bakımından kendisini borçlanmaya ehil sayan bir ülkede kambiyo taahhüdüne girerse, bu taahhüdü geçerlidir (TTK m. 766/II).

“TK Tasarısı'nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TK.m.137 Hükmündeki Ultra Vires Sınırlamasının Yerindeliliğinin Değerlendirilmesi”, AÜHFD 2006, C. 55, S. 1, s. 321 vd.

³⁶⁷ “Somut uyuşmazlıkta, muteriz şirket limited şirket türünde bir şirket olup, 6102 Sayılı Kanun'un 588. maddesi uyarınca ticaret siciline tescil ile kurulur. Borçlu şirketin ticaret siciline tescil tarihi 10.02.2016, talep konusu bononun keşide tarihi ise 13.12.2015'tir. Bu hâliyle, bononun keşide tarihinde borçlu şirketin tüzel kişiliğinin bulunmadığı ve hak ehliyeti bulunmayan şirket adına kambiyo taahhüdünde bulunulamayacağı açıktır” 11. HD. T. 10.10.2016, E. 2016/10287, K. 2016/7956.

³⁶⁸ 19. HD. T. 18.1.2016, E. 2015/16072, K. 2016/195 (emsal.yargitay.gov.tr).

³⁶⁹ 11. HD. T. 4.2.1987, E. 1987/10, K. 1987/1517 (**Kaçak**, Bono, 463).

³⁷⁰ 11. HD. T. 16.2.1990, E. 1990/680, K. 1990/973 (**Kaçak**, Bono, 471).

³⁷¹ **Kınacıoğlu**, s. 99; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 394; **Yılmaz**, s. 199; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 161; **Bahtiyar**, s. 49.

Kambiyo senediyle borçlanma ehliyeti, senedin karşı tarafa verildiği anda mevcut olmalıdır³⁷². Borçlu kambiyo taahhüdüne girerken borçlanma ehliyetini haiz olsa ve fakat senedi karşı tarafa verirken ehliyetsiz ise ehliyetsizlik def'ini iyiniyetli dâhil herkese ileri sürebilir³⁷³. İşlem güvenliği karşısında ehliyetsizin korunması tercih edilmelidir³⁷⁴.

Yargıtay ise borçlanma ehliyetini hatalı bir şekilde kambiyo senedinin düzenlenme tarihine göre tespit etmektedir³⁷⁵.

Ehliyetsizlik, fiili bir durum olması nedeniyle tanıkla ispatlanabilir. Uygulamada daha ziyade tıbbî bilirkişi raporuyla tespit edilmektedir. Ehliyet, kamu düzenine ilişkindir. Teknik anlamda itiraz niteliğindedir ve davanın her aşamasında ileri sürülebilir³⁷⁶.

C) Temsil Yetkisinin Olmaması Veya Aşılması

Bir kişinin bir başkası ad ve hesabına kambiyo taahhüdünde bulunması temsil kurumu ile gerçekleşir. Türk Ticaret Kanunu'nda temsile ilişkin bir madde yer almaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 678'inci maddesine göre, "*temsile yetkili olmadığı hâlde bir kişinin temsilcisi sıfatıyla bir poliçeye imzasını koyan kişi, o poliçeden dolayı bizzat sorumludur; bu poliçeyi ödediği takdirde, temsil olunduğu kabul edilen kişinin haiz olabileceği haklara sahip olur. Yetkisini aşı temsilci için de*

---

³⁷² **Karayalçın**, s. 46; **Tekil**, s. 100; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 393; **Kınacıoğlu**, s. 100; **Yılmaz**, s. 199; **Helvacı**, Def'iler, s. 673; **Bahtiyar**, s. 48; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 163; **Kayar**, s. 44; **Arslan**, Geçersizlik Def'ileri, s. 19; **Oktay**, YL, s. 66; **Kendigelien**, Çek, s. 44.

Şimşek, bu konuda imza tarihinin esas alınması gerektiği görüşündedir (Bkz. **Şimşek**, s. 271).

³⁷³ **Karayalçın**, s. 46; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 222; **Tekil**, s. 100; **Kınacıoğlu**, s. 100; **Arslan**, Geçersizlik Def'ileri, s. 19; **Helvacı**, Def'iler, s. 674.

³⁷⁴ **Yılmaz**, s. 200; **Helvacı**, Def'iler, s. 670; **Oktay**, YL, s. 64; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 221.

³⁷⁵ Yüksek Mahkeme, bononun borçlusunun borçlanma ehliyetini "*düzenlenme tarihinde*" aramıştır [Bkz. 12. HD. T. 11.12.2003, E. 2003/20850, K. 2003/24373 (**Coşkun**, s. 86)]. Benzer şekilde bkz. 12. HD. T. 28.1.2013, E. 2012/26448, K. 2013/2247.

³⁷⁶ Ehliyet yönünden ileri sürülen itiraz sebeplerinin kamu düzenine ilişkin olduğu ve davanın her aşamasında ileri sürülebileceği yönünde bkz. 12. HD. T. 13.7.2010, E. 2010/5920, K. 2010/18893; 12. HD. T. 20.10.2009, E. 2009/10918, K. 2009/19699 (**Coşkun**, s. 85).

hüküm böyledir". Bu madde temsilci sıfatıyla fakat yetkisiz olarak poliçeye³⁷⁷ imzasını koyan kişinin sorumluluğunu düzenler.

Türk Ticaret Kanunu kambiyo taahhüdünde bulunacak bir temsilcinin atanma şeklini düzenlememiştir. Bu hususa Türk Borçlar Kanunu'ndaki genel hükümlerin (m. 40 ilâ 48) kıyasen uygulanması gerekir³⁷⁸.

Temsil, temsil yetkisinin kaynağından hareketle kanuni ve irade temsil olmak üzere ikiye ayrılır. Kanuni temsilde temsil yetkisinin kaynağı, pozitif hukuk kuralıdır³⁷⁹. İradi temsilde temsil yetkisinin kaynağı, temsil olunanın iradesidir. Temsil yetkisi vermek, tek taraflı bir hukukî işlemdir. Arzulanan sonucun doğması için temsilcinin kabulü gerekmez.

Temsil yetkisini vermeye yönelik irade açıklamasının geçerliliği kural olarak herhangi bir şekilde bağlı değildir³⁸⁰. Öğretide bir görüşe göre, temsilciye kambiyo senedi düzenleme yetkisi yazılı veya sözlü olarak verilebilir³⁸¹. Diğer bir görüşe göre ise, yetki yazılı bir şekilde verilmelidir³⁸². Yüksek Mahkeme bir kararında yetki belgesinin ne şekilde verilmesi gerektiğine temas etmemiş; yazılı delille ispatlanabilmesi için adi yazılı şekilde verilen yetki belgesiyle düzenlenen kambiyo senedini geçerli kabul etmiştir³⁸³.

Türk Ticaret Kanunu'nda bir maddede (m. 678) düzenlenen temsilin önce Türk Borçlar Kanunu ile olan farkı ele alınacak, akabinde def'i sistemi içindeki yeri değerlendirilecektir.

---

³⁷⁷ Anılan hüküm, TTK m. 778/II-e hükmü uyarınca bono ve m. 818/I-c hükmü uyarınca çek için de geçerlidir.

³⁷⁸ **Kınacıoğlu**, s. 125; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 163.

³⁷⁹ Kanuni temsile örnek olarak velayet ve vesayet verilebilir.

³⁸⁰ **Ayan**, s. 190.

³⁸¹ **Oktay**, YL, s. 68.

³⁸² **Helvacı**, Def'iler, s. 676-677. Yazar, kambiyo senedi düzenleme yetkinin yazılı şekilde verilmesi gerektiğine ilişkin görüşünün gerekçesi olarak, kıymetli evrakın düzenlenmesinin sıkı şekil şartlarına bağlı olmasına karşın, bu tür senetleri düzenleme yetkisinin verilmesinin hiçbir şekilde tâbi tutulmayacağını söylemenin doğru olmayacağını belirtmekte ve devamında söz konusu yetkinin hiçbir şekilde tâbi tutulmadan verilmesi ihtimalinde, kıymetli evrakın özel ve sıkı şekil şartlarına tâbi tutulmasının ruhuna aykırı hareket edilmiş olacağını ifade etmektedir.

³⁸³ 12. HD. T. 15.1.2013, E. 2012/24631, K. 2013/304 (Bkz. **Coşkun**, s. 80).

Türk Ticaret Kanunu'nun 678'inci maddesi, “*temsile yetkili olmadığı hâlde bir kişinin temsilcisi sıfatıyla bir poliçeye imzasını koyan kişi, o poliçeden dolayı bizzat sorumludur... Yetkisini aşan temsilci için de hüküm böyledir*” şeklindedir. Anılan hüküm temsilci sıfatıyla fakat yetkisiz olarak poliçeye imzasını koyan kişinin sorumluluğunu düzenlemektedir. Bu hüküm, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen yetkisiz temsilden farklılık arz eder. Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen temsil müessesesinde temsil edilen, yetkisiz temsilcinin yaptığı hukukî işlem ile bağlı değilken; üçüncü kişi, temsil edilenin uygun bir süre içinde onayını açıklayacağı ana kadar bağlıdır (TBK m. 46/II). Üçüncü kişi, temsil edilenin uygun bir süre içinde onay vermemesi durumunda bu işlemle bağlı olmaktan kurtulur (TBK m. 46/II, c.2). Yetkisiz temsilci, temsil edilenin onay vermemesi durumunda, üçüncü kişinin işlemin geçersiz olması nedeniyle ortaya çıkan zararlarını tazmin etmekle yükümlüdür (TBK m. 47/I, c.1).

Oysa Türk Ticaret Kanunu'na göre yetkisiz temsilci yapmış olduğu kambiyo işleminden bizzat sorumludur³⁸⁴. Diğer bir deyişle, temsilcinin yetkisiz olması ve temsil edilenin uygun bir süre içinde onay vermemesi durumunda kambiyo işlemi geçersiz olmaz.

Ayrıca Türk Borçlar Kanunu'na göre üçüncü kişi, işlemin yapıldığı sırada temsilcinin yetkisiz olduğunu biliyor veya bilmesi gerekiyorsa tazminat isteyemez (TBK m. 47/I, c.2). Oysa Türk Ticaret Kanunu'na göre yetkisiz temsilci, üçüncü kişinin, kendisinin yetkisiz olduğunu bilmesi gerektiği savunmasında bulunamaz. Diğer bir deyişle, yetkisiz temsilci, üçüncü kişinin yetkisiz temsilci olduğunu bildiğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir³⁸⁵. Bu farklılıkların nedeni ticari işlemlerde güven duygusunu korumak, hukuk güvenliğini sağlamak ve senedin tedavül gücünü artırmaktır³⁸⁶.

---

³⁸⁴ 11. HD. T. 16.1.2006, E. 2005/87, K. 2006/97 (emsal.yargitay.gov.tr).

³⁸⁵ **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 167-168.

³⁸⁶ Bkz. **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 168; **Helvacı**, Def'iler, s. 674; **Kınacıoğlu**, s. 125; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 407; **Arıcı**, “Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdünde Bulunmasından Doğan Sorumluluk”, Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 11 vd.

Temsil yetkisinin olmaması veya aşılması, kambiyo taahhüdünün hükümsüzlüğüne ilişkin bir def'i'dir. Bu def'i, sadece temsil olunan kişi tarafından fakat her hamile karşı ileri sürülebilir. Zira temsil olunanın bir katkısı olmaksızın oluşturulan görünüşten bu kişiyi sorumlu tutmak haksızlıktır³⁸⁷. Yetkisiz bir şekilde kambiyo taahhüdünde bulunan, hangi düzey ve sıfat ile senedi imzalamışsa, o doğrultuda sorumlu olur³⁸⁸ (TTK m. 678/I).

Yetkisini aşan temsilcinin sorumluluğunun kapsamı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, temsilci, yetkisini aşan miktar kadar sorumludur³⁸⁹. İkinci görüşe göre ise, kambiyo taahhüdünün tamamından sorumludur³⁹⁰. Bize göre birinci görüş daha isabetlidir. Zira temsilci yetkilidir; fakat kendisine verilmiş olan yetkinin sınırlarını aşmıştır. Bu nedenle temsilciyi kambiyo taahhüdünün tamamından sorumlu tutmak uygun değildir. Kaldı ki, ikinci görüşün benimsenmesi, temsilcinin yetkisiz olması ile sınırlı yetkili olması arasındaki farkı ortadan kaldırır.

Kaynağına göre temsil, kanuni veya iradi olabilir. Kaynağı aynı olsa da temsilin kapsamı değişkenlik gösterebilir. Her ikisi de kanuni temsilci olmasına rağmen veli, küçük ve kısıtlı adına kambiyo taahhüdünde bulunabilirken; vasi, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin izniyle kısıtlı adına kambiyo taahhüdünde bulunabilir³⁹¹ (TMK m. 462). Benzer şekilde her ikisi de iradi temsilci olmakla birlikte ticari temsilci, kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisine sahipken³⁹² (TBK m. 548/I);

---

³⁸⁷ **Oktay**, YL, s. 68.

³⁸⁸ Bu çalışmada temsile ilişkin açıklamalar temsilci vasfının belirtilmesiyle (doğrudan temsil) oluşturulan kambiyo taahhütlerine ilişkin olarak yapılmıştır. Temsilci vasfı belirtilmeden (dolaylı temsil) kambiyo taahhüdünde bulunulmasında TBK m. 47 çerçevesinde tazminat davasının açılıp açılmayacağı tartışmalıdır. *Oktay*'a göre, TBK m. 47 çerçevesinde tazminat davası açılabilirken; *Helvacı*, aksi görüştedir (Bkz. **Oktay**, YL, s. 69; **Helvacı**, Def'iler, s. 675). Ayrıca bkz. **TEKİNALP**, "Kambiyo Senetlerinde Temsile İlişkin Bazı Sorunlar", Temsil ve Vekâlet Sempozyumu, İstanbul 1976, s. 40.

³⁸⁹ **Karayalçın**, s. 31; **İmregün**, Def'iler, s. 659; **İnan**, Hatır Senetleri, s. 110; **Oktay**, YL, s. 69; **Helvacı**, Def'iler, s. 675-676.

³⁹⁰ **Kınacıoğlu**, s. 126.

³⁹¹ Vesayet altındaki kişinin kambiyo taahhüdüne girebilmesi için, vasinin açık veya örtülü izni veya onayı ve ayrıca vesayet makamının iznine ihtiyaç olduğu yönünde bkz. 12. HD. T. 6.3.2012, E. 2011/19619, K. 2012/6548 (emsal.yargitay.gov.tr).

³⁹² 12. HD. T. 2.12.2010, E. 2010/15452, K. 2010/28389 (emsal.yargitay.gov.tr).

ticari vekil, özel olarak yetkilendirilmedikçe kambiyo taahhüdünde bulunamaz^{393, 394} (TBK m. 551/II).

Tüzel kişilerin yetkili organları, kaynağı itibariyle kanuni temsilci niteliğindedir. Anonim şirkette yönetim kurulu (TTK m. 370 vd.), limited şirkette müdürler (TTK m. 623 vd.), kollektif şirkette ortaklardan her biri (TTK m. 218 vd.) ve komandit şirkette komandite ortaklardan her biri (TTK m. 318) tüzel kişiyi temsile yetkilidir. Kanunda yer alan bu kural mutlak nitelikte değildir. Şirket sözleşmesiyle veya ortaklar tarafından alınacak bir karar ile bu kuralın aksi kararlaştırılabilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 370'inci maddesi, “*esas sözleşmede aksi öngörülmemiş veya yönetim kurulu tek kişiden oluşmuyorsa temsil yetkisi çift imza ile kullanılmak üzere yönetim kuruluna aittir*” demek suretiyle anonim şirketlerde özel bir temsil şekli öngörülmüştür. Hükme göre anonim şirket adına kambiyo taahhüdü, temsil yetkisi olan en az iki kişinin imzası ile gerçekleştirilir. İki imza yerine bir imzanın bulunması, yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanmasını gerektirir³⁹⁵.

Kollektif şirkette ortaklardan her biri, komandit şirkette ise komandite ortaklardan her biri ayrıca yetkilendirilmedikçe kambiyo senedi düzenleyemezler. Zira bu şirketlerde yönetim yetkisi sadece olağan işleri kapsar. Kambiyo taahhüdünde bulunmak ise, olağanüstü bir işlemdir. Bu nedenle anılan ortakların özel olarak yetkilendirilmeye ihtiyaçları vardır. Aksi takdirde yetkisiz temsil hükümleri uygulanır.

Son olarak, yetkisiz temsile ilişkin def'i, teknik anlamda itiraz niteliğindedir³⁹⁶. Bu def'i, iyiniyetli hamil dâhil herkese karşı ileri sürülebilir.

---

³⁹³ Ticari vekilin, vekâletnamede açıkça yetki verilmedikçe kambiyo senedi düzenleyemeyeceği yönünde bkz. 19. HD. T. 26.5.2014, E. 2014/5790, K. 2014/9812; 11. HD. T. 11.6.2014, E. 2013/17028, K. 2014/9943; 12. HD. T. 21.10.2010, E. 2010/11515, K. 2010/24428 (Coşkun, s. 103 vd.).

³⁹⁴ Apartman yöneticisinin bono düzenleyebilmesi için kat malikleri kurulunun *bono düzenleme yetkisi* vermesi gerektiği yönünde bkz. 12. HD. T. 9.10.2006, E. 2006/15973, K. 2010/188689 (emsal.yargitay.gov.tr).

³⁹⁵ Anonim Şirket yönetim kurulu üyelerinden ikisinin imzası gerekirken tek imza ile ciro yapılması durumunda imza sahibinin şahsen mesul olacağı yönünde bkz. 12. HD. T. 24.2.2011, E.2010/21310, K. 2011/1657 (Coşkun, s. 107).

³⁹⁶ İmregün, Def'iler, s. 658-659; Helvacı, Def'iler, s. 677.

D) Sahte İmza

Sahte imza, kambiyo senedinde bulunan imzanın görünenin aksine başka bir kişi tarafından atılmasıdır. Sahte imzanın söz konusu olabilmesi için gerçek imzaya benzemesi gerekmez³⁹⁷.

İmzanın hukukî niteliği, yazılı irade açıklamasıdır³⁹⁸. İmzası taklit edilerek kambiyo taahhüdünde bulunulması durumunda kişiye isnat edilebilecek bir irade yoktur³⁹⁹. Bu durum senet metninden anlaşılmadığı için herkes tarafından değil, sadece imzası taklit edilen kişi tarafından fakat iyiniyetli kimseler dâhil, herkese karşı ileri sürebilir^{400, 401}.

Sahte imza ile kambiyo taahhüdünde bulunulması, imzaların istiklalî ilkesi gereğince senedin geçerliliğini etkilemez⁴⁰².

---

³⁹⁷ **İnan**, Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk, Karşılıksız Çek, Sahte ve Tahrif Edilmiş Çek, Çekin Çalınması, Ankara 1981, s. 33; **Yılmaz**, s. 33; **Arslan**, Def'iler, s. 20.

³⁹⁸ **Moroğlu**, Bonoda İmza, s. 715 vd.; **Helvacı**, Def'iler, s. 677.

³⁹⁹ **Helvacı**, Def'iler, s. 678; **Oktay**, YL, s. 70.

⁴⁰⁰ **Yılmaz**, Def'iler, s. 204; **Helvacı**, Def'iler, s. 678; **Arslan**, Def'iler, s. 20; **Bozgeyik**, Def'iler, s. 491; **Oktay**, YL, s. 70.

⁴⁰¹ “Kambiyo senetlerinde imza itirazı, mutlak nitelikte bir def'i olup iyiniyetli hamil dâhil herkese karşı ileri sürülebilmektedir” 19. HD. T. 19.1.2017, E. 2016/10630, K. 2017/258. Benzer şekilde bkz. 19 HD. T. 13.12.2016, E. 2016/5003, K. 2016/15759; 19. HD. T. 9.11.2016, E. 2016/5578, K. 2016/14452; 11. HD. T. 12.4.2016, E. 2015/8515, K. 2016/4024; 19. HD. T. 16.2.2017, E. 2016/5423, K. 2017/1037 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁴⁰² “Dava tarihinde yürürlükte bulunan 6102 Sayılı TTK'nın 677. maddesinde düzenlenen imzaların bağımsızlığı ilkesi gereğince davacı keşideci, kendi imzasından sorumlu olup lehtar veya cirantanın imzasının sahteliğini ileri süremez” 19. HD. T. 6.2.2017, E. 2016/5424, K. 2017/810; 19. HD. T. 16.2.2017, E. 2016/5423, K. 2017/1037; 19 HD. T. 24.10.2016, E. 2016/15088, K. 2016/13909 (emsal.yargitay.gov.tr).

Öğretide sahte imza sonucu oluşan kambiyo taahhüdündeki hükümsüzlüğün, sonrada icazet verilerek giderilebileceği ifade edildiği gibi^{403, 404}; giderilemeyeceği de ifade edilmektedir⁴⁰⁵.

Yüksek Mahkeme, imza sahteliği iddiasıyla açılan davalarda, sahteliğe konu imzaya yönelik bilirkişi raporu alınması gerektiğini belirtmekte⁴⁰⁶; bilirkişi raporu alınmadan verilen kararları bozma nedeni saymaktadır⁴⁰⁷.

E) İmzanın Hile İle Veya Zorla Attırılması

Hile ve zorlama irade bozukluğu hâllerindedir. İrade bozukluğu, irade ile beyan arasında istenmeden ortaya çıkan uygunsuzluktur. İrade bozukluğuna ilişkin def'ilerin, etkisine göre mutlak ve nispi def'ilerden hangisinin içinde yer alması gerektiği, öğretide en çok tartışılan konulardandır.

Hirş, iktisadi ilişkilerde zorunluluk arz eden emniyet ve güven unsurlarının korunması gereğinden hareketle iradeyi bozan hâlleri şahsi def'i kabul eder⁴⁰⁸.

İmregün, iradesi bozuk kişi açısından senedin hükümsüz olduğunu belirtmekle birlikte, bu hususun iyiniyetli kişilere def'i olarak ileri sürülemeyeceğini fakat bu kişilere karşı genel hükümlere göre tazminat hakkının bulunduğunu belirtir⁴⁰⁹. Yazar anılan hususu etkisi itibariyle nispi def'ie yakın bir noktaya konumlandırır.

---

⁴⁰³ **Yılmaz**, s. 205; **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 224; **Kınacıoğlu**, s. 123; **Poroy/Tekinalp**, s. 167 N. 225. **Helvacı**, imzası taklit edilerek kambiyo taahhüdüne girenin, bu borçtan haberdar olması durumunda, kendisi hakkında oluşturulan yanlış görüntüyü ortadan kaldırmak yerine susmayı tercih etmesi ihtimalinde, imzası taklit edilen kişinin bu borçtan sorumlu olması gerektiğini belirtmektedir (Bkz. **Helvacı**, Def'iler, s. 678).

⁴⁰⁴ Adına çek düzenlenen kişinin bu duruma uzun süre kayıtsız kalması karşısında sahte imza ile çek keşide edilmesine icazet verdiğinin kabulü yönünde bkz. 11. HD. T. 11.5.2009, E. 2008/1576, K. 2009/5628.

⁴⁰⁵ **Arslanlı**, s. 30-31.

⁴⁰⁶ İmza inkârının bu işten anlayan fen ehline tetkik ettirilmesi gerektiği yönünde bkz. YHGK. 10.6.1981-12-1957/500 (**Kaçak**, Bono, s. 218).

⁴⁰⁷ 19. HD. T. 5.12.2016, E. 2015/6807, K. 2016/15447; 19. HD. T. 6.2.2017, E. 2016/5424, K. 2017/810; 19. HD. T. 29.2.2016, E. 2015/13915, K. 2016/3366 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁴⁰⁸ **Hirş**, s. 503.

⁴⁰⁹ **İmregün**, Def'iler, s. 659.

Özta, hata, hile ve ikrahı şahsi def'i olarak kabul ederken; imzanın şahsın fizikî varlığını doğrudan doğruya etkileyen cebirle attırılan ve hipnotize hâlde atılan imzaları mutlak def'i olarak kabul eder⁴¹⁰. Yazar, psikolojik baskı altında atılan imzayı ise mutlak def'ie dâhil etmez⁴¹¹.

Bizim de katıldığımız Poroy/Tekinalp'e göre, hile ile tehdidi (zorla imza attırılmasını) diğer rızayı bozan hâllerden özellikle hatadan ayırmak gerekir. Yazarlar, hile ve tehdidi mutlak def'iler arasında zikrederken, hata ile gabini şahsi def'i olarak kabul ederler⁴¹².

Hileyle ve zorla imza attırılması, etkilerine göre yapılan sınıflandırmada mutlak def'i grubu içinde, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler arasında yer alır. Hileyle ve maddi veya manevi zorlama neticesinde kambiyo taahhüdüne girilmesi neticesinde ortaya çıkan hukukî görünüm bu kişilere isnat edilemez. Çünkü bu kişilerin kambiyo taahhüdüne girme iradeleri yoktur. Diğer bir deyişle bu kişiler, ortaya çıkan hukukî görünüşe herhangi bir katkıda bulunmamışlardır. Bu nedenle onlara üçüncü şahıslarda itimat uyandırdıklarına ilişkin bir olgu isnat edilemez⁴¹³. Kişisel güvenlik karşısında işlem güvenliği feda edilmelidir. Zira ortaya çıkan görünümde imza sahibinin bir katkısı bulunmamaktadır.

Yüksek Mahkeme, senedin zorla (cebrî şiddet kullanılarak) imzalatıldığı iddiasının tanık dâhil her türlü delille ispat edilebileceğine hükmetmiştir⁴¹⁴.

Yüksek Mahkeme uyuşmazlık konusu bir hususta, ihtiyati haciz yapıldığı sırada verilen çekin, haciz tehdidi altında düzenlendiğine ve rızaen yapılmış bir ödemenin mevcut olmadığına hükmetmiştir⁴¹⁵.

---

⁴¹⁰ Özta, Kıymetli Evrak (1997), s. 224-225. Aynı yönde bkz. Helvacı(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 67.

⁴¹¹ Yılmaz, psikolojik etki altında atılan imzanın da etkisine göre yapılan ayırmada mutlak def'iler arasında zikretmektedir (Bkz. Yılmaz, s. 209).

⁴¹² Poroy/Tekinalp, s. 96 N. 108b. Aynı yönde bkz. Arslan, Def'iler, s. 26; Yılmaz, s. 208-209; Ünal(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 106. Ayrıca bkz. Cerrahoğlu, s. 45 vd.

⁴¹³ Yılmaz, s. 208 vd.

⁴¹⁴ 19. HD. T. 30.10.1995, E. 1995/11141, K. 1995/8991 (Coşkun, s. 143).

⁴¹⁵ 19. HD. T. 4.12.1997, E. 1997/6187, K. 1997/10317 (Coşkun, s. 141-142).

F) Senet Metnindeki Değişiklikler (Tahrifat)

Senet metninde⁴¹⁶ değişiklik, diğer bir deyişle tahrifat⁴¹⁷, düzenleyenin bütün unsurlarını eksiksiz bir şekilde yerine getirdiği ve dolaşıma koyduğu senet üzerinde yer alan unsurlarda veya beyanlarda sonradan silinme, kazanma veya eklemeler suretiyle değişiklik yapılmasıdır⁴¹⁸.

Oktay, açık veya eksik poliçenin sonradan doldurulmasını da tahrifat olarak ifade etmektedir⁴¹⁹. Yüksek Mahkeme ise, aksi görüştedir⁴²⁰.

Helvacı, tahrifat def'ini, "senetle borç altına giren belli bir kategorinin diğer belli bir kategoriye karşı ileri sürebileceği def'iler" başlığı altında incelemektedir⁴²¹.

Senet metninin değiştirilmesi farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Uygulamada en çok rastlananlar ise senet bedelinin⁴²², vadenin ve düzenlenme tarihinin⁴²³ değiştirilmesidir.

Metni değişikliğe uğramış bir kambiyo senedi geçerliliğini korumaya devam eder⁴²⁴. Türk Ticaret Kanunu'nun 748'inci maddesine göre, değişiklikten önce imza

---

⁴¹⁶ Burada ifade edilen senet metni deyiminin, sadece poliçe ve çekte ödeme emrini, bonoda ise borç vaadini ihtiva eden yazılı kısmı değil; senedin ön ve arka yüzündeki kambiyo taahhütlerinin tamamını kapsadığı yönünde bkz. **Kınacıoğlu**, s. 127.

⁴¹⁷ Tahrifatın sözlük anlamı: Bir şeyin aslını bozmak, değiştirmektir. Bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58cd319a6b1c20.28408907

⁴¹⁸ **İnan**, Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk, s. 34; **Yılmaz**, s. 205; **Erdem**, Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat), İstanbul 2008, s. 16.

⁴¹⁹ Bkz. **Oktay**, YL, s. 72.

⁴²⁰ 12. HD. T. 15.4.2010, E. 2009/27045, K. 2010/9382 (**Coşkun**, s. 193).

⁴²¹ **Helvacı**, Def'iler, s. 680.

⁴²² "...alacaklı tarafından takibe konu edilen çekin keşide tarihinin 29.5.2006 ve miktarının 5.000 YTL olduğunu, ancak tahrifat yapılarak 29.5.2006 olan keşide tarihinin 28.2.2007 yazı ve rakamla yazılan 5.000 YTL miktarında 15.000 YTL olarak tahrif edildiğini...", YHGK. T. 5.5.2010, E. 2010/12-74, K. 2010/243 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁴²³ "Somut olayda; takip dayanağı olan çekin keşide tarihinde tahrifat yapıldığı iddiası davacı ciranta tarafından alacaklı hamile karşı ileri sürülmüş olup...", 12. HD. T. 7.2.2017, E. 2016/27908, K. 2017/1394. YHGK. T. 4.3.2015, E. 2013/19-1746, K. 2015/896 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁴²⁴ Yargıtay'ın, "Somut olayda; takip dayanağı olan çekin keşide tarihinde tahrifat yapıldığı iddiası davacı ciranta tarafından alacaklı hamile karşı ileri sürülmüş olup ... çekin geçerliliği bu iddiaya bağlı olduğundan..." şeklindeki ifadesi hatalıdır (Karar için bkz. 12. HD. T. 7.2.2017, E. 2016/27908, K. 2017/1394). Zira tahrif edilmiş bir kambiyo senedi geçersiz hâle gelmemekte aksine varlığını korumaya devam etmektedir (emsal.yargitay.gov.tr).

koyanlar eski metinden, değişiklikten sonra imza koyanlar ise yeni metinden soruludur⁴²⁵. Kambiyo taahhüdünde bulunurken kişinin koyduğu iradenin onun katkısı ve kusuru olmaksızın bir başkası tarafından değiştirilmesi bu kişiye yüklenemez. Nitekim senet metninin değiştigi iddiası, iyiniyetli dâhil, her hamile karşı ileri sürülebilir⁴²⁶.

Tahrifat def'i teknik anlamda itiraz oluşturur⁴²⁷. Yargıtay da bu def'inin iyiniyetli dâhil her hamile karşı ileri sürülebileceği görüşündedir⁴²⁸. Yüksek Mahkeme tahrifat iddiasını içeren bir davada, senette tahrifat yapıp yapılmadığının uzman bilirkişi incelemesi suretiyle tespit ettirilmemiş olmasını bozma nedeni saymıştır⁴²⁹.

G) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 4/5'e Aykırılık

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinin 5'inci fıkrası, tüketici işlemi nedeniyle düzenlenecek olan kıymetli evraka yönelik yeni bir hüküm getirmiştir. Söz konusu hükme göre, *“tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle kıymetli evrak niteliğinde sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebilir. Bu hükme aykırı olarak düzenlenecek olan senetler ise tüketici yönünden geçersizdir”*.

Anılan hükme göre, bir tüketici işlemi nedeniyle kıymetli evrak düzenlenecek olursa, bu kıymetli evrak sadece nama yazılı şekilde düzenlenebilecektir. Ayrıca taksitli satışlarda her bir taksit için ayrı bir nama yazılı senet düzenlenmelidir. Aksine bir davranış senedin tüketici yönünden geçersiz olması sonucunu doğurur.

Yargıtay'ın isabetli bir şekilde verdiği karar için bkz. “Çekteki tahrifat çekin geçersizliği sonucunu doğurmaz” 19. HD. T. 1.10.2015, E. 2015/614, K. 2015/11735. Benzer şekilde, 12. HD. T. 19.2.1987, E. 1987/5794, K. 1987/2315; 11. HD. T. 16.5.2011, E. 2009/13523, K. 2011/5962 (emsal.yargitay.gov.tr). Aynı yönde bkz. **Yılmaz**, s. 206.

⁴²⁵ **Kınacıoğlu**, s. 128.

⁴²⁶ **Oktay**, YL, s. 72; **Yılmaz**, s. 205 vd.

⁴²⁷ **İmregün**, Def'iler, s. 659; **Helvacı**, Def'iler, s. 659.

⁴²⁸ “Borçlunun hamil/alacaklıya karşı senet metninde tahrifat iddiası mutlak def'idir” YHGK. T. 4.3.2015, E. 2013/19-1746, K. 2015/896 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁴²⁹ “Senette tahrifat yapıp yapılmadığının uzman bilirkişi incelemesi suretiyle belirlenmesi gerekirken mahkemece bu hususta herhangi bir bilirkişi incelemesi yapılmaksızın soyut gerekçe ile bono üzerindeki bedelde tahrifat yapıldığının kabul edilmesi yerinde değildir” 11. HD. T. 11.4.2016, E. 2015/15440, K. 2016/3935 (emsal.yargitay.gov.tr).

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinin k bendi tüketiciyi, "*ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*" şeklinde tanımlamıştır. Buna göre tüketicinin tespitinde dikkat edilmesi gereken husus, tüketici olduğu iddiasında olan kişinin *amacıdır*. Ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiler tüketici değildir. Tacirin tüketici olup olamayacağına bakmak gerekirse; gerçek kişi tacirin adi sahası bulunmakla beraber; tüzel kişi tacirin adi sahası bulunmamaktadır. Zira ticari iş karinesini düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 19'uncu maddesi, "*bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Ancak, gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır*" demektedir. Görüldüğü üzere gerçek kişi tacirlerin aksine tüzel kişi tacirlerin adi sahası bulunmaz. Bunun sonucu olarak, tüzel kişi tacirler tüketici sıfatını kazanamaz. Gerçek kişi tacirler ise, kişisel nitelikteki ihtiyaçları nedeniyle tüketici olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, tacir sıfatını haiz olmayan kişiler ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmeleri durumunda tüketici sayılmazlar.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinin l bendi tüketici işlemini, "*mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzerli sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukukî işlem*" şeklinde tanımlanmıştır.

Hükme göre tüketici işleminin tespitinde belirleyici olan husus, ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden bir satıcının veya sağlayıcının bulunmasıdır. Ticari veya mesleki amaçlarla hareket etmeyen satıcının yapmış olduğu hukukî işlem, tüketici işlemi niteliğinde değildir. Taraflar arasında yapılan hukukî işlemin tüketici işlemi olarak kabul edilebilmesi, satıcının tacir olmasına bağlı değildir. Esnaf da tüketici işlemine vücut verebilir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinin 5'inci fıkrasına göre tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle düzenlenecek olan kambiyo senedi, nama yazılı şekilde oluşturulmalıdır. Aksine davranış, senedin

tüketici yönünden geçersiz sayılması sonucunu doğurur. Yine, tüketici taksitli satışa konu bir işlem yapmış ise her bir taksitin ödenmesi için ayrı ayrı ve nama yazılı olacak şekilde kambiyo senedi düzenlemelidir; aksi takdirde senet, tüketici yönünden geçersizdir.

Anılan hüküm kapsamında iki husus önem arz eder. İlk olarak, tüketicinin düzenlediği kambiyo senedi “*nama yazılı*” değilse; ikinci olarak ise taksitli bir satışta senet “*her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde*” düzenlenmemişse bu senedin akıbeti ne olacaktır? Tüketici yönünden geçersizlik kimlere karşı ve ne şekilde ileri sürülebilecektir? Diğer bir deyişle söz konusu husus kambiyo senetlerinde def’iler bağlamında ne anlama gelmektedir?

Bu sorulara cevap ararken, kanun koyucunun amacını dikkate almak gerekir. Ayrıca sorular, kıymetli evrakın temel ilkelerine sadık kalınarak cevaplanmalıdır.

Öğretide senedin tüketici yönünden geçersizliğine ilişkin görüş birliği yoktur. Bir görüşe göre, senedin geçersizliği, tüketicinin satıcıya karşı ileri sürebileceği şahsi bir def’idir⁴³⁰. Diğer bir görüşe göre, kanundan doğan mutlak def’idir⁴³¹.

Bize göre, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un 4’üncü maddesinin 5’inci fıkrasının kambiyo senetlerinde def’iler kapsamında özellikli bir yapıya sahiptir. Tüketicinin düzenlemiş olduğu bir kambiyo senedi nama yazılı değilse veya taksitli bir satışta senet, her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde düzenlenmemiş ise, bu hususlar sadece tüketici yönünden özellik gösteren teknik anlamda bir itiraz niteliğindedir. Fakat bu itiraz her zaman ve herkese karşı ileri sürülemez. Eğer senet ciro görmemiş ise, diğer bir deyişle, senedin hamili satıcı ise senet borçlusu tüketici, TKHK m. 4/5’e aykırılığı başka bir şarta ihtiyaç duymadan ileri sürebilir. Zira anılan maddeye göre kambiyo senedi tüketici yönünden geçersizdir. Senet ciro görmüş ise, senedi iyiniyetle devralan üçüncü kişilere karşı sadece TKHK m. 4/5’e aykırılık

---

⁴³⁰ Ülgen(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 130; Uzunnallı-Eroğlu, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2006, C. 6, S. 1, s. 113 vd.

⁴³¹ Zevkliler/Aydoğdu, Tüketicinin Korunması Hukuku-Açıklamalı-Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara 2004, s. 180; Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, 5. Baskı, İstanbul 2014, s. 157; Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersler, Ankara 2015, s. 203.

gerekçesiyle senedin geçersiz olduğu ileri sürülemez. Zira senede göre sorumluluk ve görünüşe itimat ilkeleri gereğince üçüncü kişilerde bir görünüş meydana gelmiştir. Senet ile yaratılan görünüşün korunması gerekir. Bunun yolu da, sadece TKHK m. 4/5'e aykırılığın senedi geçersiz yapmamasından geçer. Fakat anılan düzenleme zayıf durumda olan tüketiciyi korumaya hizmet etmekte, tüketicinin mağdur olmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Nitekim Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un gerekçesinde bu husus açık bir şekilde ifade edilmiştir⁴³². Bu nedenle kambiyo senedinin oluşturulmasına temel teşkil eden ilişkiden kaynaklanan şahsi def'i niteliğinde bir husus var ise, bu durum senedi iyiniyetle devralan üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir⁴³³.

---

⁴³² Bkz. TKHK m. 4 gerekçesi.

⁴³³ Aynı yönde bkz. **Kendigelen**, Çek, s. 124 vd.; **Yeşiltepe**, "6502 Sayılı TKHK m. 4/5 Çerçevesinde Kıymetli Evrakın Tüketici Yönünden Geçersizliği Meselesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi, Y. 2014, C. 20, S. 2, s. 42.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NİSPİ DEF'İLER

Nispi def'iler herkese karşı ileri sürülemeyen, sadece belirli bir alacaklıya karşı ve yalnızca ilgilisi tarafından ileri sürülebilen def'ilerdir⁴³⁴.

Emre yazılı senetlerde borçlunun def'ilerini düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 825'inci maddesinin ikinci fıkrası, “*borçlu ile önceki hamillerden biri veya senedi düzenleyen kişi arasında doğrudan doğruya varolan ilişkilere dayanan def'ilerin ileri sürülmesi, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması hâlinde caizdir*” şeklindedir⁴³⁵. Anılan hükme göre nispi def'iler, doğrudan doğruya ilişkisi bulunan kişiler arasında ileri sürülebilir. Ayrıca bu def'iler ilişkisi bulunmamakla beraber senedi devralırken bilerek borçlunun zararına hareket eden kişiye de ileri sürülebilir⁴³⁶.

İmregün⁴³⁷ nispi def'ileri, “senet borçlusunu ile senet lehtarları arasındaki *senet dışı ilişkilerden doğan def'ilerdir*” şeklinde tanımlamaktadır. Yazar nispi def'ileri, senet borçlusunu ile senet lehtarları arasındaki senet dışı ilişkilere inhisar ettirmiş; taraflar arasında kambiyo ilişkisi ile ilgili özel anlaşmalardan kaynaklanabilecek hususları⁴³⁸ nispi def'ilerin dışında bırakmıştır.

Öztañ⁴³⁹, “emre yazılı senetlerdeki borç taahhüdünün objektif mevcudiyetine hiç bir etkisi olmayan, borçlunun belli bir alacaklı ile arasındaki *hukukî münasebetten doğan def'ilerdir*” şeklinde tanımlamaktadır. Yazar nispi def'ileri, borçlu ile alacaklı

---

⁴³⁴ Ünal(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 107.

⁴³⁵ Aynı hüküm TTK m. 687'de poliçe için tekrar edilmiştir.

⁴³⁶ Ünal(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 107; Helvacı, Def'iler, s. 682-683; Helvacı(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 68; Poroy/Tekinalp, s. 99 N. 118; Öztañ, Kıymetli Evrak (1997), s. 224; Bozkurt, Ticaret Hukuku – C. III, Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, İstanbul 2013, s. 49; Bahtiyar, s. 33; Kınacıoğlu, s. 168.

⁴³⁷ İmregün, s. 23

⁴³⁸ Örneğın, vade uzatma anlaşmasında olabileceği gibi.

⁴³⁹ Öztañ, Kıymetli Evrak (1997), s. 234.

arasındaki hukukî ilişkilere inhisar ettirmiş, hukukî ilişki niteliğinde olmayan diğer bir ilişkinin varlığını⁴⁴⁰ nispi def'ilerin dışında bırakmıştır.

Öğretide nispi def'ilerin, alacağın temliki ile ciro suretiyle devir arasındaki farkın bir sonucu olduğunu ifade eden yazarların⁴⁴¹ yanı sıra; soyutluk ilkesiyle birlikte hukukî görünüşe itimat teorisinin sonucu olduğunu ifade eden yazarlar⁴⁴² da vardır.

Öğreti ve yargı kararlarında “nispi def'i” kavramıyla aynı anlamda olmak üzere ve ağırlıklı olarak “şahsi def'i” kavramı tercih edilmektedir.

Nispi def'iler, diğer bir deyişle şahsi def'iler, i) temel ilişkiden kaynaklanan şahsi def'iler ile ii) özel anlaşmalardan kaynaklanan şahsi def'iler olmak üzere ikiye ayrılır.

I- TEMEL BORÇ İLİŞKİSİNDEN KAYNAKLANAN ŞAHSİ DEF'İLER

A) Hata

İrade bozukluğu hâllerinden olan hata iyi niyetlilere karşı ileri sürülemeyen şahsi def'iler arasındadır⁴⁴³. Hatada kambiyo taahhüdüne girme iradesi mevcuttur. Ancak imzalanana ile imzalanmak istenen taahhüt arasında farklılık vardır⁴⁴⁴.

Yılmaz, kambiyo senetlerinde def'ileri, hukukî görünüşe itimat prensibi merkezinde sınıflandırmaktadır. Yazar, hata def'inde bulunana kusur isnat edilip edilemeyeceğine bakılması gerektiğine işaret etmekte; kusur isnat edilebiliyorsa “şahsi def'i”; edilemiyorsa “senetteki beyanın hükümsüzlüğüne ilişkin def'i” olduğunu kabul etmektedir⁴⁴⁵.

---

⁴⁴⁰ Örneğin, haksız fiil sonucu oluşan tazminat borcu gibi.

⁴⁴¹ **Poroy/Tekinalp**, s. 100 N. 118; **Pulaşlı**, s. 70; **Tuna**, s. 37; **Bozgeyik**, Def'iler, s. 494.

⁴⁴² **Yılmaz**, s. 212; **Oktay**, YL, s. 74.

⁴⁴³ **Poroy/Tekinalp**, s. 99 N. 118; **Yılmaz**, s. 214; **İmregün**, s. 24; **Ünal**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 110; **Pulaşlı**, s. 69; **Helvacı**(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 67; **Bahtiyar**, s. 33. *Cerrahoğlu*, hatanın mutlak def'i mi yoksa şahsi def'i mi olduğunun tespiti için çeşitli ihtimallerin göz önünde bulundurulması ve buna göre bir sonuca varılması gerektiğini ifade etmektedir (**Cerrahoğlu**, s. 46 vd.).

⁴⁴⁴ **Yılmaz**, s. 214.

⁴⁴⁵ **Yılmaz**, s. 214.

Poroy/Tekinalp Yılmaz'dan farklı olarak, kusur isnat edilebilip edilememe ayırımına gitmemektedir. Yazarlar hata def'ini, bu def'ide bulunan kişinin ortaya çıkan hukukî görünüşü kendi tutumuyla yaratmış olması nedeniyle şahsi def'i olarak kabul etmektedirler⁴⁴⁶.

B) Temel İlişkinin Hukuka, Ahlaka Aykırı Ve İmkânsız Olması

Türk Borçlar Kanunu'nun 26'ncı maddesi sözleşme özgürlüğü ilkesini hüküm altına almıştır. Buna göre, kişiler serbest iradeleriyle aralarında bir borç ilişkisi yaratıp bunu diledikleri gibi belirleyebilirler⁴⁴⁷. Fakat bu özgürlük sınırsız değildir. Nitekim anılan hükme göre sözleşme özgürlüğü, kanunun öngördüğü sınırlar içinde yapılmalıdır. Kanunun öngördüğü sınırları aşan işlemler geçersizdir. Türk Borçlar Kanunu'nun 27'nci maddesinin birinci fıkrası bu durumu, "*kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür*" şeklinde ifade etmiştir.

Kambiyo taahhüdüne temel teşkil eden ilişki, kanunun öngördüğü sınırları aşarsa, temel ilişki kesin olarak hükümsüzdür (TBK m. 27). Ancak mücerretlik ilkesi gereği kambiyo taahhüdü bu hükümsüzlükten etkilenmez⁴⁴⁸. Temel ilişkideki sakatlık şahsi def'i olarak temel ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilir; fakat temel ilişkinin dışında kalan iyiniyetli kişilere karşı ileri sürülemez⁴⁴⁹.

Borçlu kambiyo senedini tetikçilik veya hırsızlık yapmak karşılığı olarak düzenlemişse hukuka aykırı temel ilişki; boşanmak veya susmak karşılığı olarak düzenlemişse ahlaka aykırı temel ilişki söz konusudur⁴⁵⁰.

Yüksek Mahkeme, ihaleye fesat karıştırmak maksatlı verilen senetlerin ahlaka aykırı olduğuna ve ticari senetlerin böyle bir amaç nedeniyle verilmesi durumunda Türk Borçlar Kanunu'nun 26 ve 27'nci maddeleri uyarınca kambiyo taahhüdünün

---

⁴⁴⁶ Poroy/Tekinalp, s. 96 N. 108b.

⁴⁴⁷ Ayan, s. 147.

⁴⁴⁸ Yılmaz, s. 221.

⁴⁴⁹ Aksi yönde bkz. Schwarz, Borçlar Hukuku Dersleri C. I, (Çeviren Bülent Davran), İstanbul 1948, s. 247; Sungurbey, Borç İkrarı ve Borç Vaadi, İstanbul 1957, s. 118 vd.

⁴⁵⁰ Yılmaz, s. 222.

geçersiz olduğuna hükmetmiştir⁴⁵¹. Başlık parası için düzenlenen bononun geçersiz olduğuna hükmedilmiştir⁴⁵². Yine, evli bir kişinin, başkasıyla ilişki kurup karı koca hayatı yaşaması ahlaka ve adaba aykırı olduğundan bahisle, bu durumun gerçekleşmesini temin için verilen bononun da geçersiz olacağına hükmedilmiştir⁴⁵³.

Türk Borçlar Kanunu'nun 605'inci maddesi, kumar veya bahis borcu nedeniyle oluşturulan kambiyo taahhüdünün akıbetini düzenler. Söz konusu hükmün birinci fıkrasının ilk cümlesi, *“kumar oynayan veya bahse giren kişi tarafından imzalanmış adi borç veya kambiyo senedi üçüncü bir kişiye devredilmiş olsa bile, hiçbir kimse bunlara dayanarak dava açamaz ve takip yapamaz”* şeklindedir. Hükme göre kumar ve bahis borcu nedeniyle oluşturulan kambiyo taahhüdü eksik borç niteliğindedir. Böyle bir borcun ifasına yönelik dava veya icra takibi yapılamaz. Fakat bu borç ifa edilirse geri istenemez (TBK m. 605/2.c.1)⁴⁵⁴.

Türk Borçlar Kanunu'nun 605'inci maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi, *“kıymetli evrakın iyiniyetli üçüncü kişilere sağladığı haklar saklıdır”* demek suretiyle senedi iyiniyetle alan üçüncü kişilerin haklarını koruma altına almıştır⁴⁵⁵.

Yüksek Mahkeme, kambiyo taahhüdüne temel teşkil eden ilişkinin kumar borcu olması durumunda, senetteki taahhüdün hükümsüz olduğuna hükmetmiştir⁴⁵⁶. Kumar borcu karşılığı olarak senet düzenlendiği iddiası, tanıkla ispat edilebilir⁴⁵⁷.

C) Senedin Rıza Dışında Elden Çıkması

Senedin rıza dışı elden çıkması, senedin kaybedilmesi veya çalınması gibi irade dışı bir şekilde elden çıkıp üçüncü bir kişinin eline geçmesidir.

---

⁴⁵¹ YHGK. T. 05.03.1986, E. 1985/11-832, K. 199 (Kaçak, Bono, s. 214).

⁴⁵² 11. HD. T. 11.2.1980, E. 1980/620, K. 1980/620 (Coşkun, s. 139).

⁴⁵³ 19. HD. T. 304.2004, E. 2004/8248, K. 2004/4931 (Coşkun, s. 1004).

⁴⁵⁴ Gürbüz, “Ticari Senetlerde (Kambiyo Senetlerinde) Bedelsizlik Sorunu”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 6-7 Ocak 1984, s. 297.

⁴⁵⁵ Öztan, Kıymetli Evrak (1997), s. 227; İnan, Hatır Senetleri, s. 111; Şimşek, s. 311; Yılmaz, s. 223; Helvacı, Def'iler, s. 687.

⁴⁵⁶ YHGK. T. 26.09.1986, E. 1985/11-466, K. 794; YHGK. T. 30.05.1986, E. 1985/11-321, K. 594 (Kaçak, Bono, s. 1114).

⁴⁵⁷ 11. HD. T. 20.10.1991, E. 1991/3731, K. 1991/5585 (Kaçak, Bono, s. 931).

Senedin rıza dışı elden çıktığı def'i, iki bakımdan özellik arz eder. İlk olarak, şahsi def'iler, emre ve hamiline yazılı senetlerde kural olarak farklılık arz etmemektedir. Bunun tek istisnası, senedin rıza dışı elden çıktığı def'idir. Türk Ticaret Kanunu'nun 778/I-a atfına müsteniden bonolar bakımından da cari bulunan 686'ncı maddesinin ikinci fıkrası⁴⁵⁸, "*poliçe herhangi bir suretle hamilin elinden çıkmış bulunursa, birinci fıkrada yazılı hükümlere göre hakkı anlaşılan yeni hamil, ancak poliçeyi kötüniyetle iktisap etmiş olduğu veya iktisabında ağır bir kusur bulunduğu takdirde o poliçeyi geri vermekle yükümlüdür*" şeklindedir. Söz konusu hüküm, emre yazılı senetlerde senedin rıza dışında elden çıktığı def'inde bulunulabileceğini düzenlemektedir.

Hamiline yazılı senetlerde def'ileri düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 659'uncu maddesinin üçüncü fıkrası ise, "*senedin borçlunun rızası olmaksızın tedavüle çıkarıldığı yolunda bir def'ileri sürülemez*" şeklindedir. Hükme göre hamiline yazılı senetlerde senedin rıza dışında tedavüle çıkarıldığı yolunda bir def'inin dermeyanı mümkün değildir⁴⁵⁹.

Bu farklılığın nedeni, hamiline yazılı senetlerin tedavül kabiliyetini ve ona duyulan güveni artırmaktır⁴⁶⁰.

Senedin rıza dışında elden çıkmış olduğuna ilişkin def'inin özellik arz ettiği ikinci durum, bu def'inin ileri sürülebilme şartının farklılığıdır. Diğer şahsi def'ilerde, şahsi def'ilerin ileri sürülebilmesi, *bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olma* şartına⁴⁶¹ bağlıdır. Senedin rıza dışında elden çıkması def'inde ise, *kötüniyetli iktisap etmiş olma veya iktisabında ağır bir kusurun bulunması* şartı⁴⁶² aranır.

---

⁴⁵⁸ Aynı düzenleme TTK m. 792'de çek için de tekrar edilmiştir.

⁴⁵⁹ Hamiline yazılı senetlerde senedin rıza dışı elden çıkmış olduğu def'inin ileri sürülememesinin nedeninin, Hukukî Görünüşe İtimat prensibi olduğu yönünde bkz. **Yılmaz**, s. 218.

Poroy/Tekinalp'e göre ise, kreasyon teorisinin bir sonucudur (**Poroy/Tekinalp**, s. 69-70 N. 65; s. 105 N. 126). Ayrıca bkz. **Yiğit**, "Hamile Yazılı Senetlerde Senedin Rıza Hilafına Tedavüle Çıkarıldığı Def'i (TTK m. 571/3)", Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 543. Ayrıca bkz. **Esenkar**, Çekin Ziyatı Özellikle Çalınma Hali, 1996, s. 70 vd.

⁴⁶⁰ **Yılmaz**, s. 217.

⁴⁶¹ Bkz. TTK m. 689/I, m. 825/II.

⁴⁶² Bkz. TTK m. 686/II ve TTK m. 792.

Senedi devralanın kötüniyetle iktisap ettiğinin veya iktisabında ağır kusur bulunduğunun ispatı, bilerek borçlunun zararına hareketin ispatından daha kolaydır⁴⁶³.

Helvacı, senedin rıza dışı elden çıkmasını, senedin, düzenleyicisinin elinden rızası hilafına çıkması ile cirantalardan birinin elinden rızası hilafına çıkmasını ayrı ayrı incelemektedir⁴⁶⁴. İlk olarak, senet, düzenleyicisinin elinden rızası dışında çıkmışsa, ilk ciro lehtar tarafından yapılmamış olur. TTK m. 686/I uyarınca ciro zinciri düzgün olmaz. Nitekim senedin hamili meşru hamil olmayacak ve bu def'i mutlak bir def'i olarak ileri sürülebilecektir. İkinci olarak, senet cirantalardan birinin elinden rızası hilafına çıkmışsa, senet elden çıkmadan önceki cironun türüne bakılmalıdır. Senet elden çıkmadan önceki son ciro, tam ciro ise, bundan sonraki cironun tam cironun lehtarı tarafından yapılması gerekir. Aksine hareket, ciro zincirinin kopuk olması sonucunu doğurur. Öte yandan senet elden çıkmadan önceki son ciro, beyaz ciro ise, TTK m. 686/II uyarınca senedi ele geçiren kimse hak sahibi olabilecektir. Nihayet yazara göre, söz konusu def'i bu durumda ve aynı zamanda senedi kötüniyetle veya ağır kusurla iktisap edenlere karşı ileri sürülebilecektir⁴⁶⁵.

Yüksek Mahkeme, senedin düzenleyicisinin elinden rızası hilafına çıktığı iddiasının, tanık dâhil her türlü delille ispatlanabileceği görüşündedir⁴⁶⁶.

D) Bedelsizlik (Karşılıksızlık)

Bedelsizlik, kambiyo taahhüdüne temel teşkil eden ilişkiadaki edimin ifa edilmemesidir. Örneğin, yüz ton buğday karşılığı oluşturulan bonoda düzenleyen, buğday borcunun henüz ifa edilmediğini, bedelsizlik def'i olarak ileri sürebilir.

Öğretide İnan bedelsizliği, "*bir ticarî senedin temel alacağı kendini meydana getiren asıl borç münasebetiyle birlikte veya ondan ayrı olarak ortadan kalkar,*

---

⁴⁶³ Helvacı(Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 70; Ünal(Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç), s. 109.

⁴⁶⁴ Helvacı, Def'iler, s. 683 vd. Aynı yönde bkz. Kalfa, Çekte Def'iler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 109 vd.

⁴⁶⁵ Ayrıca bkz. İnan, Çek Rizikoları, s. 31 vd.

⁴⁶⁶ YHGK. T. 27.2.2002:19-80/130 (Coşkun, s. 141).

muteber olarak doğmaz veya hiç mevcut olmazsa o senet bedelsiz bir ticarî senettir” şeklinde tanımlamaktadır⁴⁶⁷.

Helvacı bedelsizliği, temel borç ilişkisinden kaynaklanan temel alacağın sona ermesi şartına bağlamaktadır⁴⁶⁸.

Yüksek Mahkeme bir kararında, araç satış sözleşmesi karşılığı düzenlenen bonoyu, aracın sözleşmede kararlaştırılan tarihte devir ve teslim edilmemesi nedeniyle *bedelsiz* kabul etmiştir⁴⁶⁹. Diğer bir kararında, çek karşılığında davacıya mal tesliminin yapılmamasını *çekin bedelsiz kalması* şeklinde değerlendirmiştir⁴⁷⁰. Kira sözleşmesinin temelini oluşturan binanın depremde yıkılmasıyla, kira konusu ortadan kalkar; bu ise bonoyu bedelsiz hâle getirir⁴⁷¹. Bedelsizlik iddiası yazılı delille ispat edilmelidir⁴⁷².

Bedelsizlik, şahsi bir def’idir. Bu nedenle bedelsizlik def’i, herkese karşı değil; doğrudan doğruya var olan ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilir⁴⁷³. Kambiyo senedini iyiniyetle iktisap edene karşı ileri sürülemez. Fakat bile bile borçlunun zararına hareket eden hamile ileri sürülebilir⁴⁷⁴.

---

⁴⁶⁷ İnan, Hatır Senetleri, s. 26.

⁴⁶⁸ Helvacı, Def’iler, s. 690.

⁴⁶⁹ 19. HD. 03.05.2016, E. 2015/16452, K. 2016/8157 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁴⁷⁰ 19. HD. 20.04.2016, E. 2015/17477, K. 2016/6919. Benzer kararlar için bkz. 19. HD. 13.04.2016, E. 2015/17306, K. 2016/6561; 19. HD. 25.03.2016, E. 2015/11682, K. 2016/5481; 19. HD. 10.03.2016, E. 2915/7492, K. 2016/4347; 19. HD. 17.03.2016, E. 2015/11429, K. 2016/4711; 19. HD. 24.02.2016, E. 2015/14801, K. 2016/3011; 19. HD. 02.02.2016, E. 2015/6123, K. 2016/1373; 19. HD. 16.12.2015, E. 2015/7329, K. 2015/17065; 19. HD. 02.12.2015, E. 2015/5389, K. 2015/15941; 19. HD. 13.10.2015, E. 2015/6436, K. 2015/12621; 19. HD. 17.09.2015, E. 2014/20045, K. 2015/11163 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁴⁷¹ 13. HD. T. 4.7.2003, E. 2003/10423, K. 2003/7437 (Coşkun, s. 1003).

⁴⁷² 11. HD. T. 14.3.2006, E. 2005/2847, K. 2006/2650 (Coşkun, s. 1004).

⁴⁷³ “Çeklerin bedelsiz kalıp kalmadıkları hususunun dava dışı ... Şirketi’ne ileri sürülecek bir def’i olduğu, iyi niyetli olduğu anlaşılan davalıya karşı ileri sürülemeyeceği...” 19. HD. T. 7.12.2016, E. 2016/9342, K. 2016/15495 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁴⁷⁴ Uyuşmazlık konusu olayda düzenleyen ile lehtar arasında taşınmaz satışına dair akdedilen sözleşme uyarınca çek verilmiş fakat satıcı taraf sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ifa etmemiş, bunun üzerine sözleşme davacı tarafından feshedilmiştir. Çek lehtarı ... Tic. Ltd. Şti’nin senedi “*dünürüne*” ciro etmesini Yüksek Mahkeme, bile bile borçlunun zararına hareket olarak yorumlamış ve bedelsizlik şahsi def’inin bu kişiye karşı da ileri sürülebileceğine hükmetmiştir. Bkz. 19. HD. T. 26.1.2017, E. 2016/10893, K. 2017/494 (emsal.yargitay.gov.tr).

Uygulamada bedelsizlik iddiası, Türk Ticaret Kanunu m. 757 uyarınca iptal davasına konu olmaktadır. Bu iptal davası, rıza hilafına elden çıkan senetler bakımından koruma sağlar. Ancak bedelsizlik iddiası ile açılan bu dava, Türk Ticaret Kanunu'nun 757'nci maddesinin şartlarını taşımamaktadır. Zira anılan davanın temelini, senedin rıza dışında elden çıkması oluşturur. Bedelsizlik iddiası içeren bir senet ise rıza dışı elden çıkmamaktadır. Bedelsizlik iddiasıyla açılacak dava, İcra ve İflas Kanunu m. 72 anlamında bir tespit davasıdır⁴⁷⁵.

II- ÖZEL ANLAŞMALARDAN KAYNAKLANAN ŞAHSİ DEF'İLER

A) Hatır Senedi Def'i

Mevzuatta hatır senedine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Gerek öğreti⁴⁷⁶ gerekse mahkemeler⁴⁷⁷, hatır senedini kabul etmektedir.

Öğretide hatır senedine ilişkin tanımlar, hatır sözleşmesi taraflarının amacı ile hatır senedinin icra ettiği fonksiyon merkezlidir⁴⁷⁸.

Poroy/Tekinalp'e göre hatır senedi, "bir kimsenin borçlu olmadığı hâlde bir kimseye, hatırı için, ona finansman imkânı yaratmak, yani onun senedi bankaya vererek kredi almak, senedi kırdırmak veya ıskonto olarak satmak amacıyla sanki borçluymuşçasına verdiği kambiyo senedir"⁴⁷⁹.

Poroy/Tekinalp'ten nakledilen tanım, hatır senedinin ekonomik hayatta icra ettiği fonksiyon merkezlidir.

İnan'a göre hatır senedi, "öyle poliçe veya bonolardır ki, senette borçlu olarak görünen şahıs, senette yazılı meblağın bizzat kendi mamelekinden ödenmesini mucip bir borcu olmadığı hâlde senet alacaklısının nakdî kredi temin etmesini veya malî

---

⁴⁷⁵ Aynı yönde bkz. **Helvacı**, Def'iler, s. 691; **Oktay**, YL, s. 88 vd.

⁴⁷⁶ Pek çokları yerine bkz. **İnan**, Hatır Senetleri, s. 55 vd.

⁴⁷⁷ 19. HD. 23.11.2015, E. 2015/12735, K. 2015/15286.

⁴⁷⁸ **Karayağın**, s. 227; **Kınacıoğlu**, s. 96 ila 98; **Aral**, Senedatı Ticariye, İstanbul 1934, s. 13; **Rumelli**, "Hatır Senetleri", İBD, Y. 1950, S. 8, s. 450; **Sengir**, "Hatır Bonoları", İBD, Y. 1964, C. 38, S. 1-4, s. 2; **Ertan**, "Bilanço Tahlillerinde Hatır Bonoları", Banka Dergisi, Y. 1965, C. 2, S. 6, s.34; **Akgün**, s. 106; **Kuyucak**, Para ve Banka, C. II Bankacılık, 2. Bası, İstanbul 1948, s. 67; **Kocaimamoğlu**, s. 110; **Kalpsüz**, Kıymetli Evrak, Kambiyo Senetleri, Ankara 1966, s. 112.

⁴⁷⁹ **Poroy/Tekinalp**, s. 258 N. 381.

durumunu olduğundan daha iyi göstermesini mümkün kılmak için bu senedi tanzim veya kabul etmeyi, karşı taraf da bu senede dayanarak borçludan talepte bulunmamayı ve ayrıca senet meblağını ödemesi için senet borçlusuna temin etmeyi veya senedi tedavüle çıkarmamayı taahhüt etmesidir”⁴⁸⁰.

Hatır senedi, tedavül gayesi olan ve tedavül gayesi olmayan hatır senedi şeklinde ikiye ayrılır. Bir görüşe göre tedavül gayesi olmayan hatır senedi, muvazaa nedeniyle hükümsüzdür⁴⁸¹.

Hatır senedi def'i, şahsi def'ilerdendir⁴⁸². Bu nedenle iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hatır senedi def'ileri sürülemez. Fakat bile bile borçlunun zararına hareket eden kişiye ileri sürülebilir.

Hatır senedi def'inin ispatı, yazılı delille mümkündür⁴⁸³. Yargıtay bir kararında, takip konusu çekin üzerinde “hatır çeki” ibaresinin bulunmasını, çekin, kambiyo senedi olma niteliğini etkilemeyeceğini, hatır senedi olduğu yönündeki itirazın yazılı delil ile ispatlanması gerektiğini belirtmiştir⁴⁸⁴. Hatır senedi def'i, teknik anlamda def'i niteliğindedir.

Uygulamada hatır senedi borçlusu tarafından “bedelsizlik davası” veya “iptal davası” şeklinde isimlendirilen davalar açılmaktadır. Anılan davaların hukukî niteliği tartışmalıdır.

Bir görüşe göre bu davalar, senedin hükümsüzlüğünün tespiti niteliğindedir⁴⁸⁵.

İkinci bir görüşe göre ise, Türk Borçlar Kanunu m. 77 vd. anlamında sebepsiz zenginleşme hükümlerine tâbidir⁴⁸⁶.

---

⁴⁸⁰ **İnan**, Hatır Senetleri, s. 64-65.

⁴⁸¹ Bkz. **İnan**, Hatır Senetleri, s. 117-118.

⁴⁸² **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 1013; **Poroy/Tekinalp**, s. 261 N. 382; **Kıncioğlu**, s.162; **Ünal**(Karahana/Arı/Bogeyik/Saraç), s. 111; **Helvacı**, Def'iler, s. 692; **Oktay**, YL, s. 90; **Yılmaz**, s. 230; **İnan**, Hatır Senetleri, s. 59.

⁴⁸³ **Yılmaz**, s. 231; **İnan**, Hatır Senetleri, s. 145; **İnan**, “Bonolarda Hatır İddiasının Dermeyanı”, BATİDER, C. IV, S. 4, s. 703-713; **Poroy/Tekinalp**, s. 260 N. 381.

⁴⁸⁴ 12. HD. T. 14.11.1995-15678/15826 (**Kaçak**, Bono, s. 197).

⁴⁸⁵ **Karayağçın**, s. 236.

⁴⁸⁶ **İnan**, Hatır Senetleri, s. 130-131.

Bizim de benimsediğimiz Yüksek Mahkeme'nin bu yönde içtihatlarının bulunduğu üçüncü bir görüşe göre hatır senetlerinin iptali, İcra ve İflas Kanunu m. 72 anlamında menfi tespit davası niteliğindedir⁴⁸⁷.

B) Açık Senedin Anlaşmaya Aykırı Doldurulduğu Def'i

Kambiyo senedi kural olarak şekil şartları eksiksiz bir şekilde yerine getirildikten sonra tedavüle çıkar. Ancak kanun koyucu senet tedavüle çıkarılırken, aralarında bir doldurma anlaşmasının bulunması şartı ile⁴⁸⁸, şekil şartlarında eksikliğin bulunmasına cevaz vermiştir. Öğreti ve uygulamada “beyaza imza” şeklinde ifade edilen⁴⁸⁹, Türk Ticaret Kanunu'nun 680'inci maddesinin ise “açık poliçe” kenar başlıklı düzenlemesi⁴⁹⁰, “*tedavüle çıkarılırken tamamen doldurulmamış bulunan bir poliçe, aradaki anlaşmalara aykırı bir şekilde doldurulursa, bu anlaşmalara uyulmadığı iddiası, hamile karşı ileri sürülemez; meğerki, hamil poliçeyi kötüniyetle iktisap etmiş veya iktisap sırasında ağır bir kusur isnadı mümkün bulunmuş olsun*” şeklindedir.

Açık poliçenin varlığı için taraflar arasında bir doldurma anlaşmasının bulunması gerekir⁴⁹¹. Bu anlaşma herhangi bir şekle bağlı değildir⁴⁹². Açık kalan unsurlar taraflar arasındaki anlaşmaya uygun bir şekilde tamamlanacak olursa herhangi bir uyuşmazlık ortaya çıkmaz. Ancak bu unsurlar anlaşmaya aykırı bir şekilde doldurulursa, düzenleyen, söz konusu aykırılığı iyiniyetli hamile karşı ileri

---

⁴⁸⁷ **Poroy/Tekinalp**, s. 262 N. 282. 11. HD. T. 30.10.1984-4565/5131; 12. HD. T. 30.5.1983-3034/4244 (**Kaçak**, Bono, s. 939).

⁴⁸⁸ Açık poliçenin varlığının, senedi düzenleyen ile lehtar arasında bir “doldurma anlaşmasının” bulunması gerektiği yönünde bkz. **Eriş**, “Açık Emre Yazılı Senet (Bono) ve Bazı Sorunları I, Yargıtay Dergisi, C. 4 S. 1-2, Ocak-Nisan, Y. 1978, s. 184; **Poroy/Tekinalp**, s. 163 N. 222; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 503; **Tekil**, s. 105; **Kınacıoğlu**, s. 131; **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 146; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 218.

⁴⁸⁹ **Helvacı**, Def'iler, s. 688.

⁴⁹⁰ Anılan kanun hükmünün, konuya sadece def'i yönünden yaklaştığı; açık poliçenin geçerlilik şartlarının neler olması gerektiğine ise değinmediği yönünde bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 162 N. 220.

⁴⁹¹ Açık poliçenin varlığı için, doldurma anlaşmasının yanında, unsurlardan sadece “imza”nın yeterli olacağı yönünde bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 161 N. 220; **Yılmaz**, s. 227; **Domanıç**, Kıymetli Evrak, s. 153; **Öztan**, Kıymetli Evrak (1997), s. 506; **Kınacıoğlu**, s. 162; **Şimşek**, Ticari Senetler, s. 356; **Öğütçü/Altın**, Ticari Senetler (Poliçe, Bono, Çek) ve Özel Takip Yolları, Ankara 1980, s. 153.

⁴⁹² **Poroy/Tekinalp**, s. 164 N.222; **Kınacıoğlu**, s. 133; **Ülgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 146; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 218.

süremez⁴⁹³; meğerki, hamil senedi kötüniyetle iktisap etmiş⁴⁹⁴ veya iktisap sırasında ağır bir kusur isnadı mümkün olsun (TTK m. 680). Burada diğer şahsi def'ilerden farklı olarak “bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olma” şartı⁴⁹⁵ değil; “kötüniyetle iktisap veya iktisap sırasında ağır kusur” şartı aranmaktadır.

Kambiyo senedinin farklı kalem veya değişik el yazısı ya da değişik araçlar kullanılarak doldurulması, senedin geçerliliğine etki etmeyeceği⁴⁹⁶ gibi açık senedin doldurma anlaşmasına aykırı doldurulduğu yönünde bir karine de teşkil etmez⁴⁹⁷.

Türk Ticaret Kanunu'nun 680'inci maddesi nama ve emre yazılı senet ayrımı gözetmemektedir. Bu hüküm nama yazılı senetlere de uygulanabilir. Nitekim nama yazılı bir açık senette, senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğu yönünde def'i iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemez. Bu durum ise temlik yolu ile devralan hamili her türlü def'inin ileri sürülebileceği kuralının bir istisnasını oluşturur⁴⁹⁸.

---

⁴⁹³ “Davalı hâmil S.’nin de dava sonucunda sorumlu olabilmesi için TTK’nın 599’uncu (6102 sayılı TTK m. 687) maddesi hükmünde açıklandığı gibi senedi devralırken bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olması lazımdır. Bu hususun kanıtlanması iddia sahibi olan davacıya düşmektedir. Oysa bu husus davacı tarafından ispat edilmiş değildir. *Boş senedin doldurulması mutlak def'ilerden de olmadığı cihetle, iyi niyetli hâmile karşı ileri sürülemez.* Bu durumda ödedikten sonra (300.000) lirayı aşan bölüm hakkında lehtar A.A’ya rücu etmek hakkı saklı kalmak üzere hâmil davalı S.’ye karşı açılan davanın reddi gerekirken onun hakkında davanın kabulü bozmayı gerektirir” 11. HD. T. 7.4.1987-1031/2025 (**Kaçak**, Bono, s. 208).

⁴⁹⁴ “Açık bononun anlaşmaya aykırı doldurulduğu iddiasında senet hâmili, senedi ciro eden cirantanın eşi olduğuna göre, hâmil senedi ciro yolu ile alırken, borçlunun bile bile zararına hareket etmiş yani kötü niyetli sayılır” 12. HD. T. 15.2.2000, E. 2000/1335, K. 2000/2344 (**Kaçak**, Bono, s. 217). Benzer şekilde senet hamili, senedi ciro eden cirantanın damadı olması hâlinde de, hamil senedi ciro yolu ile alırken, borçlunun bile bile zararına hareket etmiş sayılacağı yönünde bkz. 12. HD. T. 10.12.1988, E. 1988/13535, K. 1988/14306.

⁴⁹⁵ Bkz. TTK m. 686.

⁴⁹⁶ “Senedin ayrı ayrı kalemlerle doldurulması senedin (bono) niteliğini etkilemez” YHGK. T. 13.01.1982-12-973/21 (**Kaçak**, Bono, s. 79). Benzer şekilde bkz. 12. HD. T. 20.2.1987, E. 1987/6948, K. 1987/2437.

⁴⁹⁷ **Kendigelen**, Ticaret Hukuku Kürsüsünde Onbeş Yıl (1986-2001) Hukuki Mütalaalar Cilt III, Ticari İşletme-Kıymetli Evrak ve Borçlar Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2006, s. 390.

⁴⁹⁸ **Domaniç**, Kıymetli Evrak, s. 122 vd.; **Helvacı**, Def'iler s. 689. Aksi yönde bkz. **Kalfa**, s. 127.

Son olarak senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğu def'i⁴⁹⁹, yazılı delille ispatlanmalıdır^{500, 501}.

C) Vade Uzatma Anlaşması

Kambiyo senedinde ihtiyari unsurlardan olan vade, senette ifadesini bulan alacağın ödeneceği zamanı belirler. Kambiyo senedi vadeye kadar tedavül etmesi, vadede ise ödenmesi için tasarlanmıştır.

Taraflar çeşitli gerekçelerle senedin vadesinde değil; daha sonraki bir tarihte ödenmesini kararlaştırabilirler. Taraflar arasında vadenin uzatılmasına ilişkin anlaşma, senedin üzerine şerh düşülmek suretiyle yapılabileceği gibi şerh düşülmeden de yapılabilir.

Söz konusu anlaşma senet üzerine şerh düşülerek yapılır ise bu, senet metninden anlaşılacağı için mutlak bir def'i teşkil eder ve iyiniyetli hamil dâhil herkese karşı ileri sürülebilir.

Anlaşma senet üzerine şerh düşülmeden yapılırsa bu, senet metninden anlaşılamayacağı için mutlak bir def'iyeye vücut vermez. Bu durumda şahsi def'i söz konusudur⁵⁰². Senet üzerine şerh düşülmeden vadesi uzatılan bir kambiyo senedi, vadenin uzatıldığını bilmeyen ve bilebilecek durumda olmayan bir kişiye devredildiğinde, üzerinde yazan vadede senet bedeli ödenmelidir; meğerki, hamil bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun.

---

⁴⁹⁹ Boş bononun doldurulmasının şahsi def'ilerden olduğu yönünde bkz. 11. HD. T. 7.4.1987, E. 1987/1031, K. 1987/2025 (**Kaçak**, Bono, s. 208).

⁵⁰⁰ **Eriş**, "Açık Emre Yazılı Senet (Bono) ve Bazı Sorunları II", Yargıtay Dergisi, C. 4, S. 3, Temmuz 1978, s. 320; **Helvacı**, Def'iler s. 688; **Yılmaz**, s. 228; **Saraç**(Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 219; **Poroy/Tekinalp**, s. 165 N. 223.

⁵⁰¹ "Açığa senet düzenlenmesi mümkün olup, senedin tedavüle çıkarılırken anlaşmaya aykırı doldurulduğunu iddia eden davacının, bu yöndeki iddiasını yazılı delille ispatlaması gerekir" 19. HD. T. 8.12.2016, E. 2016/9545, K. 2016/15531. "Vade tarihinin sonradan yazılmış olsa bile aradaki anlaşmaya aykırı olarak yazıldığı yazılı delil ile ispat olunamamasından dolayı..." 12. HD. T. 12.11.1981, E. 1981/6980, K. 1981/8304 (**Kaçak**, Bono, s. 215).

⁵⁰² **Kınacıoğlu**, s. 170; **Oktay**, YL, s. 95; **Helvacı**, Def'iler s. 694; **Yılmaz**, s. 232; **Dirican**, Bonoda Def'ilerin Sınıflandırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1994, s. 114; **Budak/Çelik**, "Emre Yazılı Senetlerde Def'iler", Adalet Dergisi, S. 4, Temmuz-Ağustos 1988, s. 44.

D) İfa

Kambiyo senedinde ifadesini bulan borcun sona ermesinin normal yolu ifadır. İfa, borçlanılan edimin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesidir⁵⁰³.

Kambiyo senedinin ne şekilde ödenmesi gerektiği Türk Ticaret Kanunu'nun 710'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında, "*hile veya ağır kusur bulunmadıkça poliçeyi vadesinde ödeyen kişi borcundan kurtulur. Ödeyen kişi, cirolar arasında düzenli bir teselsülün bulunup bulunmadığını incelemekle yükümlü ise de cirantaların imzaların geçerliliğini araştırmak zorunda değildir*" sözleriyle ifade edilmiştir.

Kambiyo senetleri yüksek tedavül kabiliyeti olan senetlerdir. Bu senetler vadeye kadar tedavül etmeleri, vadede ise ödenmeleri düşüncesi göz önünde bulundurularak yasal zemine oturtulmuştur. Kanun koyucunun arzusu, kambiyo senedinde ifadesini bulan borcun vadeden önce ödenmemesidir. Diğer bir deyişle, bu senetler vadesinde ödenmelidir. Arzu edilen, senedin vadesi gelmeden ödenmemesi olmakla birlikte bu bir zorunluluk değildir; sadece bir temennidir. Kambiyo senedindeki borcun vadeden önce ödenmesi muhtemel ve mümkündür.

Hamil, vadeden önce yapılacak ödemeyi kabul etmekle yükümlü değildir. Vadeden önce ödeme yapacak olan muhatap, bundan doğabilecek tehlikeleri kendi üzerine alarak hareket etmiş olur⁵⁰⁴ (TTK m. 710).

Poroy/Tekinalp, bu tehlikelere yönelik olarak, bazı durumların vadeden önce yapılan ödemenin hile veya ağır kusur sayılabileceğini ifade etmektedir. Örneğin borçlu, alacaklıya vadeden önce ödeme yapmış fakat alacaklı vadede müflis hâle gelmişse, iflas masası vadede ödeme özenini göstermeyen borçluyu hile ile hareket etmiş sayabilir⁵⁰⁵.

Borç tam bir şekilde ifa edilebileceği gibi kısmen de ifa edilebilir. Türk Ticaret Kanunu kambiyo senetlerinin kısmî ifasında, genel hükümlerden ayrılmıştır. Türk

---

⁵⁰³ Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. II, 5. Bası, İstanbul 1999, s. 899; Ayan, s. 307.

⁵⁰⁴ Vadeden önce senet hamiline ödemede bulunan borçlunun bu yüzden doğacak sorumluluğu üzerine almış olduğu yönünde bkz. 11. HD. T. 21.10.1976-4275/4370 (Kaçak, Bono, s. 128).

⁵⁰⁵ Poroy/Tekinalp, s. 32 N. 25.

Borçlar Kanunu'nun 84'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre alacaklı, borcun tamamı belli ve muaccel ise kısmî ifayı reddedebiliyorken; bir kambiyo senedi alacaklısı, kısmî ifayı reddedemez⁵⁰⁶ (TTK m. 709/II). Uygulamada, ödemenin yapılması sonucunda senet borçlusuna teslim edilmektedir. Fakat kısmî ödemede bu mümkün değildir. Kanun koyucu bunu göz önünde bulundurmuştur. Türk Ticaret Kanunu'nun 709'uncu maddesinin üçüncü fıkrasına göre, ödemeyi kısmen yapan muhatap, bu ödemenin poliçe üzerine yazılmasını ve kendisine bir makbuz verilmesini isteyebilir.

Tam ödeme ise, senet bedelinin ve varsa faizin ödenmesidir. Poliçe bedelini tam bir şekilde ödeyen muhatap hamilden ibra şerhi içeren bir makbuz ve poliçenin verilmesini isteyebilir⁵⁰⁷ (TTK m. 709/I). Uygulamada bedelin ödendiğini göstermesi için senet, köşelerinden boydan boya çizilmektedir⁵⁰⁸.

Ödemeyi senedin asıl borçlusunu yapabileceği gibi başvuru borçluları da yapabilir. Asıl borçlunun yapacağı ödeme, poliçe borçlularının borçlarını sona erdirir. Başvuru borçlularından birinin yapacağı ödeme, ödemede bulunan başvuru borçlusunu ile hamil arasında bulunan başvuru borçlularının borçlarını sona erdirir. Ödemede bulunan başvuru borçlusunu, poliçede kendinden önce yer alan borçlulara başvurma hakkı elde eder. Bu son durumda, temel borç varlığını sürdürmektedir⁵⁰⁹.

Öztañ, poliçe borcunun tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesini "senetteki taahhüdün geçerliliğine ilişkin def'i" olarak ifade etmektedir⁵¹⁰. Buna karşılık teminat veya şartlı ödeme amacıyla yapılan ödemelerin "şahsi def'i" teşkil edeceğini belirtmektedir⁵¹¹.

---

⁵⁰⁶ Kısmi ödemeyi reddeden hamilin, reddettiği kısım miktarınca başvurma hakkını yitireceği yönünde bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 216 N. 304.

⁵⁰⁷ Poliçenin üzerine ibra şerhi yazmaksızın alacaklının elinde bırakılmasının senedin ödenmediğine karine teşkil ettiği yönünde bkz. **Yılmaz**, s. 237.

⁵⁰⁸ Senet üzerindeki köşeli, boydan boya çizginin, senedin ödendiğini gösteren delil olduğu yönünde bkz. 12. HD. T. 19.2.1988, E. 1988/4183, K. 1988/1751.

⁵⁰⁹ **Yılmaz**, s. 238; **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 231-232.

⁵¹⁰ **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 230. Aynı yönde bkz. **Yılmaz**, s. 238.

⁵¹¹ **Öztañ**, Kıymetli Evrak (1997), s. 230; **Yılmaz**, s. 239.

Yargıtay da ifayı şahsi def'i şeklinde nitelendirmektedir. Şahsi def'iler ancak taraflar arasında ileri sürülebilir, meğerki hamil, bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun⁵¹².

E) İbra

818 sayılı Eski Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiş olan ibra 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'nun 132'nci maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Söz konusu madde, "*borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir*" şeklindedir.

İbranın hukukî niteliği, sözleşmedir. Borç doğurucu işlem kanunen veya taraflarca belirli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile, ibra sözleşmesinin geçerliliği herhangi bir şekle bağlı değildir. Alacaklı tek taraflı olarak ibra yapamaz⁵¹³; zira ibra bir sözleşmedir. Borçlunun kabulüne ihtiyaç vardır. Malvarlığına yaptığı etkiden hareketle yapılan sınıflandırmaya göre, tasarruf işlemleri arasında yer almaktadır⁵¹⁴.

İbra tam veya kısmî olabilir. Tam ibrada alacaklı alacağının tamamından vazgeçer. Kısmî ibrada ise alacağının tamamından vazgeçmez; sadece bir kısmından vazgeçer⁵¹⁵. Kısmî ibrada alacağın geri kalan kısmı varlığını sürdürür.

Hamil ile senedin asıl borçlusu arasında yapılan ibra sözleşmesi, senette imzası bulunan herkesin borcunu sona erdirir. Ancak senet sonradan iyiniyetli kişiler tarafından iktisap edilirse hukukî görünüşe itimat prensibi gereğince bu kişilere karşı ibra def'inde bulunulamaz⁵¹⁶.

---

⁵¹² YHGK. T. 6.4.2016, E. 2016/19-505, K. 2016/480. Benzer şekilde, "Somut olayda da, borçlu her ne kadar lehtar ... Elektrik Aydınlatma San. Tic. Ltd. Şti'ne borcu ödemesinden ötürü borçlu olmadığını belirtmişse de, bu şahsi def'i bonoları temlik cirosu ile devralan alacaklı iyiniyetli hamil bankaya karşı ileri sürülemez" 12. HD. T. 18.1.2016, E. 2015/24805, K. 2016/1093 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁵¹³ 818 sayılı Borçlar Kanunu zamanında yapılan tartışmalar için bkz. **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, Ankara 2001, s. 556; **Eren**, C. II, s. 1261; **Tunçomağ**, s. 1173; **Reisoğlu**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 13. Bası, İstanbul 1999, s. 320; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 989; **Uygur**, Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, C. 4, Ankara 2003, s. 3972.

⁵¹⁴ **İnan**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara 1984, s. 495; **Ayan**, s. 358; **Uygur**, s. 3971.

⁵¹⁵ **Ayan**, s. 358.

⁵¹⁶ **Yılmaz**, s. 239; **Öztaş**, Kıymetli Evrak (1997), s. 233.

Yargıtay, “*senet borçluya iade edilmeksizin yapılan ibra, yalnızca buna muvafakat eden alacaklıya karşı öne sürülebilen bir itiraz ve def’i hakkı doğurur. Senet geri verilmeksizin yapılan ibra belgesinde, kastedilen senedin açıklanmasında zaruret vardır. Kaldı ki, senedin alacaklı elinde bulunması ödenmediğinin yasal karinesidir*” demek suretiyle, senedin iyiniyetli kişilerce iktisap edilmesi durumunda, bu kimselere karşı ibra def’inde bulunulamayacağına hükmetmiştir⁵¹⁷.

F) Takas

Takas, iki taraf arasında karşılıklı, birbirine benzer ve muaccel alacakların daha az olan alacak oranında sona erdirilmesidir⁵¹⁸.

Takas işleminin yapılabilmesi için takas edilecek borçların karşılıklı, birbirine benzer ve muaccel olması gerekir. Zira Türk Borçlar Kanunu’nun 139’uncu maddesi, “*iki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcuyla takas edebilir*” şeklindedir.

Türk Borçlar Kanunu’nun 143’üncü maddesinin birinci fıkrasına göre takas, taraflardan birinin karşı tarafa takas iradesini bildirmesiyle gerçekleşir. Bu bildirme, karşı tarafa ulaşması gereken tek taraflı bir irade beyanıdır⁵¹⁹. Takas bildirimi herhangi bir şekle bağlı değildir. İspat kolaylığı açısından yazılı şekilde yapılması tercih edilmelidir.

Öğretide takas def’inin hukukî niteliği ile ilgili fikir birliği yoktur⁵²⁰.

von Tuhr ve Domaniç’e göre, takasın def’i karakteri yoktur. Zira takasta def’ilerde olduğu gibi, borcu ifadan kaçınma hâli mevcut değildir⁵²¹.

---

⁵¹⁷ 12. HD. T. 03.11.1986, E. 1260, K. 11501 (Uyar, Kambiyo Senetleri, s. 539)

⁵¹⁸ Aral, Türk Borçlar Hukukunda Takas, Ankara 1994, s. 1 vd.; Ayan, s. 362.

⁵¹⁹ Uygur, s. 4068; Ayan, s. 365; İnan, Borçlar Hukuku, s. 502; Aral, Takas, s. 40.

⁵²⁰ Takasın borçlar hukuku kapsamındaki hukukî niteliği ile ilgili ayrıntılı bilgiler için bkz. Aral, Takas, s. 11 vd.

⁵²¹ von Tuhr, s. 32-33; Domaniç, C. IV, s. 151.

Öztañ'a göre takas, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'ilerdendir. Ancak yazar, senedin iyiniyetli kişiler tarafından iktisap edilmesi durumunda, bu kişilere takas def'inin ileri sürülemeyeceğini ifade etmektedir⁵²².

Bizim de katıldığımız diğere bir görüşe göre ise, şahsi bir def'idir⁵²³. Kambiyo senedi iyiniyetli üçüncü bir kişinin eline geçtiği zaman takas def'i bu kişiye karşı ileri sürülemez; meğerki, hamil bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun. Yargıtay da takası şahsi def'i olarak kabul etmektedir⁵²⁴.

III- NİSPİ DEF'İLERİN İLERİ SÜRÜLME İMKÂNININ GENİŞLEDİĞİ HÂLLER

Nispi def'iler doğrudan doğruya ilişkili taraflar arasında ileri sürülebilirler. Nispi def'ilerin bu özelliği kambiyo senetlerine özgü devir sisteminin sonucudur. Diğere bir deyişle kambiyo senetleri, kendisine özgü devir sistemi haricinde bir yol ile devredilirse nispi def'iler, bu şekilde devralan kişiye karşı ileri sürülebilir. Nispi def'ilerin bu şekilde devralan kişilere karşı ileri sürülebilmesi, doğrudan doğruya ilişkili taraf olma şartına bağılı değıldir.

---

⁵²² Öztañ, Kıymetli Evrak (1997), s. 232.

⁵²³ Gürbüz, s. 345; Helvacı, Def'iler, s. 694; Oktay, YL, s. 95; Yılmaz, s. 234; Poroy/Tekinalp, s. 100 N. 118; Pulaşlı, s. 70; Bahtiyar, s. 33.

⁵²⁴ Lehtara karşı ileri sürülebilecek takas def'inin kişisel def'i olması nedeniyle hamile karşı ileri sürülemeyeceği yönünde bkz. 12. HD. T. 3.2.1987, E. 1987/5156, K. 1987/1144 (Bkz. Kaçak, Bono, s. 1117).

Nispi def'ilerin ileri sürülmesinin genişlemesi olarak ifade edilen bu devir şekilleri; alacağın temliki⁵²⁵, miras, vadeden sonra ciro⁵²⁶, tahsil cirosu, şirket birleşmeleri veya devralmalarından⁵²⁷ ibarettir.

Helvacı, bunlara, bilerek borçlunun zararına hareket ve vadeden önce ödeme hâllerini de eklemektedir⁵²⁸.

A) Alacağın Temliki

Polîçe kanunen emre yazılı senetlerdendir. Emre yazılı senetlerin devir usulü ciro + zilyetliğin geçirilmesidir. Keşideci poliçeye “emre yazılı değildir” kaydını veya aynı anlama gelen bir kaydı koyarsa, poliçe ancak alacağın temliki yolu ile devredilebilir. Nitekim bu devir alacağın temlikinin hukukî sonuçlarını doğurur.

Alacak iradî, kanunî veya kazaî yollarla devredilebilir. Biz açıklamalarımızı iradî devre inhisar ediyoruz.

---

⁵²⁵ “... faktoring şirketlerine ciro yoluyla devredilen çeklerde keşideci davacı (borçlu), lehtar .... (önceki alacaklı), faktoring şirketleri ise lehtardan çekleri ciro yoluyla temlik alan son hamil durumunda olup, faktoring işleminin taraflarındandır. Hâl böyle olunca somut olayda 6361 Sayılı Kanun'un 9/3 maddesi hükmünün uygulama yeri bulunmamaktadır. Başka bir anlatımla olayımızda anılan kanunun 9/2 maddesi hükmünün ve dolayısıyla 6098 Sayılı TBK'nın 188/1 maddesi hükmünün uygulanması gerekmektedir. Buna göre borçlu önceki alacaklısına karşı aralarındaki temel hukukî ilişkiden kaynaklanan şahsi def'ileri alacağı önceki alacaklıdan faktoring sözleşmesi çerçevesinde temlik alan faktoring şirketlerine karşı da ileri sürebilecektir” 19. HD. T. 14.10.2015, E. 2015/1159, K. 2015/12752. Benzer şekilde bkz. 19. HD. T. 14.10.2014, E. 2014/12305, K. 2014/15102. “Takibe konu bono üzerinde ‘bu senet tahsil cirosu ile bankalara ibrazı hariç olmak üzere 3. şahıslara ciro edilemez’ kaydı olduğu görülmüştür. Bu durumda lehtar tarafından takip alacaklısına yapılan ciro alacağın temlik hükmündedir. O hâlde, borçluların, takibe konu senet lehtarına borcu ödediklerine yönelik şahsi def'iyi senedi alacağın temliki yoluyla alan takip alacaklısına da karşı ileri sürebileceklerinden...” 12 HD. T. 24.3.2014, E. 2014/6229, K. 2014/8383 (emsal.yargitay.gov.tr).

⁵²⁶ Bonoda vadeden sonraki cironun alacağın temliki hükmünde olduğu yönünde bkz. 11. HD. T. 30.11.1987, E. 1987/4258, K. 1987/6638. İbrazdan sonraki cironun alacağın temliki hükmünde olduğu yönünde bkz. 12. HD. T. 20.5.1991, E. 1991/13639, K. 1991/6393. Senedin vade tarihinden sonra takip alacaklısına ciro edilmiş olması hâlinde; bu cironun temlik hükmünde olacağı ve borçlunun lehtara karşı ileri sürebileceği kişisel def'ileri, hamile karşı da ileri sürebileceği yönünde bkz. 12. HD. T. 4.3.2005, E. 2005/759, K. 2005/4497 (Kazancı).

⁵²⁷ **Yılmaz**, s. 171 vd.; **Helvacı**, Def'iler, s. 695 vd.; **Oktay**, YL, s. 96; **Yılmaz**, Yargıtay Kararları Çerçevesinde Kıymetli Evrakta Şahsi Def'iler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2007, s. 98 vd.

⁵²⁸ Bkz. **Helvacı**, Def'iler, s. 695-696.

Alacağın temliki, alacak hakkının, borçlunun rızasına gerek olmaksızın yeni bir kişiye geçmesidir⁵²⁹.

Alacağın iradî olarak devri bir sözleşme ile gerçekleşir. Türk Borçlar Kanunu'nun 184'üncü maddesi devir sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması gerektiğini hüküm altına almıştır. Yazılı şekil geçerlilik şartıdır. Bu sözleşmeye borçlunun katılması gerekmez.

Alacağın devri bir tasarruf işlemidir⁵³⁰. Diğer bir deyişle alacağın temliki borçlandırıcı işlem değildir. Çünkü devrin yapılması ile devre konu alacak, devralanın malvarlığına geçer.

Bu tasarruf işleminin sebebe bağlı olup olmadığı öğretilerde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, sebebe bağlıdır⁵³¹. Diğer bir görüşe göre ise sebebe bağlı değildir⁵³².

Poliçe alacağın devri yolu ile devredilecek olursa, bu devir alacağın temlikinin hukukî sonuçlarına tâbidir. Diğer bir deyişle borçlu, poliçeyi alacağın devri yoluyla devredene karşı ileri sürebileceği tüm def'ileri poliçeyi devralana karşı da ileri sürebilir⁵³³. Yani, senet metninden anlaşılan def'iler ile senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'ilerin yanı sıra nispi def'iler de poliçeyi alacağın devri yolu ile alan kişiye karşı ileri sürülebilir.

B) Miras

Poliçenin miras yolu ile geçişi durumunda, mirise ileri sürülebilecek def'iler, mirasçıya da ileri sürülebilir. Mirasla geçiş, bir küllî halefiyet hâlidir. Miras bırakana ait haklar teker teker değil, bütün olarak mirasçılara geçer. Bu kapsamda, miras bırakanın hamili olduğu kambiyo senetleri de mirasçılara kanun gereği kendiliğinden olur (MK m. 599).

---

⁵²⁹ Eren, s. 1176; Kılıçoğlu, s. 770; Ayan, s. 39.

⁵³⁰ Ayiter, Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri, Ankara 1953, s. 101; Dayınlarlı, Borçlar Kanununa Göre Alacağın Temliki, Ankara 2000, s. 100; Ayan, s. 39.

⁵³¹ Eren, C. II, s. 1219; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 241-242.

⁵³² Aybay, Borçlar Hukuku Dersleri, 9. Bası, İstanbul 1984, s. 169; Feyzioğlu, s. 615; Tunçomağ, s. 1077, İnan, Borçlar Hukuku, s. 387.

⁵³³ Yılmaz, s. 173.

Miras ile geçiş, nispi def'ilerin ileri sürülme imkânının genişlediği diğer bir durumdur. Buna göre, senet borçlusu miras bırakana karşı ileri sürebileceği nispi def'ileri mirasçılara karşı da ileri sürebilir.

C) Vadeden Sonra Ciro

Türk Ticaret Kanunu'nun 690'ıncı maddesi vadeden sonraki ciroyu düzenler. Hükme göre, *“vadenin geçmesinden sonra yapılan ciro, vadeden önce yapılan bir cironun hükümlerini doğurur; ancak, ödememe protestosundan veya bu protestonun düzenlenmesi için ngrlen sürenin geçmesinden sonra yapılan ciro, sadece alacağın temlik hükümlerini doğurur (f.1). Aksi sabit oluncaya kadar tarihsiz bir ciro protestonun düzenlenmesi için ngrlen sürenin geçmesinden önce yapılmış sayılır (f.2)”*.

Buna göre vadeden sonra yapılan ciro kural olarak normal bir cironun hükümlerini doğurur. Ancak vadede senet ödenmediği takdirde başvurma hakkının şekli şartını yerine getirmek adına protestonun çekilmesi için gereken iki iş günlük sreden sonra yapılan ciro, alacağın temlik hükümlerine tâbidir.

dememe protestosu iki iş günlük süre içinde çekilmişse bu tarihten; aksi takdirde iki iş gününün sürenin bitiminden sonra yapılan cirolar, alacağın temlik hükümlerine tâbidir. Ve bu cirolar “vadeden sonra ciro” olarak isimlendirilir. Diğer bir deyişle borçlu, bu tarihlerden sonra poliçeyi ciro yoluyla devralan kişilere karşı, devredene ileri sürülebilecek tüm def'ileri ileri sürebilir. Yani, nispi def'ilerin ileri sürülme imkânının genişlediği bir durum söz konusudur. Burada senedi devralan kişinin bile bile borçlunun zararına hareket ediyor olması aranmaz.

D) Tahsil Ciro

Tahsil ciro, senetteki hakkı tahsili amacıyla yapılan cirodur⁵³⁴. Tahsil cirosunda senetteki bütün haklar devredilmez; bu ciro ile senedi devralan kişiye, ciro eden adına senet bedelini talep etme yetkisi verilir. Nitekim tahsil cirosunun temlik ve

---

⁵³⁴ **Poroy/Tekinalp**, s. 198, N. 276; **Bozer/Göle**, s. 109; **Kınacıoğlu**, s. 151; **lgen**(Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 163; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/nal), s. 244.

garanti fonksiyonları yoktur. Senedi tahsil cirosu ile devralan kişi ciro eden kişinin temsilcisi konumundadır⁵³⁵. Bu nedenle ciro eden kişiye karşı ileri sürülebilecek şahsi def'iler tahsil cirosu ile devralan kişiye karşı da ileri sürülebilir. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 688'inci maddesinin 2'nci fıkrası, "*poliçeden sorumlu olanlar, bu hâlde, ancak cirantaya karşı ileri sürebilecekleri def'ileri hamile karşı dermeyeran edebilirler*" demek suretiyle sadece cirantaya karşı ileri sürülebilecek şahsi def'ileri senedi tahsil cirosu ile devralan kişiye ileri sürülmesine müsaade etmiştir. Buna karşılık, borçlunun tahsil cirosu ile devralana karşı var olan bir şahsi def'ileri, bu durumda ileri sürülemez⁵³⁶.

E) Şirket Birleşmeleri

Şirket birleşmesi, Türk Ticaret Kanunu'nun 134 ilâ 158'inci maddelerinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler ışığında şirket birleşmesi, bir veya daha fazla ticaret şirketinin malvarlığının tasfiye olmaksızın, içlerinden birine veya yeni kurulan bir şirkete, kendiliğinden ve küllî halefiyet yolu ile geçmesidir⁵³⁷.

Birleşmeye katılan ve kambiyo senedi alacaklısı olan bir şirket ile senet borçlusu arasındaki şahsi def'iler, birleşmeden sonra devralan şirkete karşı da ileri sürülebilir. Zira burada tıpkı miras ile geçişte olduğu gibi, küllî halefiyet söz konusudur.

---

⁵³⁵ **İmregün**, s. 77; **Tuna**, s. 163; **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 244.

⁵³⁶ **Saraç**(Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 245.

⁵³⁷ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Ortaklıklar Hukuku I, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul 2014, s. 99, N. 141d; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esasları, 4. Bası, Ankara 2016, s. 69.

SONUÇ

Kambiyo senetleri, senede bağı hakkin emniyetli ve hızlı bir şekilde tedavülünü amaçlar. Bunun için alacağın devri yerine ciro tercih edilmiştir. Ciro ile senetler hem hızlı devredilmekte, hem de hamilin senedi güvenli bir şekilde devralması sağlanmış olmaktadır.

İmzaların istiklalî ilkesi de senede duyulan güveni artırmayı amaç edinmektedir. İlke, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'ilerin önemli bir dayanağını teşkil etmektedir. Örneğin düzenleyeni sahte imza veya ehliyetsizlik gibi nedenlerle bağlamayan bir imza, senedi geçersiz hâle getirmemekte; sadece imza sahibine taahhüdünün geçersizliğine ilişkin bir def'i hakkı vermektedir.

Benzer şekilde müteselsil borçluluk esasının benimsenmesi, senede bağı hakkin teminine duyulan güveni artırmakta, böylece senedin tedavül gücü de artmış olmaktadır.

Kambiyo senetleri *mücerrettir*. Bu senetler temel ilişkiden koparılmıştır. Temel ilişkideki aksaklıklar senedi iyiniyetli bir şekilde devralan üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Böylelikle üçüncü kişi senedi temel ilişkideki aksaklıklardan etkilenmeksizin devralmakta, bu da senedin hızlı tedavülüne imkân sağlamaktadır. Aynı şekilde, temel ilişkideki aksaklıkların kambiyo senedine etki etmeyecek olmasının bilinmesi senede duyulan güveni artırmaktadır.

Kambiyo senedinin tanzim edilmesi suretiyle iyiniyetli üçüncü kişilerde oluşturulan *görünümün* korunması gerekmektedir. *Hukukî görünüşe itimat* olarak isimlendirilen ilkenin hüküm ifade edebilmesi, her şeyden önce oluşturulan görünüş olgusunun borçluya isnat edilebilir olmasına bağlıdır. Senette borçlu olarak imzası bulunan kişiye görünüş olgusu isnat edilebiliyorsa ve senet kambiyo senetlerine özgü bir devir işlemi ile iyiniyetli üçüncü kişinin zilyetliğinde ise, hamilde oluşturulan itimat korunacaktır. Bunun anlamı, temel borç ilişkisindeki aksaklıkların hamile ileri

sürülememesidir. Hamil, şekil itibariyle tam olan bir senedin tanzimine neden olan temel ilişkideki aksaklıklardan etkilenmeyecektir.

Tüm bu özellikler kambiyo senetlerinde sınırlı def'i sisteminin temel yapı taşlarını teşkil eder.

Türk Ticaret Kanununun 659'uncu maddesi hamiline yazılı senetlerde def'ileri, küçük ifade farklılıkları ile 825'inci maddesi emre yazılı senetlerde def'ileri ve 687'nci maddesi ise poliçede şahsi def'ileri düzenlemektedir. Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, kanun koyucunun kambiyo senetlerinde def'ileri, senet metninden anlaşılan def'iler, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler ve nispi (şahsi) def'iler ayırımına gittiği görülmektedir. Ancak bu def'ilerin neler olduğu açıklanmamış; bunların öğretisi ve yargı kararları ile doldurulması tercih edilmiştir.

Bu çalışmada def'ilerin herkese ileri sürülüp sürülememesinden hareketle mutlak ve nispi def'i ayırımı içerisinde def'ileri inceledik. Öğretide mutlak def'ilerin hatalı bir şekilde "herkes" tarafından ileri sürüldüğü şeklinde tanımlar yer almaktadır. Mutlak def'iler herkes tarafından ileri sürülememekte; fakat herkese karşı ileri sürülebilmesindedir. Nitekim mutlak def'ilerin nispi def'ilerden ayrıldığı nokta, herkese karşı ileri sürülebilmesidir. Zira nispi def'iler, kural olarak, sadece ilgili kişiler arasında ileri sürülebilir.

Mutlak def'iler, senet metninden anlaşılan def'iler ve senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler olmak üzere ikiye ayırarak incelenmiştir.

Senet metninden anlaşılan def'iler, senedin dış görünüşünden anlaşılabilen def'ilerdir. Bu def'ilerin bir kısmı senedin kambiyo senedi vasfını kazanmasına engel olur. Buna örnek olarak zorunlu şekil şartlarından birinin eksikliği verilebilir. Senet metninden anlaşılan def'ilerin diğer bir kısmı ise kambiyo senedinin geçerliliğini etkilemez. Buna örnek olarak ise cirantalardan birinin koyduğu sorumsuzluk kaydı verilebilir. Senet metninden anlaşılan def'iler, iyiniyetli üçüncü kişiler dâhil olmak üzere herkese karşı ileri sürülebilir.

Senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler ise, senet metninden anlaşılmamaktadır. Bu def'iler kambiyo taahhüdü hükümsüz olan kişi tarafından

herkese karşı ileri sürülebilir. Örneğin bir bonoda düzenleyenin ehliyetsiz olması, kambiyo taahhüdünü hükümsüz hâle getirir. Fakat senet geçerliliğini korumaktadır. İmzaların istiklalî ilkesi bunu gerektirir. Örneğe dönülecek olursa, ehliyetsizlik def'i, sadece ehliyetsizlik durumu şahsında doğan kişi tarafından; fakat herkese karşı ileri sürülebilir.

Senede imza ile yansıyan irade ehliyetsizlik, sahte imza, yetkisiz temsil gibi durumlarda hiç yoktur; tehdit veya hile gibi diğer bazı durumlarda ise sakatlanmıştır. Bu kişilerin korunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, bu gibi durumlarda işlem güvenliğinden önce kişi emniyeti tercih edilmelidir. Fakat bu hassas bir denge gözetilerek gerçekleştirilmelidir. Bu denge, hukukî görünüşe itimat prensibi ile irtibatlandırılmış yükletilebilme teorisi ile sağlanabilir. Bu teoriye göre, senede konan imza ile kambiyo taahhüdüne girilir ve yine bu imzayla oluşturulan geçerli bir kambiyo senedinin varlığı görüntüsünün borçluya isnat edilip edilemeyeceğine bakılmak suretiyle *senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iyi* ileri sürülüp sürülemeyeceğine karar verilir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinin 5'inci fıkrası, tüketici işlemleri nedeniyle oluşturulacak kambiyo senetlerine ilişkin bir hüküm içerir. Bu hükme göre tüketici işlemi kapsamında kambiyo senedi tanzim edilecek ise, nama yazılı şekilde oluşturulmalıdır ve taksitli satışa konu işlem ile ilgili bir senet düzenlenecek ise her bir taksit için ayrı ayrı düzenlenmelidir. Aksine davranışta senet, tüketici yönünden geçersizdir. Kanaatimizce bu geçersizlik, şahsi def'i ile senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'i arasında bir konumdadır. Senet TKHK m. 4/5'teki şartları taşııyorsa şu şekilde hareket edilmelidir. Senet ciro edilmemiş ise, TKHK m. 4/5'e aykırılık hamile karşı ileri sürülebilir. Senet ciro edilmiş ise, bu aykırılık tek başına senedi iyiniyetle devralan üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez; ancak temel ilişkideki aksaklıklar ile birlikte ileri sürülebilir.

Şahsi def'iler ise, senet hamili ile borçlusu arasında doğrudan doğruya varolan ilişkiye dayanan def'ilerdir. Doğrudan doğruya varolan ilişki bazen temel hukukî ilişkiye ilişkin bazen ise özel bir anlaşmaya dayanabilir.

Şahsi def'iler mutlak def'ilerden farklı olarak, sadece ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilir. Fakat taraflar arasında bir ilişki olmamakla birlikte, bile bile borçlunun zararına hareket edilmesi durumunda da şahsi def'i ileri sürülebilir.

Açık senedin anlaşmaya aykırı bir şekilde doldurulduğu def'i ile senedin rıza dışında elden çıktığı def'i, bile bile borçlunun zararına hareket eden kişiye karşı değil, senedi *kötüniyetle iktisap etmiş veya iktisabında ağır kusuru* bulunmuş kişiye karşı ileri sürülebilir.

Kanun koyucu emre yazılı senetlerde def'iler ile hamiline yazılı senetlerde def'iler bakımından kural olarak farklılığa gitmemiştir. Bunun tek istisnası, emre yazılı senetlerde senedin rıza dışında elden çıktığı def'i ileri sürülebilirken, hamiline yazılı senetlerde bu husus bir def'i olarak ileri sürülememektedir.

Şahsi def'ilerin kural olarak ilişkili taraflar arasında ileri sürülebildiği yukarıda ifade edilmişti. Bazı durumlarda, borçlu ile hamil arasında doğrudan doğruya bir ilişki bulunmasa da şahsi def'iler ileri sürülebilir. Kambiyo senedini alacağın temlik, miras, vadeden sonra ciro, tahsil cirosu, şirket birleşmeleri veya devralmalarında durum böyledir.

KAYNAKÇA

- AKGÜN, M. Zerrin** : İcra-İflas ve Ticaret Kanunlarına Göre Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1966.
- AKINTÜRK, Turgut** : Müteselsil Borçluluk, Ankara 1971.
- AKİPEK, Jale G. / AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ KARAMAN, Derya** : Türk Medeni Hukuku, C. I, Başlangıç Hükümleri – Kişiler Hukuku, İstanbul 2012.
- ALANGOYA, Yavuz** : Medeni Usul Hukuku Dersleri I, İstanbul 2000, s. 379 (Usul).
- ALIŞKAN, Murat** : Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro, İstanbul 1998.
- ALPER, Gizem** : Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlam ve Kapsamı), İstanbul-2013.
- ANSAY, Sabri Şakir** : Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara 1960 (Usul).
- ARAL, Fahrettin** : Türk Borçlar Hukukunda Takas, Ankara 1994 (Takas).
- ARAL, Namık Zeki** : Senedatı Ticariye, İstanbul 1934.
- ARICI, Fatih** : “Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdünde Bulunmasından

- Doğan Sorumluluk”, Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 11-28.
- ARSLAN, İbrahim** : “Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def’i”, SÜHFD, C. 16, S. 1, Y. 2008, s. 12-27 (Geçersizlik Def’ileri).
- ARPACI, Abdülkadir** : Kişiler Hukuku, Gerçek Kişiler, İstanbul 1993.
- ATAAY, AYTEKİN** : Borçlar Hukukunun Genel Teorisi, 3. Baskı, İstanbul 1981.
- ASLAN, İ. Yılmaz** : Tüketici Hukuku Dersleri, 5. Baskı, İstanbul 2014.
- AYAN, Mehmet** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Konya 2013.
- AYAN, Mehmet / AYAN, Nurşen** : Kişiler Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2016 (Kişiler).
- AYBAY, Aydın** : Borçlar Hukuku Dersleri, 9. Bası, İstanbul 1984.
- AYDOĞDU, Murat** : Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2015.
- AYİTER, Kudret** : Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri, Ankara 1953.
- BAHTİYAR Mehmet** : “Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkânsızlığı”, Batider, C. XX, S. 1, s. 41-53 (Keşide Tarihi).
- BAHTİYAR, Mehmet** : Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Bası, İstanbul 2016.
- BERKİN, Necmeddin** : Medeni Usul Hukuku Rehberi, İstanbul 1982.
- BİLGE, Necip / ÖNEN, Ergun** : Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, 3. Bası, Ankara 1978.

- BİLGİN, Mahmut** : Özel Hukukta Zamanaşımı, 2. Baskı, Ankara 2010.
- BOZGEYİK, Hayri** : Polîçede Müracaat Hakkı, Ankara 2003 (Müracaat Hakkı).
- BOZGEYİK, Hayri** : “Kıymetli Evrakta Hakkın Doğuşu ve Borçlunun Def’ileri”, Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003 s. 481-497 (Def’iler).
- BOZKURT, Tamer** : Ticaret Hukuku – C. III, Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, İstanbul 2013.
- BUDAK, L. / Çelik, Ş.** : “Emre Yazılı Senetlerde Def’iler”, Adalet Dergisi, S. 4, Temmuz-Ağustos 1988, s. 44-56.
- BUZ, Vedat** : Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005.
- CAN, Mertol** : Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2015.
- CAN, Mertol** : “Çek Hamilinin Muhatap Bankaya Karşı Hukuki Durumu”, GÜHFD, Y. 1998, C. II, S. 1-2, s. 63-79.
- CANBOLAT, Ferhat** : “Def’i Ve İtiraz Arasındaki Farklar Ve İleri Sürülmesinin Hukuki Sonuçları”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2008, C. 3, S. 1, s. 255-270.
- CANYÜREK, Murat** : Mütessesil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler, İstanbul 2003.
- CERRAHOĞLU, Fadlullah** : Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Bonoda Mutlak Def’iler, İstanbul 1974.

- COŞKUN, Mahmut** : Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2015.
- ÇÖL, Hüseyin Cem** : “İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 53, S. 1, Ankara 2004, s. 195-220.
- DAYINLARLI, Kemal** : Borçlar Kanununa Göre Alacağın Temliki, Ankara 2000.
- DİRİCAN, Fatih** : Bonoda Def’ilerin Sınıflandırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1994.
- DOMANIÇ, Hayri** : Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1975 (Kıymetli Evrak).
- DOMANIÇ, Hayri** : Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. IV, İstanbul 1990 (C. IV).
- DOMANIÇ, Hayri** : Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciro su, Ord. Prof. Ernst E. Hirsch’e Armağan, Ankara 1964, s. 519–541 (Rehin Ciro su).
- DURAL, Mustafa / SARI, Suat** : Türk Özel Hukuku, C. I, Temel Kavramlar ve Medenî Kanununun Başlangıç Hükümleri, İstanbul 2012.
- DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan** : Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2014.
- EDGÜ, Ekrem** : Ticaret Hukuku III, Kıymetli Evrak, Ankara 1969.
- ERBEN, Ekmel** : “Bono, Poliçe ve Benzeri Kıymetli Evrakta Lehtar veya Muhatap Sıfatı ile Yer Alan İsimlerin Hukuki

Geçerliliğ”, Ankara Barosu Dergisi, 1976, S. 6, s. 1002-1007.

ERDEM, Nuri : Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat), İstanbul 2008.

EREN, Fikret : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 12. Baskı, İstanbul 2010.

EREN, Fikret : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. II, 5. Bası, İstanbul 1999 (C.II).

EREN, Fikret : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. III, Ankara 1991 (C.III).

EREM, Faruk / KALPSÜZ, Turgut / ÇELEBİCAN, Gürhan : İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, 2. Baskı, Ankara 1974.

ERİŞ, Gönen : Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku, Ankara 2004 (Çek).

ERİŞ, Gönen : Kıymetli Evrak, Ankara 2014.

ERİŞ, Gönen : “Açık Emre Yazılı Senet (Bono) ve Bazı Sorunları I, Yargıtay Dergisi, C. 4 S. 1-2, Ocak-Nisan, Y. 1978, s. 175-189.

ERİŞ, Gönen : “Açık Emre Yazılı Senet (Bono) ve Bazı Sorunları II”, Yargıtay Dergisi, C. 4, S. 3, Temmuz 1978, s. 317-326.

ERMAN, Eyüp Sabri : “Adi Senet, Kambiyo Senedi ve Bu Tür Senetlere Karşı İleri Sürülebilecek Def’iler”, Adalet Dergisi, Y. Aralık 1971, S: 12, C: LXII, s. 750-761.

- ERMENEK, İbrahim** : Medeni Usul Hukukunda Davayı Kabul, Ankara 2009.
- ERTAN, Cavit** : “Bilanço Tahlillerinde Hatır Bonoları”, Banka Dergisi, Y. 1965, C. 2, S. 6, s.34-37.
- ERZURUMLUOĞLU, Erzan** : “Medeni Hukukta İtiraz ve Def’i”, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, Y. 1977, C. 9, s. 137-143.
- ESENKAR, Burhanettin** : Çekin Ziyatı Özellikle Çalınma Hali, 1996.
- FEYZİOĞLU, Feyzi N.** : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. II, 2. Baskı, İstanbul 1976.
- GÜRBÜZ, Hulusi** : Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere İlişkin Sorunlar, İstanbul 1984.
- GÜRBÜZ, Hulusi** : “Ticari Senetlerde (Kambiyo Senetlerinde) Bedelsizlik Sorunu”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 6-7 Ocak 1984, s. 263-351.
- GÜRDOĞAN, Burhan** : Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükümsüzlük İtiraz, Ankara 1960.
- GÖKÇE, Teoman** : “İleri Keşide Tarihli Çeklerin Keşide Tarihinden Önce İbraz Edilmesine Bağlı Hukuki Sonuca İlişkin Düşünceler”, Adalet Dergisi, Y. 93, S. 11, Nisan-2002, s. 127-137.
- GÖLE, Celal** : Çek Hukuku, Ankara 1989.

- GÖLE, Celal** : “Kambiyo Senetlerinde Lehdarın Belirsizliği”, Batider, 1999, C. 14, S. 3, s. 17-26.
- GÖZÜBÜYÜK, Ahmet Hıfzı** : “Türk Ticaret Kanununun 662’nci Maddesine Göre Borçlunun Alacaklı Aleyhine Açtığı Dava Zamanaşımını Keser Mi?” Adalet Dergisi, 1965, S. 56.
- GÜMÜŞ, M. Alper** : Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. II, İstanbul 2014.
- GÜRAL, Jale** : Hükümsüzlük Nazariyeleri Karşısında Türk Medeni Kanunu Sistemi, Ankara 1953.
- HELVACI, Mehmet** : “Kambiyo Senetlerinde Def’iler”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, C. I, 2007, s. 647-705 (Def’iler).
- HELVACI, Serap** : Gerçek Kişiler, İstanbul 2006 (Kişiler).
:
- HİRSCH, Ernst** : Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul 1948.
- İMRE, Zahit** : Medeni Hukuka Giriş, İstanbul 1971.
- İMREGÜN, Oğuz** : Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1998.
- İMREGÜN, Oğuz** : Kıymetli Evrakta Def’iler, İktisat ve Maliye Dergisi, C. VII, S. 12, Mart 1961, s. 655-663 (Def’iler).
- İNAN, Ali Naim** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara 1984 (Borçlar Hukuku).
- İNAN, Nurkut** : “İstirdat Davasında İspat Yükü - Çekin İktisadi Niteliği”, Batider, Y. 1969, C. V, S. 1, s. 88-97.

- İNAN, Nurkut** : Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları, Ankara 1969 (Hatır Senetleri).
- İNAN, Nurkut** : Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk, Karşılıksız Çek, Sahte ve Tahrif Edilmiş Çek, Çekin Çalınması, Ankara 1981 (Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk).
- İNAN, Nurkut** : “Bonolarda Hatır İddiasının Dermeyanı”, BATİDER, C. IV, S. 4, s. 703-713.
- İNAN, Ali Naim** : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 1984.
- KAÇAK, Nazif** : Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono Poliçe Çek, 5. Baskı, Ankara 2010 (Bono).
- KALFA, Şenol** : Çekte Def'iler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- KALPSÜZ, Turgut** : “Poliçede Ödeme Yerinin Önemi”, Batider, Y. 1970, C. 5, S. 4, s. 680.
- KALPSÜZ, Turgut** : Kıymetli Evrak, Kambiyo Senetleri, Ankara 1966.
- KARAHAN, Sami /**
ARI, Zekeriyya /
BOZGEYİK, Hayri /
SARAÇ, Tahir /
ÜNAL, Mücahit
- KARANFİL, Kemal** : Kambiyo Senetlerinde Sıkça Yapılan Hatalar, 3. Baskı, Ankara 2014 (Kambiyo Senetleri).

- KARAYALÇIN, Yaşar** : Rehin Cirousunda Rehneden Cirantanın Hukuki Durumu, I. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 1984, s. 227-262.
- KARAYALÇIN, Yaşar** : Ticaret Hukuku, 4. Baskı, Ankara 1970.
- KARAYALÇIN, Yaşar** : Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler, Ankara 1975 (Meseleler ve Görüşler).
- KARSLI, Abdurrahim** : Medeni Usul Hukukunda Usuli İşlemler, İstanbul 2001.
- KAYA, Arslan** : Türk Ticaret Kanunu, 5. Baskı, İstanbul 2015.
- KAYAR, İsmail** : Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2013.
- KAYNAR, Reşat** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, İstanbul 1969.
- KENDİGELEN, Abuzer** : Çek Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2007 (Çek).
- KENDİGELEN, Abuzer** : Ticaret Hukuku Kürsüsünde Onbeş Yıl (1986-2001) Hukuki Mütalaalar Cilt III, Ticari İşletme-Kıymetli Evrak ve Borçlar Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2006.
- KILIÇOĞLU, Ahmet** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, Ankara 2001 (C. II).
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.** : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 15. Bası, Ankara 2012.
- KINACIOĞLU, Naci** : Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999.

- KIRCA, İsmail** : Çek Hukukuna İlişkin Muhtelif Sorunlar, Bankacılar Dergisi, Y. 2009, S. 71, s. 97-104.
- KIRCA, İsmail** : “Türk Borçlar Kanunu Tasarısı, Kefalette Eşin İzni”, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Ankara 2006, s. 433-457 (Eşin Rızası).
- KUBİLAY, Huriye** : “Kambiyo Senetlerinin Rehni”, DEÜHFD, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, C. III, S. 1-4, 1988, s. 497–513.
- KURU, Baki** : Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı, İstanbul 1995 (El Kitabı).
- KURU, Baki** : Hukuk Muhakemeleri Hukuku, Cilt 2, 6. Bası, İstanbul 2001 (C. 2).
- KUYUCAK, Hazım Atıf** : Para ve Banka, C. II Bankacılık, 2. Bası, İstanbul 1948.
- MOROĞLU, Erdoğan** : “Bonoda İmza”, Batider, 1968, C. IV s. 715 vd.
- MOROĞLU, Erdoğan** : Hukuki Mütââllalar, İstanbul 2007 (Mütââla).
- MOROĞLU, Erdoğan** : “Kambiyo Senetlerinde Düzenleme Yeri”, Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 155-165 (Düzenleme Yeri).
- NARBAY, Şafak** : “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2005, C. 7, s. 173-222 (Tasarı).

- NARBAY, Şafak** : “Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan “Yer” Kavramına “De Lege Lata” ve “De Lege Ferenda” Çözüm Önerileri” Bilgi Toplumunda Hukuk – Ünal Tekinalp’e Armağan, İstanbul 2003, s. 793 – 821.
- OĞUZ, Sefer** : “6098 sayılı TBK m.584/I’in Bankacılık Uygulamasında Yarattığı Sorunlar ve Özellikle Evli Gerçek Kişilerin Aval Vermesinde Eş Rızasının Bulunmasının Gerekliliği Üzerine Düşünceler”, Bankacılar Dergisi, C. 24, S. 86, Eylül 2013, s. 67-77 (Eşin Rızası).
- OĞUZMAN, Kemal /** : Medeni Hukuk, 20. Bası, İstanbul 2014.
- BARLAS, Nami**
- OĞUZMAN, Kemal /** : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. II, 10. Bası, İstanbul 2013.
- ÖZ, Turgut M.**
- OKAN, Ali Osman** : “Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı ve Sonuçları”, İstanbul Barosu Dergisi, 1976, S. 9-10.
- OKÇUOĞLU, Yavuz** : Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 1986.
- OKTAY, Saibe** : Poliçede Def’iler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1984 (YL).
- ÖĞÜTÇÜ, A. Tahir /** : Ticari Senetler (Poliçe, Bono, Çek) ve Özel Takip Yolları, Ankara 1980.
- ALTIN, Mehmet**
- ÖNEN, Ergun** : Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1979 (Usul).

- ÖNEN, Mesut** : Hukukun Temel Kavramları, 5. Basım, İstanbul 1999 (Temel Kavramlar).
- ÖZEN, Burak** : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi, 4. Bası, İstanbul 2016.
- ÖZTAN, Fırat** : Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997 (Kıymetli Evrak, 1997).
- ÖZTAN, Fırat** : “Ticari Senetlerde İmzaların İstiklâli İlkesi”, Batider, 1979, C. 10, S. 2, s. 391-396 (İmzaların İstiklali).
- POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal** : Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Bası, İstanbul 2013.
- POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin** : Ortaklıklar Hukuku I, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul 2014.
- POSTACIOĞLU, İlhan E.** : Medeni Usul Hukuku Dersleri, 5. Bası, İstanbul 1970 (Usul).
- PULAŞLI, Hasan** : Kıymetli Evrak Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2015.
- PULAŞLI, Hasan** : Şirketler Hukuku Genel Esasları, 4. Bası, Ankara 2016.
- REİSOĞLU, Safa** : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 13. Bası, İstanbul 1999.
- REİSOĞLU, Seza** : Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, 3. Bası, Ankara 2003 (Bankacılık Uygulamasında Çek).

- REİSOĞLU, Seza** : Türk Kefalet Hukuku, Ankara 2013 (Kefalet).
- RUMELLİ, Faik** : “Hatır Senetleri”, İBD, 1950, S. 8, s. 450-457.
Şevket
- SARI, Mehmet** : Takip Hukukunda Zamanaşımı, 5. Baskı, Ankara 2016.
- SAYHAN, İsmet** : Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi, Ankara 2006.
- SAYMEN, Ferit H.** : Türk Medeni Hukuku, C. II, Şahsın Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1960.
- SENGİR, Turgut** : “Hatır Bonoları”, İBD, 1964, C. 38, S. 1-4, s. 2-3.
- SUNGURBEY, İsmet** : Borç İkrarı ve Borç Vaadi, İstanbul 1957.
- SUSUZ, Kağan** : Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı, İstanbul 2008.
- SCHWARZ, Andreas** : Borçlar Hukuku Dersleri C. I, (Çeviren Bülent Davran), İstanbul 1948.
- ŞİMŞEK, Edip** : Ticari Senetler, Ankara 1969.
- TANRIVER, Süha** : “Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller”, ABD. Y. 53, S. 1, s. 28-38 (Kabul).
- TANRIVER, Süha** : İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara 1996 (İlamlı İcra).
- TEKİL, Fahiman** : Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1994.
- TEKİNALP, Ünal** : Evraksız Kıymetli Evraka Veya Kıymet Haklarına Doğru, Batider, C.XIV, S.3, 1988, s. 1 vd. (Evraksız Kıymetli Evrak).

- TEKİNALP, Ünal** : “Kambiyo Senetlerinde Temsile İlişkin Bazı Sorunlar”, Temsil ve Vekâlet Sempozyumu, İstanbul 1976, s. 35-48.
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi** : Medeni Hukuka Giriş Dersler, 5. Baskı, İstanbul 1987 (Giriş).
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP** : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993.
- TEOMAN, Ömer** : Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I/5, Ankara 1995.
- TUNA, Ergun** : Ticaret Hukuku, C. III, Kıymetli Evrak, İstanbul 2004.
- TUNÇOMAĞ, Kenan** : Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. I, İstanbul 1976.
- TURANBOY, Asuman** : Kâğıtsız (Varakasız) Kıymetli Evrak, Sermaye Piyasası Hukuku 15. Yıl Sempozyumu, Ankara 17 – 18 Ocak 1997, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara 1998, s.241 – 267 (Kâğıtsız).
- TURANLI, Hüsnü** : “Yeni TTK ve Ultra Vires İlkesi”, Regesta, C. 2, S. 3, 2012, s. 49-74.
- USLU, Menderes** : Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı, Ankara 2006.
- UYAR, Talih** : İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İİY 167-170b), 2. Baskı, Manisa 1989 (Kambiyo Senetleri).

- UYGUR, Turgut** : Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, C. 4, Ankara 2003.
- UZUNNALLI-EROĞLU, Sevilay** : “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2006, C. 6, S. 1, s. 113-176.
- ÜLGEN, Hüseyin** : “Ticaret Şirketlerinde Ehliyet”, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’a Armağan, İstanbul 200, s. 1283-1291 (Ehliyet).
- ÜLGEN, Hüseyin** : Türk Ticaret Hukukunda Hukuki Görünüş Nazariyesi (Ticari İşletme Bakımından Uygulama), 2. Bası, İstanbul 2005.
- ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KENDİGELEN, Abuzer / KAYA, Arslan** : Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, İstanbul 2015.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim** : Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, 7. Bası, İstanbul 2000 (Yargılama).
- ÜSTÜNDAĞ, Saim** : Süresinde Cevap Layihası Vermemenin Müeyyidesi Vardır, Makaleler, İçtihat Tahlilleri, Çeviriler, Ankara 2010.
- von TUHR, Andreas** : Borçlar Hukuku, Çeviren Cevat Edege, C. 1-2, Ankara 1983.

- YALÇINOĞLU, Haydar** : “Kambiyo Senetlerinde Alacaklı Sıfatı ve Özellikle Ciroya İlişkin Sorunlar”, İstanbul Barosu Dergisi, Y. 1989, S. 10-11-12, s. 714-723.
- YASAMAN, Hamdi** : “Çek”, 40. Yılında Türk Ticaret Hukuku, İstanbul 1997.
- YAVUZ, Nihat** : Öğreti ve Uygulamada Kefalet Hukuku, Ankara 2010.
- YEŞİLTEPE, Salih Önder** : “6502 Sayılı TKHK m. 4/5 Çerçevesinde Kıymetli Evrakın Tüketici Yönünden Geçersizliği Meselesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi, Y. 2014, C. 20, S. 2, s. 23-44.
- YILDIZ, Burçak** : “TK Tasarısı’nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TK.m.137 Hükmündeki Ultra Vires Sınırlamasının Yerindeliliğinin Değerlendirilmesi”, AÜHFHD 2006, C. 55, S. 1, s. 321-353 (Ehliyet).
- YILDIZ, Şükrü** : “Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı”, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2002, C. 1, s. 821-852.
- YILDIZ, Şükrü** : “Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri”, Prof. Dr. Fahiman Tekil’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2003, s. 335-352.
- YILMAZ, Ejder** : “Davada Takas ve Mahsup Talebi”, Legal Mihder, S. 2, İstanbul 2010.
- YILMAZ, Lerzan** : Kambiyo Senetlerinde Def’iler, İstanbul 2007.

- YILMAZ, Merve** : Yargıtay Kararları Çerçevesinde Kıymetli Evrakta Şahsi Def'iler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2007 (YL).
- YİĞİT, İlhan** : “Hamile Yazılı Senetlerde Senedin Rıza Hilafına Tedavüle Çıkarıldığı Def'i (TTK m. 571/3)”, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 523-545.
- VELİDEDEOĞLU, Hıfzı V.** : Türk Medenî Hukuku, İstanbul 1963.
- ZEVKLİLER, Aydın / ACABEY, M. Beşir / GÖKYAYLA, Emre** : Medeni Hukuk, 6. Baskı, Ankara 1999.
- ZEVKLİLER, Aydın / GÖKYAYLA, Emre** : Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, 16. Bası, Ankara 2016.
- ZEVKLİLER, Aydın / AYDOĞDU, Murat** : Tüketicinin Korunması Hukuku-Açıklamalı-Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara 2004.